

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ของบริบททางสังคมวัฒนธรรมและพฤติกรรมทันตสุขภาพต่อการเกิดฟันผุรุนแรงในเด็กนักเรียนประถมศึกษา บ้านอรุโณทัย ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ผู้ศึกษาได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลทั้งที่เป็นข้อมูลทุติยภูมิซึ่งได้จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับหมู่บ้านอรุโณทัย อาทิ จากสถานีอนามัยบ้านอรุโณทัย เทศบาลตำบลเมืองนะ โรงพยาบาลเชียงดาว สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ และข้อมูลปฐมภูมิที่ผู้ศึกษาได้ทำการรวบรวมด้วยตัวเองทั้งจากการสัมภาษณ์ การจดบันทึก จากนั้นทำการตรวจสอบข้อมูล ศึกษาวิเคราะห์ และทำความเข้าใจกับข้อมูลที่ได้มา โดยขอเสนอผลการศึกษาเป็น ประเด็นดังนี้

4.1 บริบทของชุมชน ซึ่งประกอบด้วย ประวัติความเป็นมาของชุมชน ลักษณะโครงสร้างทางกายภาพ ลักษณะโครงสร้างทางเศรษฐกิจ ลักษณะโครงสร้างทางการปกครอง ลักษณะโครงสร้างทางการศึกษา ลักษณะโครงสร้างทางสังคม ประเพณีและพิธีกรรมที่สำคัญของชุมชน วัฒนธรรมในชุมชน ความสัมพันธ์กันในชุมชน ความเชื่อและค่านิยมต่างๆ ระบบสุขภาพชุมชน

4.2 การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของชุมชน

4.3 สภาวะผุ ถอน อุด (DMFT และ DMFS) ของเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6

4.4 ลักษณะทางประชากรและพฤติกรรมทันตสุขภาพของกลุ่มตัวอย่าง

4.5 วิถีชีวิตที่สัมพันธ์กับสุขภาพช่องปาก

4.6 กรณีศึกษา

4.1 บริบทของชุมชน

4.1.1 ประวัติความเป็นมาของชุมชน

หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้เกิดสงครามกลางเมืองขึ้นในจีน สงครามครั้งนั้น ฝ่ายคอมมิวนิสต์ได้รับชัยชนะ สามารถครอบครองแผ่นดินใหญ่ไว้ได้ทั้งหมด ตั้งแต่ปี 2492 จอมพลเจียง ไค เช็ก หัวหน้าพรรคก๊กมินตั๋ง จึงต้องนำกำลังส่วนใหญ่ถอยไปตั้งถิ่นฐานที่เกาะไต้หวัน และกำลังบางส่วนถอยร่นเข้าไปในเวียดนาม สำหรับกองพล 93 ซึ่งเข้มแข็งกว่ากำลังส่วนอื่น ได้ถอยร่นเข้าไปในแคว้นสิบสองปันนา ต่อมาฝ่ายคอมมิวนิสต์ได้ส่งกำลังเข้าตีกองพล 93 จนต้องถอยร่นลงมาที่รัฐฉาน ประเทศพม่า ต่อมาประเทศพม่ามีการใช้กำลังปราบปราม ทหารจีนคณะชาติเหล่านี้อย่างต่อเนื่อง จนเมื่อถึงปี พ.ศ. 2504 ทหารจีนคณะชาติ จึงอพยพกลับไต้หวัน กำลังส่วนที่ไม่ต้องการกลับไต้หวัน จึงได้ถอยร่นลงมาทางใต้และอพยพเข้าสู่ภาคเหนือของไทย

กองกำลังกองพล 93 ในอดีตจะตั้งอยู่ในแนวชายแดนจังหวัดเชียงใหม่, จังหวัดเชียงราย และจังหวัดแม่ฮ่องสอน หลังจากที่สงครามกลางเมืองในจีนสงบลง แกนนำพรรคก๊กมินตั๋งจากไต้หวัน ได้กลับมาชักชวนอดีตทหารจีนคณะชาติกลับไปตั้งรกรากที่ไต้หวัน ส่วนหนึ่งก็ได้ตัดสินใจกลับไป และที่เหลือส่วนหนึ่งไม่ติดตามไปเนื่องจากเห็นว่าพื้นที่ที่รัฐฉานมีความอุดมสมบูรณ์จึงได้ตั้งรกรากอยู่ที่ประเทศไทย ในอดีตหมู่บ้านนี้จะรู้จักกันในชื่อ “บ้านหนองอูก” เนื่องจากพื้นที่นี้ในสมัยก่อนมีหนองน้ำอยู่จำนวนมาก แต่ละแ่งจะอุดมสมบูรณ์ไปด้วยพืชพันธุ์นานาชนิด รวมถึงสัตว์ป่าด้วย

บ้านอรุโณทัย หมู่ที่ 10 ตำบลเมืองนะ เดิมเป็นพื้นที่เขตหมู่บ้านนาหวาย หมู่ที่ 3 ตำบลเมืองนะ ต่อมาปี พ.ศ.2515 กองบัญชาการทหารสูงสุดได้ขอใช้พื้นที่ในส่วนนี้เป็นหมู่บ้านจากกรมป่าไม้ จัดให้เป็นที่อยู่อาศัยของอดีตทหารจีนคณะชาติ กลุ่มจีนฮ่ออพยพ กลุ่มจีนฮ่ออิสระที่ค้างอยู่ในประเทศไทย โดยให้ กองอำนวยการพัฒนาสังคมและอาชีพผู้อพยพ (บก. 04) กองบัญชาการทหารสูงสุดเป็นหน่วยรับผิดชอบควบคุมในพื้นที่ ราษฎรในหมู่บ้านเป็นอดีตทหารจีนคณะชาติที่อพยพมาจากบ้านถ้ำออบ บ้านสินชัย และบ้านผาแดง อำเภอไชยปราการ บ้านเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง บ้านแก่น้อย อำเภอเชียงดาว และจากประเทศพม่าโดย บก.04 ได้ทำ ทำเนียบบัญชีอดีตทหารจีนคณะชาติทั้งหมด 5 รุ่นด้วยกัน

ต่อมาในปี พ.ศ. 2531 บก.ทหารสูงสุด ได้มอบหมู่บ้านให้กระทรวงมหาดไทยจัดตั้งเป็นหมู่บ้านและแยกมาจาก หมู่ที่ 3 ต.เมืองนะ มาเป็นหมู่ที่ 10 ตั้งแต่ 10 เม.ย. 2531 และเป็นหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง (อพป.) เมื่อ 3 เม.ย.2533

ปัจจุบันบ้านอรุโณทัยเป็นหมู่บ้านชายแดนไทย-พม่า ห่างจากทิศเหนือของหมู่บ้านประมาณ 1-2 กิโลเมตร ก็คือประเทศพม่า มีด่านชายแดนชื่อ “ด่านก๊วยผาวอก” มีทหารกองกำลังผาเมืองดูแลพื้นที่อยู่ มีคนหลายชาติพันธุ์ เช่น จีนฮ่อ ไทยใหญ่ และไทยพื้นเมือง ขณะเดียวกันในบริเวณพื้นที่ใกล้เคียงหมู่บ้านอรุโณทัยยังมีชุมชนของชาวเขาเผ่าต่างๆ อาศัยอยู่หลายเผ่า เช่น อาข่า มูเซอ ลีซอ คะฉิ่น

4.1.2 ลักษณะโครงสร้างทางกายภาพ

บ้านอรุโณทัย ตั้งอยู่ด้านทิศเหนือของอำเภอเชียงดาว ระยะทางประมาณ 45 กิโลเมตร ห่างจากตัวอำเภอเมืองเชียงใหม่ประมาณ 120 กิโลเมตร

อาณาเขต

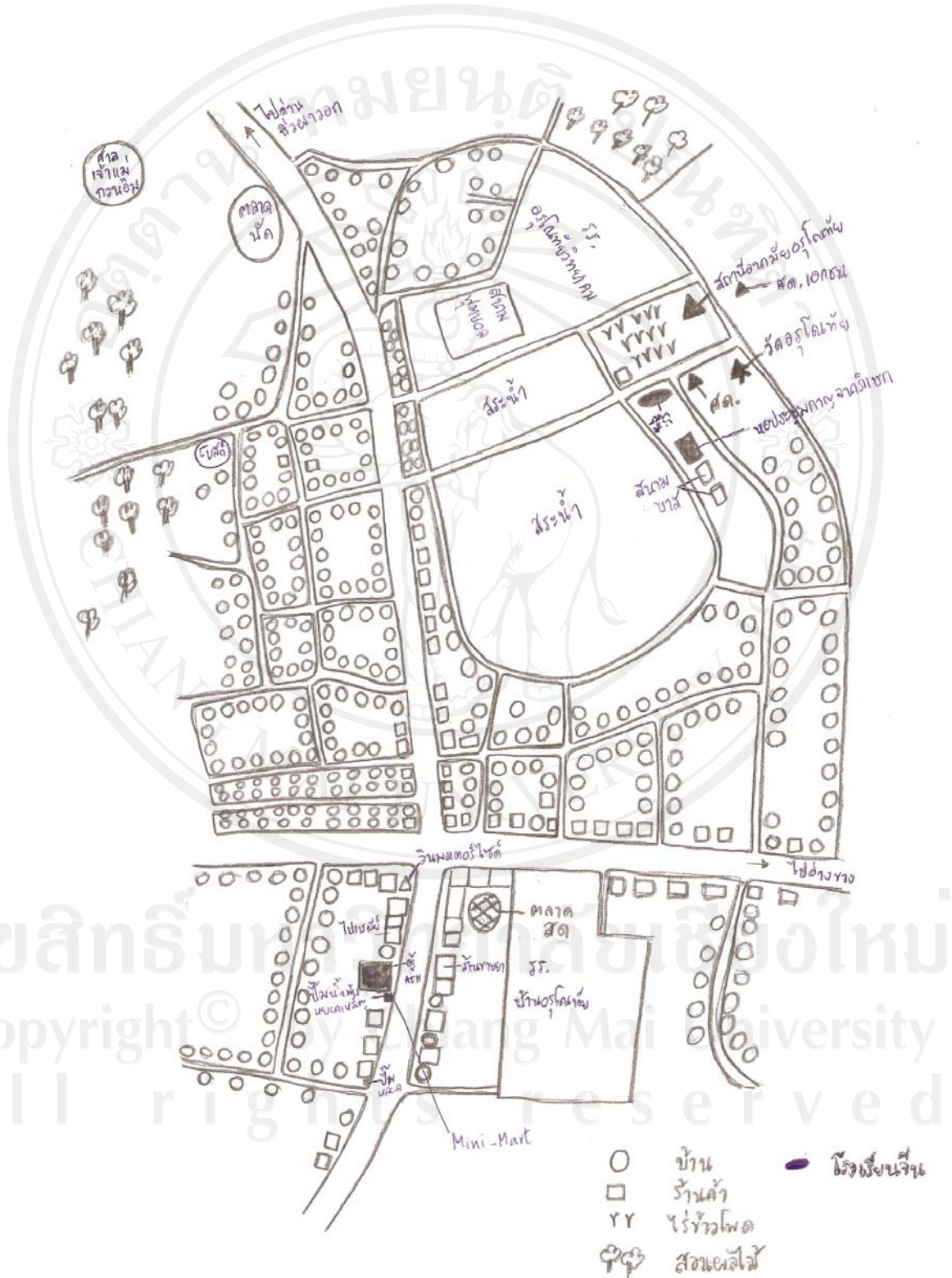
ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	ประเทศพม่า ด้านเมืองจ๊อด เมืองหางของรัฐฉาน
ทิศใต้	ติดต่อกับ	หมู่ 3 บ้านหนองเขียว ตำบลเมืองนะ
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	ตำบลศรีดงเย็น อำเภอไชยปราการ
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	หมู่ 8 บ้านจองคำ ตำบลเมืองนะ

ทางทิศเหนือซึ่งติดต่อกับประเทศพม่า มีช่องทางที่สำคัญคือ

- ช่องทางหนองเขียว อยู่ห่างจากบ้านอรุโณทัยไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ ระยะทาง 4 กิโลเมตร ลักษณะช่องทางเป็นทางเกวียน กว้างประมาณ 4 เมตร
- ช่องทางก๊วยผาวอก อยู่ห่างจากบ้านอรุโณทัยไปทางทิศเหนือ ระยะทาง 3 กิโลเมตร บริเวณช่องทางเป็นที่ตั้งของหลักเขตแดนที่ 16
- ช่องทางคอยผาวอก อยู่ห่างจากบ้านอรุโณทัยไปทางทิศเหนือ ระยะทาง 4 กิโลเมตร

ลักษณะภูมิประเทศ โดยทั่วไปเป็นพื้นที่ราบสูงสลับกับเนินเขา มีภูเขาทอดยาวตามแนวทิศเหนือ-ใต้ ทั้งทางทิศตะวันตกและทิศตะวันออก ทำให้เกิดภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่มและภูเขาสูงต่ำ ป่าที่พบจะเป็นป่าเบญจพรรณและป่าสน หมู่บ้านอรุโณทัยมีพื้นที่ทั้งหมด ประมาณ 11,906 ไร่ เป็นพื้นที่อยู่อาศัยประมาณ 2,000 ไร่ พื้นที่ทำการเกษตรประมาณ 9,206 ไร่ สูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 750 เมตร

รูปที่ 4.2 แผนที่เดินดินแสดงที่ตั้งบ้านเรือนและสถานที่สำคัญของหมู่บ้านอรุโณทัย

รูปที่ 4.3 รูปภาพถ่ายทางอากาศของหมู่บ้านอรุโณทัย

สภาพภูมิอากาศ

มี 3 ฤดู โดยจะมีฝนตกในช่วงเดือนสิงหาคม-กันยายน ฤดูหนาวมีช่วงเวลายาวนานคือตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน-กุมภาพันธ์ โดยพื้นที่ที่อยู่สูงจะมีอากาศหนาวมาก ในฤดูร้อนอากาศไม่ค่อยร้อนมากนัก โดยจะร้อนที่สุดในเดือนเมษายน

การคมนาคม

ใช้เส้นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 107 เป็นถนนลาดยาง 2 เลน ส่วนถนนสายรองในหมู่บ้านเป็นถนนคอนกรีตเสริมไม้ไผ่ แต่บางเส้นทางยังคงเป็นถนนดินแดงอยู่

การติดต่อกับตัวเมืองเชียงดาว จะมีรถโดยสารรับจ้างประจำทางสายเชียงดาว-เมืองนะ ลักษณะเป็นรถสองแถว สีส้ม สีเหลือง โดยจะออกจากท่ารถทุกๆ 20 นาที อัตราค่าโดยสารคนละ 50 บาท เริ่มให้บริการตั้งแต่ 7.00 น. – 18.00 น. ส่วนภายในหมู่บ้านจะมีบริการมอเตอร์ไซค์รับจ้าง มีวินมอเตอร์ไซค์อยู่บริเวณตลาดสดของหมู่บ้าน อัตราค่าโดยสาร 20-25 บาท หรือคิดตามระยะทาง

ระบบสาธารณูปโภค

หมู่บ้านอรุโณทัย ใช้ไฟฟ้าจากการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคอำเภอเชียงดาว มีไฟฟ้าใช้ตั้งแต่ปี พ.ศ.2529 สามารถใช้ไฟได้ทั่วทั้งหมู่บ้าน

ใช้น้ำประปาจากประปาภูเขา สร้างขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2514 โดยหมู่บ้านร่วมกับ บก.04 ต่อน้ำมาจากต้นน้ำคอยผาแดง ห่างจากหมู่บ้านกว่า 30 กิโลเมตร โดยเสียค่าดูแลและบำรุงรักษา 20 บาท ต่อครัวเรือนต่อเดือน

ส่วนน้ำที่ใช้ดื่มต้องซื้อน้ำดื่มบรรจุขวดจากโรงงานผลิตทั้งในหมู่บ้าน และหมู่บ้านใกล้เคียง ถึงละ 13-15 บาท

โทรศัพท์สาธารณะในหมู่บ้านมีทั้งหมด 8 แห่ง และสามารถรับสัญญาณมือถือได้ทั้งระบบ GSM และ Dtact อย่างชัดเจน

มีที่ทำการไปรษณีย์ 1 แห่ง

ลักษณะที่อยู่อาศัย

การตั้งบ้านเรือนของประชากรในหมู่บ้านอรุโณทัย ส่วนใหญ่บ้านเรือนจะหนาแน่นบริเวณตลาดสด และบริเวณใกล้กับสระน้ำกลางหมู่บ้าน เขตที่อยู่อาศัยก็จะแบ่งแยกจากเรือกสวนไร่นาอย่างชัดเจน กลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ก็จะสร้างบ้านเรือนอยู่ปะปนกัน สำหรับบ้านของชาวจีนฮ่อส่วนใหญ่บ้านที่อยู่บริเวณตลาดจะเป็นห้องแถวสร้างด้วยอิฐหรือไม้ มีทั้งชั้นเดียวและสองชั้น ส่วนบ้านที่อยู่อาศัยของชาวบ้านจะมีทั้งบ้านไม้ และบ้านตึก ชั้นเดียวหรือสองชั้น แล้วแต่ฐานะของเจ้าของบ้าน แต่มีข้อสังเกตคือ บ้านของชาวจีนฮ่อส่วนใหญ่จะมีป้ายแดงเขียนด้วยตัวหนังสือจีนสีทองติดบริเวณประตูบ้านและเสาประตูทั้งสองข้าง บางบ้านที่อยู่ตามทางแยกก็จะติดยันต์แปดทิศที่มีรูปหยินหยางไว้บริเวณประตูบ้าน

ส่วนบ้านของชาวไทยใหญ่ถ้าเป็นบ้านแบบเก่าจะเป็นบ้านชั้นเดียว ขนาดเล็กหรือใหญ่แล้วแต่ฐานะของเจ้าของบ้าน ยกพื้นสูงประมาณ 2 เมตร หลังคาจะมุงด้วยตองติง แต่ก็มีบางหลังที่เปลี่ยนการมุงหลังคาจากใบตองติงมาเป็นสังกะสี สำหรับชาวไทยใหญ่ที่สร้างบ้านขึ้นมาใหม่มักสร้างตามแบบสถาปัตยกรรมสมัยใหม่ วัสดุที่ใช้ก็คือ ปูนซีเมนต์ อิฐ กระเบื้อง แต่ก็ยังนิยมสร้างเป็นชั้นเดียวอยู่

4.1.3 ลักษณะโครงสร้างทางเศรษฐกิจ

รายได้เฉลี่ย 40,736.11 บาท/คน/ปี (ข้อมูลจากสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ ปี 2551)

อาชีพ การเกษตร และรับจ้างทางการเกษตรร้อยละ 70 ค่าขายร้อยละ 20 อื่นๆ ร้อยละ 10 พืชที่ปลูกได้แก่ พืชไร่ เช่น ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มันฝรั่ง ข้าวไร่ ถั่วลิสง ถั่วแดง ถั่วเหลือง มันฝรั่ง ผัก พืชสวน เช่น มะม่วง แก้วมังกร และมีการค้าขายผลผลิตทางการเกษตร เช่น ผักกาดคอง ขนมะพร้าว เต้าหู้คอง บะหมี่จีนยูนาน ข้าวซอยคัต และยังมีการเลี้ยงสัตว์ เช่น วัว ควาย

ร้านค้าภายในหมู่บ้านมีจำนวน 50 ร้าน มีมินิมาร์ท 1 ร้าน ปั้มน้ำมันหยอดเหรียญ 1 แห่ง ตู้กดเงิน ATM ของธนาคารกรุงไทย 1 ตู้ ตลาดสด 1 แห่ง ตลาดนัด 1 แห่ง (ทุกวันศุกร์) ร้านขายโทรศัพท์มือถือ 6 ร้าน มีค่าน้ำขายชายแดนไทย-พม่า 1 แห่ง (เปิดดำเนินการตั้งแต่ปี 2545)

4.1.4 ลักษณะโครงสร้างทางการปกครอง

ชุมชนบ้านอรุโณทัยมีการปกครองแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ การปกครองแบบเป็นทางการนั้นจะแบ่งเป็น 2 แบบ คือแบบไทยและแบบจีน แบบไทยนั้นทางชุมชนมีการคัดเลือกผู้ใหญ่บ้านเข้ามาปกครองชุมชน โดยจะคัดเลือกจากคนที่อาสาสมัครเข้ามาดูแลหมู่บ้าน โดยมีวาระอยู่ 4 ปี ผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบันชื่อ นายจิระเดช ทวีอภิรดีกิตติ ดำรงตำแหน่งมาแล้ว 3 ปี และมีผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน 1 คน คือ นายชาติพงษ์ เมืองดี ส่วนแบบจีนจะแบ่งการปกครองเป็น 6 หมู่ แต่ละหมู่แบ่งตามพื้นที่ที่อาศัย มีการเลือกผู้นำหมู่ขึ้นมาปกครอง โดยผู้นำหมู่เหล่านี้ไม่มีวาระกำหนดไว้ชัดเจน

ส่วนผู้นำอย่างไม่เป็นทางการ ได้แก่ พระมหาวิโรจน์ วิสุทฺโธ เจ้าอาวาสวัดอรุโณทัย ซึ่งเป็นวัดประจำหมู่บ้าน พระมหาวิโรจน์เป็นคนตำบลทุ่งข้าวพวง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ เชื้อชาติไทยใหญ่ พ่อเป็นคนไทยพื้นเมือง แม่เป็นคนไทยใหญ่ สามารถพูดภาษาเมือง ภาษาไทย และภาษาไทยใหญ่ได้ เข้ามาจำพรรษาอยู่ที่วัดนี้ตั้งแต่ปี 2546 โดยเข้ามาเป็นเจ้าอาวาสแทนเจ้าอาวาสรูปเก่าที่มรณภาพไป ท่านเป็นที่ศรัทธาของชาวบ้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวไทยใหญ่ รวมถึงชาวไทยและชาวจีนที่นับถือศาสนาพุทธ ท่านได้พัฒนาวัดอรุโณทัยโดยได้จัดสร้างพระวิหารเพื่อให้ญาติโยมได้ใช้ในการทำกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน เนื่องจากวิหารหลังเดิมคับแคบ พื้นที่ไม่เพียงพอสำหรับญาติโยมเวลามาทำบุญที่วัด โดยเฉพาะในวันพระที่สำคัญ เช่น วันออกพรรษา วันเข้าพรรษา ซึ่งขณะนี้ยังปฏิสังขรณ์ไม่แล้วเสร็จเนื่องจากขาดปัจจัย นอกจากนี้ท่านยังสนับสนุนการศึกษาของพระเณรและเด็กภายในหมู่บ้าน มีการสอนนักเรียนให้แก่พระและเณร และเปิดโรงเรียนแห่งความหวังภายในวัดเพื่อสอนหนังสือให้กับเด็กด้อยโอกาสที่พ่อแม่ไม่มีเงินส่งเรียนเท่านั้น โดยสอนวิชาพื้นฐาน เช่น ภาษาไทยใหญ่ ประวัติศาสตร์ไทยใหญ่ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ จะมีครูจากเชียงใหม่มาสอนจำนวน 4 คน และยังมีครูชาวต่างประเทศ 1 คน มาสอนภาษาอังกฤษ เปิดสอนวันจันทร์-ศุกร์ แต่ภาษาอังกฤษจะสอนสัปดาห์ละครั้ง มีเด็กจำนวน 50 คน เปิดสอนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – ประถมศึกษาปีที่ 6 และท่านเจ้าอาวาสยังมีความคิดที่จะขยายห้องเรียนให้เพิ่มขึ้นอีกในอนาคต

4.1.5 ลักษณะโครงสร้างทางการศึกษา

ประชากรส่วนใหญ่มีการศึกษาอยู่ในระดับต่ำ ส่วนมากจบการศึกษาระดับประถมศึกษา และมีผู้ที่ไม่รู้หนังสือโดยเฉพาะผู้สูงอายุและชาวเขาที่อยู่ห่างไกลโรงเรียน

ปัจจุบันมีศูนย์เด็กเล็ก 1 แห่ง ศูนย์เด็กเล็กเอกชน 1 แห่ง โรงเรียนประถมศึกษา 1 แห่ง คือ โรงเรียนบ้านอรุโณทัย โรงเรียนมัธยมศึกษา 1 แห่ง คือ โรงเรียนอรุโณทัยวิทยาคม นอกจากนี้ยังมีโรงเรียนจีนอีก 1 แห่ง

โรงเรียนบ้านอรุโณทัย ตั้งอยู่บ้านอรุโณทัย หมู่ที่ 10 ตำบลเมืองนะ เริ่มแรกจัดตั้งขึ้นโดยผู้อพยพชาวจีนฮ่อ เพื่อทำการสอนภาษาจีนให้แก่บุตร ธิดา เมื่อ พ.ศ.2518 ต่อมาผู้อพยพได้เห็นคุณค่าและความสำคัญของภาษาไทย จึงจ้างคนไทยจำนวน 2 คน มาทำการสอนภาษาไทยให้แก่เด็กและผู้อพยพในหมู่บ้าน คือ นายจรัส ทนุโวหาร และนายเกษม ปัญญาตา โดยตั้งชื่อว่าโรงเรียนหนองอูก ต่อมาในปี พ.ศ.2519 ได้เปลี่ยนชื่อจากโรงเรียนบ้านหนองอูกเป็นโรงเรียนอรุโณทัย ตามนโยบายส่งเสริมการศึกษาของกองอำนวยการพัฒนาสังคมและอาชีพ ผู้อพยพในฐานะโรงเรียนราษฎร์พิเศษ สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนกระทรวงศึกษาธิการ ต่อมาเมื่อวันที่ 17 กันยายน 2525 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้รับโอนโรงเรียนบ้านอรุโณทัยเป็นโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเชียงดาว สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเชียงใหม่

โรงเรียนบ้านอรุโณทัยมีพื้นที่ 41 ไร่ 3 งาน 87 ตารางวา ใช้ทำประโยชน์ 25 ไร่ สวนป่า 16 ไร่ 3 งาน 87 ตารางวา เปิดสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาลถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปัจจุบันมีนักเรียนทั้งหมด 1,778 คน มีข้าราชการครู 43 คน ไปช่วยราชการ 2 คน ครูอัตราจ้าง 4 คน ครูจ้างสอน 8 คน นักการภารโรง 1 คน ภารโรงอัตราจ้าง 1 คน มีนายวิชาชัย สุบินรักษ์ เป็นผู้อำนวยการ นักเรียนที่เข้าเรียนในโรงเรียนอรุโณทัยจะเป็นเด็กจากหมู่บ้านอรุโณทัย (ม.10) และเด็กจากหมู่บ้านใกล้เคียง

โรงเรียนอรุโณทัยวิทยาคม เป็นโรงเรียนมัธยมประจำตำบล เปิดสอนตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6 ตั้งอยู่เลขที่ 416 หมู่ที่ 10 ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว เริ่มเปิดทำการสอนครั้งแรกเมื่อปีการศึกษา 2535 โดยตั้งเป็น โรงเรียนสาขาของโรงเรียนเชียงดาววิทยาคม โดยเริ่มแรกต้องอาศัยศาลาที่ประชุมของหมู่บ้านเป็นสถานที่เรียน โดยมีนายสวัสดิ์ วงศ์วัจนะสุนทร ผู้อำนวยการโรงเรียนเชียงดาววิทยาคม เป็นผู้บริหาร และมีนายคม วิริยะการอุดม อาจารย์ 1 ระดับ 4 เป็นผู้ประสานงานกับคณะกรรมการหมู่บ้าน

ในปีการศึกษา 2534 ทาง บ.ก.สูงสุด ได้มอบพื้นที่ป่าไม้ให้กับโรงเรียน และทางหมู่บ้านได้ซื้อที่ดินบางส่วนสมทบเพิ่มเติมรวมเป็นพื้นที่ 52 ไร่ 3 งาน 42 ตารางวา คณะกรรมการ

หมู่บ้านและผู้ปกครองนักเรียนได้ช่วยกันจัดสร้างอาคารเรียนชั่วคราวพร้อมโต๊ะเก้าอี้ รวมทั้งจ้างครูพิเศษมาช่วยสอนถึง 3 ภาคเรียน

ปีการศึกษา 2535 กรมสามัญศึกษาได้อนุมัติให้แยกจากการเป็นโรงเรียนสาขา ใช้นามว่า “โรงเรียนอรุโณทัยวิทยาคม” โดยมีนายบุญส่ง สมมิตร รักษาการครูใหญ่ จัดการศึกษาแบบสหวิทยาเขต จนกระทั่งในปัจจุบันมีนางนิตยา บุญเป็ง ดำรงตำแหน่งอาจารย์ใหญ่โรงเรียนอรุโณทัยวิทยาคม ตั้งแต่ปีการศึกษา 2544 และบริหารงานมาจนถึงปัจจุบัน มีนักเรียนจำนวน 665 คน ชาย 290 คน หญิง 375 คน มีครู อาจารย์ประจำการ 17 คน ครูอัตราจ้าง 3 คน ลูกจ้างประจำ 1 คน

โรงเรียนจีน ตั้งขึ้นเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2518-2519 โดยได้รับการสนับสนุนจากสมาคมผู้ช่วยเหลืออพยพและผู้ลี้ภัยชาวจีนแห่งสาธารณรัฐจีน (ไต้หวัน) โดยประชาชนในหมู่บ้านอรุโณทัยจะตั้งคณะกรรมการขึ้นมาควบคุมดูแล ปัจจุบันสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาลจนถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6 ใช้ภาษาจีนในการสอน มีการสอนวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาจีน เปิดสอนตั้งแต่วันจันทร์ถึงวันศุกร์เวลา 17.30 – 20.00 น. วันเสาร์ 9.00 – 12.00 น. เปิดสอนให้กับเยาวชนที่สนใจโดยไม่จำกัดเชื้อชาติ ปัจจุบันนักเรียนทั้งหมดประมาณ 700 คน ครู 18 คน ส่วนใหญ่จะเป็นเด็กนักเรียนชาวจีน มีเด็กนักเรียนเชื้อชาติไทยใหญ่ อาข่า ลีซอ ไทย บางส่วนแต่ไม่มากนัก

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2538 โดยงบประมาณจากหมู่บ้านและกรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ปัจจุบันมีนักเรียนทั้งหมด 57 คน

วิถีชีวิตของเด็กนักเรียนในโรงเรียนบ้านอรุโณทัย

เด็กนักเรียนในโรงเรียนบ้านอรุโณทัยจะเป็นเด็กที่มาจากหมู่บ้านอรุโณทัยเป็นส่วนใหญ่ นอกจากนั้นก็จะมีหมู่บ้านใกล้เคียง ดังนั้นนักเรียนก็จะมีหลากหลายชาติพันธุ์ เช่น เด็กชาวจีนฮ่อ ชาวไทยใหญ่ ชาวไทย ชาวคะฉิ่น ชาวอาข่า ชาวลีซอ ชาวมูเซอ เด็กนักเรียนส่วนใหญ่จะพูดภาษาของชาติพันธุ์ตนเอง จะพูดภาษาไทยเฉพาะกับคุณครู และเพื่อนต่างชาติพันธุ์เท่านั้น

ทุกเช้า เวลา 7.45 น. เด็กทุกคนจะมีหน้าที่รับผิดชอบทำความสะอาดเขตพัฒนาของตนเอง เช่น บริเวณสวนหย่อม สนามหญ้า สนามรอบๆ โรงเรียน เป็นต้น หน้าที่ที่ต้องทำก็คือ การเก็บกวาดใบไม้ เก็บขยะ ให้เขตพัฒนาของตนเองสะอาด เรียบร้อย จากนั้นเวลา 8.00 น. เคารพธงชาติ ไหว้พระ สวดมนต์ เคารพเพลงสดุดีมหาราชา สงบนิ่ง แผ่เมตตา กล่าวคำปฏิญาณตน โดยมีการจัดนักเรียนชั้น ป.5 และ ป.6 มาเป็นแกนนำในการดำเนินพิธีการในแต่ละวัน หลังจากนั้นจะมีคุณครูอบรมหน้าเสาธง หัวข้อที่อบรมก็จะเป็นการอบรมคุณธรรม จริยธรรม ระเบียบวินัย รวมถึงเหตุการณ์ที่สำคัญๆ ที่นักเรียนจำเป็นต้องรู้ในชีวิตประจำวัน เริ่มเรียนหนังสือเวลา 8.30 น.

จนกระทั่งถึงเวลา 11.30 น. เป็นเวลาพักรับประทานอาหารกลางวัน ทางโรงเรียนจะมีอาหารกลางวันแก่นักเรียนวันละ 1 อย่างโดยจ้างบุคคลภายนอกมาทำอาหารให้ โดยมีคุณครูที่มีหน้าที่รับผิดชอบเป็นคนดูแล ควบคุม และคิดรายการอาหาร ส่วนวันศุกร์จะเป็นอาหารจำพวกเส้น เช่น ก๋วยเตี๋ยว ราดหน้า ขนมจีน เป็นต้น นักเรียนที่ต้องการรับประทานอาหารที่ทางโรงเรียนจัดให้ จะต้องนำข้าวมาจากบ้านเอง ส่วนนักเรียนที่ไม่ต้องการรับประทานของทางโรงเรียน สามารถซื้อได้จากโรงอาหาร อาหารที่ขายในโรงอาหารจะมีทั้งอาหารไทยและอาหารจีน อาหารจีนที่ขายเช่น ผัดผักกาดดองจีน บะหมี่ เป็นต้น ราคาขายจานละ 7 บาทโดยสามารถสั่งกับข้าวได้ 2 อย่าง ส่วนขนมเด็กนักเรียนสามารถซื้อได้จากสหกรณ์ร้านค้าของโรงเรียน โรงอาหาร และยังมีพ่อค้าแม่ค้าจากภายนอกมาขายไอศกรีมในตอนกลางวันอีกด้วย สหกรณ์ร้านค้าของโรงเรียนนี้จะขายทั้งขนม บัวย ไอศกรีม น้ำผลไม้ และของใช้ต่างๆ รวมทั้งเครื่องเขียนด้วย โดยจะเปิดโอกาสให้เด็กๆ สามารถซื้อหูน้ของสหกรณ์ในราคาหูน้ละ 10 บาท เมื่อครบ 1 ปีก็จะมีการปันผลหูน้และดอกเบีย้ให้แก่ผู้ถือหูน้ด้วย ส่วนโรงอาหารนอกจากขายอาหารกลางวันแล้ว ยังมีขนมถนุ ถูกซันทอด ใ้สรอกทอด มาม่า น้ำหวาน ชาเย็น น้ำผลไม้ต่างๆ เป็นต้น

ส่วนในเวลาพักกลางวัน เด็กนักเรียนก็จะมีกิจกรรมการละเล่นต่างๆ กันไป เช่น กระโดดหนังยาง ฟุตบอล หมากเก็บ วอลเลย์บอล แบดมินตัน วิ่งไล่จับ เป็นต้น อุปกรณ์กีฬาสามารถยืมจากโรงเรียนได้ นักเรียนสามารถพักกลางวันได้ถึงเวลา 12.45 น. จากนั้นก็เริ่มทำความสะอาดเขตพัฒนาพื้นที่ของตนเองประมาณ 10 นาที ช่วงนี้ทางโรงเรียนจะเปิดเพลงแปร่งฟันเพื่อให้นักเรียนแปร่งฟันก่อนเข้าห้องเรียน จากนั้นมีการเข้าแถว ทำสมาธิอีกประมาณ 10 นาที แล้วเข้าเรียนจนถึงเวลา 15.30 น. จะเป็นเวลาของการทำความสะอาดห้องเรียน หลังจากนั้นเข้าแถว เจริญงชาติลง ไหว้พระสวดมนต์ เคารพเพลงสรรเสริญพระบารมี และมีการอบรมก่อนกลับบ้าน หลังจากนั้นเด็กๆ ก็แยกย้ายกันกลับบ้าน เด็กบางส่วนก็เดินกลับ บางส่วนก็ปั่นจักรยานกลับ บางส่วนก็มีผู้ปกครองมารับ และมีส่วนที่ผู้ปกครองไม่มีเวลารับก็จะมีรถมอเตอร์ไซค์รับจ้างที่จ้างไว้เป็นรายเดือนมารับ เด็กชาวจีน หรือเด็กกลุ่มชาติพันธุ์อื่นที่เข้าเรียนโรงเรียนจีน ก็ต้องรีบกลับบ้านไปอาบน้ำ กินข้าว เพื่อเตรียมตัวไปเรียนโรงเรียนจีนต่อ จนถึง 2 ทุ่ม หลังจากนั้นถึงจะได้กลับบ้าน

สำหรับทุกวันศุกร์ ทางโรงเรียนมีระเบียบไว้ว่าจะต้องใส่ชุดแต่งกายประจำฝ้าของตนเอง เพื่อเป็นการรักษาเอกลักษณ์ของชาติพันธุ์เอาไว้ ส่วนใหญ่เด็กนักเรียนก็จะใส่ชุดประจำฝ้าของตนเองประมาณร้อยละ 50 นอกนั้นก็ใส่เสื้อม่อฮ่อม เนื่องจากทางโรงเรียนกำหนดไว้ว่าถ้าไม่แต่งกายด้วยชุดประจำฝ้า ก็ให้ใส่เสื้อม่อฮ่อมแทนได้

การจับกลุ่มของเด็กนักเรียนเพื่อเล่นในตอนกลางวัน ส่วนใหญ่ก็จะจับกลุ่มในกลุ่มชาติพันธุ์ของตนเอง เช่นเด็กนักเรียนจีนก็จะเล่นกับเด็กนักเรียนจีน เด็กนักเรียนอาข่าก็จะเล่นกับเด็ก

นักเรียนอาซ่าเหมือนกัน และส่วนใหญ่จะจับกลุ่มในระหว่างเด็กที่อยู่บ้านในละแวกเดียวกัน ถึงแม้ว่าจะอยู่คนละห้องก็ตาม

ส่วนในวันเสาร์ อาทิตย์ ก็มักจะพบเห็นเด็กนักเรียนจีจี้กรยานเล่นกันในหมู่บ้าน และรอบๆ สระน้ำกลางหมู่บ้าน เด็กบางส่วนก็จะไปเล่นเกมตามร้านคอมพิวเตอร์ในหมู่บ้าน

4.1.6 ลักษณะโครงสร้างทางสังคม

ประชากรบ้านอรุโณทัยเป็นสังคมหมู่บ้านที่มีขนาดใหญ่บริเวณแนวชายแดนไทย-พม่า ประชากรบ้านอรุโณทัยประกอบไปด้วย อีตีดทหารจีนคณะชาติ จีนฮ่ออิสระ จีนฮ่ออพยพ ประมาณ ร้อยละ 70 นอกเหนือจากนั้นเป็น ไทยใหญ่ ไทยพื้นเมือง จากสภาพดังกล่าวทำให้เกิดปัญหาทางสังคมอันได้แก่ปัญหายาเสพติดให้โทษ ซึ่งมีผู้ติดยาเสพติดและผู้ลักลอบค้ายาเสพติด ปัญหาการตัดไม้ทำลายป่า ปัญหาลักลอบเข้าเมืองผิดกฎหมาย ปัญหาด้านการสื่อสารระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐกับราษฎร

ประชากร

จำนวน 1,582 ครัวเรือน จำนวนประชากรทั้งหมด 9,299 คน ชาย 4,750 คน หญิง 4,549 คน นับรวมคนจีนที่ยังไม่ได้สัญชาติ และไม่มีหลักฐานทางทะเบียน

ภาษา

เนื่องจากประชากรส่วนใหญ่ในหมู่บ้านอรุโณทัยเป็นชาวจีน ส่วนใหญ่จึงใช้ภาษาจีนเป็นภาษาหลักในการสื่อสารในครอบครัว ในหมู่บ้าน จะใช้ภาษาไทยกลางในการสื่อสารกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ บุคคลภายนอกหมู่บ้าน และบุคคลอื่นที่ไม่ใช่ชาวจีน ส่วนภาษาอื่นที่ใช้ได้แก่ ภาษาไทยใหญ่ และภาษาไทยพื้นเมือง

4.1.7 วัฒนธรรมในชุมชน

บ้านอรุโณทัยมีกลุ่มคนที่มีหลายชาติพันธุ์อยู่ร่วมกัน แต่ละกลุ่มก็มีเอกลักษณ์ด้าน

วัฒนธรรมของตนเอง

ภาษา

ชาวจีนฮ่อบ้านอรุโณทัยจะใช้ภาษาจีนในการสื่อสารระหว่างครอบครัว และกลุ่มที่เป็นชาวจีนเหมือนกัน แต่ถ้าสื่อสารกับบุคคลภายนอกหรือต่างกลุ่มชาติพันธุ์ก็จะใช้ภาษาไทยกลาง ส่วนใหญ่ผู้ที่สูงอายุและเด็กเล็กๆ ที่ยังไม่ได้เรียนหนังสือจะไม่สื่อสารด้วยภาษาไทยเลย ถ้าต้องมีธุระ

ติดต่อกับบุคคลอื่นหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ เช่น ไปโรงพยาบาล สถานที่ราชการต่างๆ ก็จะต้องมีคนทีพูดภาษาไทยได้คอยแปลให้ฟัง ส่วนเด็กรุ่นใหม่ที่เขาโรงเรียนไทยก็จะสามารถพูด อ่านและเขียนภาษาไทยได้ดีพอสมควร

ชาวไทยใหญ่จะใช้ภาษาไทยใหญ่ เมื่อสื่อสารกับชาวไทยใหญ่ด้วยกัน และบุคคลในครอบครัว แต่ถ้าสื่อสารกับบุคคลภายนอกหรือต่างกลุ่มชาติพันธุ์ก็จะใช้ภาษาไทยกลาง หรือภาษาไทยล้านนา (คำเมือง) ชาวไทยใหญ่บางคนสามารถจะพูดภาษาจีนได้เล็กน้อยเพราะต้องติดต่อค้าขาย สื่อสารกับชาวจีนฮ่อในหมู่บ้านอยู่เสมอ ส่วนการอ่านและเขียนภาษาไทยใหญ่จะพบว่าสามารถอ่านและเขียนได้ในวัยผู้ใหญ่เท่านั้น ส่วนเด็กน้อยคนที่อ่านและเขียนภาษาไทยใหญ่ได้ดี

ศิลปะและการละเล่น

ชาวจีนฮ่อจะนิยมดูภาพยนตร์และละครโทรทัศน์จีน นิยมเคเบิลทีวีที่แพร่ภาพโทรทัศน์ช่องของไต้หวัน การดูละคร ภาพยนตร์จีน หรือรายการโทรทัศน์จีน ส่วนใหญ่นิยมดูในกลุ่มคนวัยกลางคน และผู้สูงอายุ ส่วนวัยรุ่นและเด็ก มักจะนิยมดูละครไทย และรายการโทรทัศน์ของไทยมากกว่า ส่วนเพลงผู้ใหญ่จะฟังเพลงจีน แต่ถ้าเป็นเด็กวัยรุ่นจะนิยมฟังเพลงจีนของนักร้องวัยรุ่นจากไต้หวัน ส่วนเพลงไทยก็จะฟังเพลงสตริงของนักร้องวัยรุ่นไทยตามสมัยนิยมเหมือนเด็กวัยรุ่นทั่วไป

การละเล่นที่หาเล่นได้ตามหมู่บ้าน ส่วนใหญ่จะเป็นการละเล่นของชาวไทยใหญ่ มักจะพบในงานประเพณีสำคัญๆ ต่างๆ การละเล่นเหล่านี้ ได้แก่ จ้ำดไต และรำนกกิ่งกำหล่า

การแต่งกาย

ชุดของชาวจีนฮ่อ ผู้หญิง ใส่เสื้อคอตั้งแขนยาวหรือแขนสั้น ผ่าเฉียงด้านหน้า ติดกระดุมจีน กางเกงขายาวทรงตรง ผู้ชายสวมเสื้อคอตั้งแขนยาว สีเรียบ ตัวเสื้อยาวประมาณครึ่งสะโพก ผ่าด้านหน้าติดกระดุมจีน กางเกงยาวทรงตรง สวมรองเท้าจีน ที่ตัดเย็บมาจากผ้าหลากสี สวยงาม ปัจจุบันในชีวิตประจำวันมักไม่ค่อยเห็นชาวจีนใส่ชุดจีน นอกจากผู้สูงอายุเท่านั้น ในเด็กและผู้ใหญ่วัยทำงานจะใส่เสื้อผ้าตามสมัยนิยมที่มีขายตามท้องตลาดทั่วไป จะใส่ชุดจีนก็ต่อเมื่อมีเทศกาลเท่านั้น เช่น ตรุษจีน ไหว้พระจันทร์ เป็นต้น

ชุดของชาวไทยใหญ่ ผู้ชายจะมีลักษณะคอกลมผ่ากลาง แขนยาว ติดกระดุมผ้าแบบกระดุมจีน มีกระเป๋าด้านข้างลำตัว 2 ข้าง กางเกงเป็นสีและเนื้อผ้าแบบเดียวกับเสื้อ เป็นกางเกงขากว้าง คล้ายกางเกงสะดอ ผู้หญิงจะมีลักษณะเป็นเสื้อคอกลม สวมเสื้ออยู่ด้านซ้าย มาติดกระดุมด้านขวา มีทั้งแขนสั้นและแขนยาว มีการปักลวดลายต่างๆ ท่อนล่างจะเป็นจีน ปัจจุบันจะเห็นชาวไทยใหญ่นุ่งชุดไทยใหญ่เวลาไปวัดหรือมีงานบุญต่างๆ ส่วนในชีวิตประจำวันจะใส่เสื้อผ้าที่มีขายตาม

ห้องตลาดทั่วไป ผู้หญิงเวลาอยู่บ้านก็จะใส่ชุดธรรมดาแบบเสื้อยืด แต่ถ้าไปทำสวน ทำไร่ รับจ้างก็จะใส่กางเกงเพื่อความสะดวก

อาหาร

อาหารของชาวจีนฮ่อก็จะเหมือนกับชาวจีนกลุ่มอื่นในประเทศไทย คือนิยมรับประทานอาหารที่ให้พลังงานค่อนข้างสูง มีไขมันมาก เนื่องจากการมีที่อยู่อาศัยในพื้นที่เขตหนาวเย็น ส่วนประกอบก็มักจะมียาจีนเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย และมักจะทำอาหารประเภทตุ๋น เช่นขาหมูตุ๋นยาจีน ไก่ตุ๋นยาจีน และมักจะทำอาหารประเภทผัดผักรับประทานเป็นประจำทุกวันหรือเกือบทุกวัน อาหารของชาวจีนฮ่อจะแตกต่างจากชาวจีนกลุ่มอื่นคือ รสชาติจะเผ็ดกว่า และมีเครื่องเคียงเป็นผักดอง ผักดองของชาวจีนฮ่อจะเป็นแบบแห้ง ไม่มีน้ำ รสชาติจะเค็มและเผ็ดเล็กน้อย จะทานอาหารด้วยตะเกียบ นิยมดื่มน้ำชา ปัจจุบันเฉพาะผู้ใหญ่วัยกลางคนและผู้สูงอายุเท่านั้นที่นิยมดื่มน้ำชา ส่วนเด็กและวัยรุ่นมักไม่นิยมดื่ม

อาหารของชาวไทยใหญ่ จะคล้ายคลึงอาหารของชาวล้านนา จะรับประทานข้าวเหนียวเป็นหลัก และจะมีถั่วเน่าเค็มเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของอาหารที่ทำ อาหารที่นิยมรับประทานคือแกงผักเขียว เป็นการนำเอาผักพื้นบ้านที่มีอยู่ เช่น ยอดผักทอง ยอดคำลิ่ง ยอดมะระ บวบ ถั่วฝักยาว ผักกาด หรือผักอื่นๆ ที่หาได้ มาแกงรวมกัน เครื่องปรุงจะประกอบด้วย ถั่วเน่าเค็ม หอมแดง พริกเกลือ อาหารอีกอย่างหนึ่งที่นิยมรับประทานก็คือ น้ำพริกถั่วเน่า เครื่องปรุงจะมี พริก เกลือ ถั่วเน่าเค็มที่ปิ้งแล้ว มาตำผสมกันรับประทานกับผักสดหรือผักต้ม

ศาสนา

ประชากรบ้านอรุโณทัยทั้งชาวจีนฮ่อและชาวไทยใหญ่ส่วนใหญ่จะนับถือศาสนาพุทธ (67.34%) แต่ต่างกันตรงที่ชาวจีนฮ่อจะนับถือศาสนาพุทธนิกายมหายาน นับถือเจ้าแม่กวนอิม ชาวไทยใหญ่จะนับถือศาสนาพุทธนิกายหินยาน จะนิยมไปวัด และมีพิธีกรรมทางศาสนาคล้ายคนไทย ชาวจีนฮ่อบางส่วนก็จะนับถือคริสต์นิกายโปรเตสแตนต์ (25.28%) ส่วนน้อยที่จะนับถือผี (7.38%) ศาสนสถานมีวัด 1 แห่ง โบสถ์คริสต์ 1 แห่ง และศาลเจ้าแม่กวนอิม 1 แห่ง

วัดอรุโณทัย ตั้งอยู่เลขที่ 467 หมู่ 10 ตำบลเมืองนะ สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย เดิมเป็นพื้นที่เขตหมู่บ้านนาหวาย หมู่ที่ 3 ตำบลเมืองนะ เดิมแถวบริเวณวัด จะมีชาวจีนมาปักหลักปลูกบ้านอยู่ และจะมีซากอิฐเก่า เจดีย์เก่า และจะมีเมล็ดธัญพืชกระจายเต็มอยู่แถวบริเวณนี้ สันนิษฐานว่าน่าจะเป็นวัดที่เก่าแก่มาก่อน แต่ไม่มีหลักฐานที่แน่ชัด

ต่อมา ปี พ.ศ. 2515 กองบัญชาการทหารสูงสุด ได้ขอใช้พื้นที่จาก กรมป่าไม้ ตั้งเป็นหมู่บ้าน ด้วยเหตุนี้ทาง บก.04 จึงได้แบ่งอาณาเขต จัดตั้งวัดอรุโณทัยขึ้นมา วัดอรุโณทัย (หนองอูก) เพื่อเป็นศูนย์กลางของชุมชนในด้านการพัฒนาจิตใจ พัฒนาชุมชน เป็นสถานที่ที่พึงพอใจ โดยต้องการให้วัดเป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาและเป็นสถานที่ศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรม ทำวัตรสวดมนต์แก่พระภิกษุสามเณรที่มาจำพรรษาเป็นประจำทุกปี

วัดอรุโณทัยมีเนื้อที่ทั้งหมด 8 ไร่ 32 งาน 8 ตารางวา ปัจจุบันมีพระมหาวิโรจน์ วิสุทฺโธ (นันทา) เป็นเจ้าอาวาส มีพระ 3 รูป เณร 20 รูป เด็กวัด 6 คน

ศาลเจ้าแม่กวนอิม สร้างขึ้นเมื่อประมาณ 6-7 ปีที่ผ่านมา สร้างโดยสมาคมผู้ช่วยเหลืออพยพและผู้ลี้ภัยชาวจีนแห่งสาธารณรัฐจีน (ไต้หวัน) เพื่อให้ผู้ที่ลี้ภัยมา สรรพเคราะห์ได้มากราบไหว้ บูชาและขอพร

โบสถ์ เป็นโบสถ์ของศาสนาคริสต์ นิกายโปรเตสแตนต์ ก่อตั้งมาประมาณ 10 ปี โดยสมาคมผู้ช่วยเหลืออพยพและผู้ลี้ภัยชาวจีนแห่งสาธารณรัฐจีน (ไต้หวัน) มีศาสนจารย์ 20 คน ปัจจุบันรับอุปการะเลี้ยงดูเด็กกำพร้าที่ขาดพ่อแม่ โดยมีการจัดสร้างหอพักให้เด็กเหล่านี้ได้พักอาศัย

4.1.8 ความสัมพันธ์กันในชุมชน

จากแต่ก่อนที่ผู้คนจะทำอาชีพเกษตรกรรมพอหมดฤดูเก็บเกี่ยวก็จะอยู่กับบ้าน มีเวลาว่างที่จะไปมาหาสู่พูดคุยกับเพื่อนบ้าน แต่ในสภาพเศรษฐกิจปัจจุบันเมื่อหมดฤดูเก็บเกี่ยวผู้คนต้องออกไปทำงานรับจ้างนอกบ้านเพื่อหารายได้ให้เพียงพอเพื่อเลี้ยงชีพกันมากขึ้น เวลาพบปะสังสรรค์กันมีน้อยลง แต่ในกลุ่มแม่บ้านที่เป็นชาวจีนฮ่อด้วยกัน ตอนบ่ายยังมีการไปมาหาสู่ นั่งจิบน้ำชา นั่งพูดคุยกันอยู่ ส่วนคนที่ไปทำงานนอกบ้าน เวลาในการพบปะกัน ก็จะเป็นตอนเช้าก่อนที่ออกไปทำงาน หรือตอนเย็นหลังเลิกงานแล้ว ก็จะพบปะพูดคุยกันอยู่เสมอ

ในหมู่บ้านอรุโณทัย ยังคงมีความสัมพันธ์กันในชุมชน ถึงแม้ว่าจะมาจากต่างกลุ่มชาติพันธุ์ และมีความแตกต่างกันทางด้านภาษา แต่การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ก็เป็นไปได้ด้วยดี ส่วนใหญ่จะมีการปฏิสัมพันธ์ในแง่ของนายจ้างและลูกจ้างระหว่างชาวไทยใหญ่และชาวจีนฮ่อ เนื่องจาก ชาวจีนฮ่อที่อพยพเข้ามาอยู่อาศัยในประเทศไทยมาเป็นเวลานาน จะมีที่ดินเป็นของตัวเอง บางครอบครัวที่ทำการเกษตรไม่ไหว ก็มักจะจ้างชาวไทยใหญ่มาเป็นลูกจ้างทำการเกษตรให้ ส่วนชาวจีนฮ่อและชาวไทยใหญ่ที่อาศัยอยู่อาศัยในละแวกเดียวกันก็จะมี การพบปะพูดคุยในกลุ่มเพื่อนบ้าน

ชาวบ้านในหมู่บ้านอรุโณทัยเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชน ทั้งในด้านศาสนา วัฒนธรรม ประเพณีของท้องถิ่นต่างๆ ด้วยความร่วมมือ ร่วมใจเป็นอย่างดี วัดอรุโณทัยเป็นศูนย์กลางและศูนย์

รวมใจของประชาชน เป็นสถานที่ที่คนในชุมชนไปร่วมพิธีทำบุญตามประเพณี ตามความเชื่อ ก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างคนที่นับถือศาสนาพุทธด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นชาวไทยใหญ่ ชาวไทย หรือชาวจีนฮ่อ ส่วนชาวจีนฮ่อ หรือชาวไทยใหญ่ที่นับถือศาสนาคริสต์ก็จะไปโบสถ์ทุกวันอาทิตย์ เป็นการสร้างสัมพันธ์ที่แนบแน่นระหว่างคนต่างชาติพันธุ์กัน

ความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนยังจะเห็นได้จากการไปร่วมงานศพ เมื่อมีงานศพจะไม่มีบัตรเชิญ ส่วนใหญ่จะเป็นการบอกกันปากต่อปาก และจะจุดประทัด 3 ครั้ง เพื่อเป็นการบอกกล่าวแก่คนในชุมชน คนในชุมชนถึงแม้ไม่ใช่ญาติกัน ไม่ใช่เชื้อชาติเดียวกัน แต่ก็ไปร่วมงาน ถือเป็นธรรมเนียมที่ปฏิบัติสืบต่อกันมา

ส่วนเด็กวัยรุ่นเวลาว่างวันเสาร์ อาทิตย์ มักนิยมพบปะสังสรรค์กันโดยมีการเล่นกีฬาด้วยกัน เช่น บาสเกตบอล ฟุตบอล วอลเลย์บอล เนื่องจากในหมู่บ้านจัดสร้างสนามกีฬาเหล่านี้ไว้ บางส่วนจะไปเล่นเกมตามร้านอินเทอร์เน็ตในหมู่บ้านซึ่งมีประมาณ 4 ร้าน บางส่วนก็จะไปพบปะพูดคุยกันตามบ้านเพื่อน

4.1.9 ความเชื่อและค่านิยมต่างๆ

ชาวจีนฮ่อ

ความเชื่อเกี่ยวกับบรรพบุรุษ

ในบ้านของชาวจีน จะติดกระดาษสีแดง เขียนคำว่า ฟ้า ดิน ประเทศชาติ บรรพบุรุษ ครู อาจารย์ ไว้เกือบทุกบ้าน ความเชื่อเรื่องบรรพบุรุษ มีการสืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคน บรรพบุรุษจะทำหน้าที่คุ้มครองลูกหลานที่ไหว้เคารพบรรพบุรุษ หากไม่เคารพบูชา บรรพบุรุษจะไม่คุ้มครอง จะทำให้การค้าขายขาดทุน

ความเชื่อเกี่ยวกับเจ้าแม่กวนอิม

ชาวจีนที่นับถือเจ้าแม่กวนอิม จะมีรูปภาพหรือรูปปั้นไว้บูชาเพื่อเป็นสิริมงคลต่อครอบครัว เพราะเชื่อว่าเป็นเทพเจ้าที่สามารถบันดาลให้เกิดความสุขและความเจริญขึ้น สามารถคุ้มครองคนในครอบครัวให้อยู่เย็นเป็นสุข ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ ทำให้การค้าเจริญรุ่งเรือง การบูชาเจ้าแม่กวนอิมจะสามารถบูชาในบ้านก็ได้เพียงแต่มีรูปของท่านหรือรูปปั้นของท่าน หรือสามารถบูชาได้ที่ศาลเจ้าแม่กวนอิม ชาวจีนที่นับถือศาสนาพุทธนิกายมหายานมักจะไปบูชาขอพรท่านให้สมหวังอยู่เสมอ

ความเชื่อในเรื่องการฝังศพ

เมื่อมีคนตายเกิดขึ้น คือตายแบบธรรมดา จะมีการฝังศพ มีการทำงตึก ส่วนคนที่ตายไม่ดี คือตายก่อนแก่ เช่น ถูกฆ่าตาย ตายผิดธรรมชาติ หรือตายที่โรงพยาบาลจะไม่ให้เข้ามาในหมู่บ้าน ให้เผานอกหมู่บ้าน เนื่องจากเชื่อว่าจะทำให้หมู่บ้านเดือดร้อน

ชาวไทยใหญ่

ความเชื่อด้านศาสนา

ชาวไทยใหญ่ส่วนมาก นับถือศาสนาพุทธ มีศรัทธา ความเชื่อในหลักกรรมคำสอน ทำบุญ ปฏิบัติตามหลักศาสนา โดยเฉพาะผู้สูงอายุ จะตั้งใจปฏิบัติตามหลักกรรมในพุทธศาสนา เพื่อให้ บรรลุนิพพาน ดังนั้นในวันพระชาวไทยใหญ่ทุกครัวเรือนจะมาทำบุญ ฟังเทศน์ที่วัดกันอย่างเนืองแน่น ลูกผู้ชายทุกคนต้องบวช เพื่อเป็นการตอบแทนค่าน้ำนมของแม่

4.1.10 ระบบสุขภาพชุมชน

ประชากรในหมู่บ้านอรุโณทัยเมื่อเจ็บป่วย ส่วนใหญ่เมื่อเจ็บป่วยจะไปรักษาที่สถานีนามัย อรุโณทัย ถ้าเป็นการเจ็บป่วยที่ต้องได้รับการส่งต่อจะถูกส่งต่อไปยังโรงพยาบาลเชียงดาวซึ่งห่างออกไปประมาณ 40 กิโลเมตร ส่วนคนที่ไม่ได้ไปรับการรักษาที่สถานีนามัยก็จะมีทางเลือกอื่นๆ เช่น การไปหานักบวชจีนเพื่อให้รักษาสวดภาวนาให้หายจากโรค การไปรักษากับหมอชาวจีนซึ่งเป็นอดีตทหารจีนคณะชาติ และการไปซื้อยากินเอง เป็นต้น โดยในหมู่บ้านจะมีร้านขายยาแผนปัจจุบันที่ควบคุมโดยเภสัชกรอยู่ 1 ร้าน ร้านขายของชำที่ขายยาชุดจะมีอยู่ประมาณ 6-8 ร้านซึ่งชาวบ้านบางคนยังนิยมไปซื้ออยู่ในส่วนของคลินิกเอกชนจะมีอยู่ 3 แห่ง

สถานีนามัยบ้านอรุโณทัย ตั้งอยู่หมู่ที่ 10 บ้านอรุโณทัย ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ อยู่ห่างจากตัวอำเภอเชียงดาวประมาณ 48 กิโลเมตร มีเนื้อที่ที่กรมแผนที่ทหารจัดสรรให้สร้างสถานีนามัยจำนวน 13 ไร่ 3 งาน 13 ตารางวา อาคารสถานีนามัยบ้านอรุโณทัย ได้รับงบประมาณการก่อสร้างจากบริษัท โทรทัศน์แห่งชาติวัน โดยผ่านทางสมาคมผู้ช่วยเหลืออพยพและผู้ลี้ภัยชาวจีนแห่งสาธารณรัฐจีน (ไต้หวัน) โดยประสานงานกับหน่วยเฉพาะกิจ 327 ก่อสร้างเสร็จเมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ. 2531 โดยเปิดดำเนินการวันแรกเมื่อวันที่ 6 สิงหาคม พ.ศ. 2531 โดยทางสมาคมฯจ้างอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) อยู่ประจำแล้วมีแพทย์จากสมาคมฯ เวียนมา รักษา และได้รับการมอบให้เป็นสมบัติของทางราชการเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2532 ทางสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่ได้ส่งเจ้าหน้าที่มาอยู่ประจำ 2 คน และได้เปิดดำเนินการเมื่อ 17 สิงหาคม พ.ศ. 2532 ปัจจุบันมีเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน 7 คน นักวิชาการสาธารณสุขปฏิบัติการ 1 คน เจ้าหน้าที่งานสาธารณสุขชุมชนปฏิบัติการ 1 คน พนักงานสุขภาพชุมชน 1 คน เจ้าหน้าที่ธุรการ 1 คน ลูกจ้างชั่วคราว 2 คน

ปัญหาสุขภาพที่พบในชุมชน

จากข้อมูลการให้บริการของสถานีนามัยอูร์ โนทัย ซึ่งเป็นสถานบริการสุขภาพหลักของหมู่บ้าน ในปี 2551 พบว่า มีจำนวนผู้มารับบริการเฉลี่ย วันละ 60-90 คน (รวมวันหยุดราชการ) และจำนวนผู้มารับบริการเฉลี่ย เดือนละ 1,800-2,400 คน ประชากรของหมู่บ้านอูร์ โนทัยมีการเจ็บป่วยด้วยโรคที่สำคัญ 10 อันดับแรก ดังนี้

ตารางที่ 4.1 ปัญหาสุขภาพที่พบในชุมชน

ปัญหาสุขภาพ	จำนวน (ราย)
โรกระบบทางเดินหายใจ	3,987
อุบัติเหตุและงานห้องปฐมพยาบาล	2,825
อาการและภาวะที่กำหนดไม่ชัดเจน	2,679
โรกระบบย่อยอาหารรวมโรคในช่องปาก	1,474
โรกระบบไหลเวียนโลหิต	1,058
โรกระบบกล้ามเนื้อ รวมโครงร่าง	1,028
โรคผิวหนังและเนื้อใต้ผิวหนัง	827
โรคต่อมหลังภายใน โภชนาการและเมตาบอลิซึม	761
โรคติดเชื้อและปรสิต	741
สาเหตุจากภายนอกอื่นๆ ที่ทำให้ป่วยตาย	371

แหล่งที่มา: สถิติการมารับบริการสุขภาพของประชาชนหมู่บ้านอูร์ โนทัย ต.เมืองนะ อ.เชียงดาว จ.

เชียงใหม่ ข้อมูลระหว่าง 1 ตุลาคม 2551-18 สิงหาคม 2552

จากตารางที่ 4.1 พบว่า ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2551 ถึงวันที่ 18 สิงหาคม 2552 มีประชาชนหมู่บ้านอูร์ โนทัย มารับบริการสุขภาพที่สถานีนามัยอูร์ โนทัย เนื่องจากการเจ็บป่วยด้วยโรคที่สำคัญ 10 โรคแรก พบว่า มีผู้เจ็บป่วยด้วยโรกระบบทางเดินหายใจมากที่สุด (3,987 คน) รองลงมา ได้แก่ ผู้รับบริการห้องปฐมพยาบาล (2,825 คน) อาการและภาวะที่กำหนดไม่ชัดเจน (2,679) โรกระบบย่อยอาหารรวมโรคในช่องปาก (1,474 คน) โรกระบบไหลเวียนโลหิต (1,058 คน) โรกระบบกล้ามเนื้อ รวมโครงร่าง (1,028 คน) นอกจากนี้ยังมีโรคอื่นๆ เช่น โรคผิวหนังและเนื้อใต้ผิวหนัง

(827 คน) โรคต่อมหลังภายใน โภชนาการและเมตาบอลิซึม (761 คน) โรคติดเชื้อและปรสิต (741 คน) สาเหตุจากภายนอกอื่นๆ ที่ทำให้ป่วยตาย (371 คน)

สำหรับโรคในช่องปาก ประชากรในหมู่บ้านอรุโณทัยจะต้องไปรักษาที่สถานอนามัยบ้านนาหวายซึ่งมีทันตภิบาลประจำอยู่ 1 คน โดยระยะทางจากสถานอนามัยบ้านอรุโณทัยถึงสถานอนามัยบ้านนาหวายประมาณ 15 กิโลเมตร ซึ่งก่อนหน้าตั้งแต่ปี พ.ศ. 2543-2545 สถานอนามัยอรุโณทัยเคยมีทันตภิบาลประจำอยู่ โดยให้บริการด้วยยูนิตทันตกรรมเคลื่อนที่ แต่หลังจากปี พ.ศ. 2545 เป็นต้นมา ไม่มีทันตภิบาลอยู่ประจำที่สถานอนามัยบ้านอรุโณทัย เนื่องจากสถานอนามัยบ้านนาหวายได้ขยายเป็นสถานอนามัยขนาดใหญ่ จึงมีงบประมาณเพื่อจัดซื้อยูนิตทันตกรรม ตำแหน่งของทันตภิบาลในสถานอนามัยบ้านอรุโณทัยจึงถูกโยกย้ายมาปฏิบัติงานอยู่ที่สถานอนามัยบ้านนาหวายแทน ดังนั้นจึงทำให้ไม่ได้ดำเนินงานเฝ้าระวังและส่งเสริมทันตสุขภาพในโรงเรียนบ้านอรุโณทัยโดยทันตบุคลากร มีเพียงการตรวจเฝ้าระวังเท่านั้น จึงเป็นสาเหตุทำให้เด็กนักเรียนในโรงเรียนอรุโณทัยมีอัตราการเกิดฟันผุในระดับที่สูงกว่าเด็กในโรงเรียนอื่น

หลักประกันสุขภาพของชุมชน

แม้จะพบว่าในปัจจุบันประชาชนสามารถเข้าถึงบริการสุขภาพที่จัดให้โดยรัฐมากขึ้น แต่ชาวบ้านหมู่บ้านอรุโณทัยอีกส่วนหนึ่งยังคงเป็นผู้ที่ขาดหลักประกันสุขภาพ ทั้งนี้เนื่องจากคนเหล่านี้เป็นคนที่ยอพยพเข้ามาอยู่ในภายหลัง เช่น ชาวจีนฮ่อ ชาวไทยใหญ่ ชาวเขาเผ่าต่างๆ ที่หลบหนีเข้าเมือง จึงยังไม่มีบัตรประชาชนทางราชการจึงไม่สามารถออกบัตรทองให้คนกลุ่มนี้ได้ สำหรับสิทธิในการรักษาพยาบาลของประชากรในหมู่บ้านอรุโณทัย สามารถแสดงรายละเอียดได้ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 4.2 แสดงสิทธิการได้รับการรักษาพยาบาลของประชากรหมู่บ้านอรุโณทัย

สิทธิการรักษาพยาบาล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
บัตรเด็ก 0-12 ปี	965	10.38
บัตรผู้มีรายได้น้อย	18	0.19
บัตรนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น	647	6.96
บัตรผู้พิการ	8	0.09
บัตรทหารผ่านศึก	3	0.03
บัตรภิกษุ/ผู้นำศาสนา/แม่ชี/นักบวช/นักบวช	2	0.02
บัตรผู้สูงอายุ	293	3.15
บัตรชั่วคราว	4	0.04
บัตรผู้ว่างงาน (1 ปี)	3	0.03
ทหารเกณฑ์	69	0.74
บัตรผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน	3	0.03
บัตรอาสาสมัครสาธารณสุข	21	0.23
บัตรประกันสุขภาพคนไทยในต่างแดน	6	0.06
บัตรคนต่างด้าว	4,138	44.50
บัตรข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ	14	0.15
บัตรประกันสังคม	32	0.34
บัตรทองเสียค่าธรรมเนียม	3,073	33.05
รวม	9,299	100

จากตารางที่ 4.2 จะเห็นว่า ผู้ที่มีบัตรต่างด้าว มีจำนวนมากที่สุด (ร้อยละ 44.50) รองลงมา เป็นสิทธิบัตรทองเสียค่าธรรมเนียม (ร้อยละ 33.05) และบัตรเด็ก 0-12 ปี (ร้อยละ 10.38) หากมอง ในแง่การเข้าถึงบริการสุขภาพแล้วพบว่าส่วนใหญ่ของประชากรหมู่บ้านอรุโณทัยเป็นผู้ที่ขาดหลักประกันสุขภาพ ทั้งนี้เนื่องมาจากประชากรส่วนนี้ยังไม่ได้รับสัญชาติไทย

4.2 การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของชุมชน

หมู่บ้านอรุโณทัย ประกอบไปด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ เช่น อีตททหารจีนคณะชาติ จีนฮ่อ อีสระ ไทยใหญ่ และไทยพื้นเมืองโดยชาวจีนฮ่อจะมีจำนวนประชากรมากที่สุด รองลงมาเป็นชาวไทยใหญ่

จากการสัมภาษณ์กลุ่มบุคคลในชุมชนพบว่าอดีตหมู่บ้านอรุโณทัยมีไม้ก่รื้อยหลังคาเรือน เป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่กลางป่าเขาลำเนาไพรซึ่งพื้นที่ทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ สามารถหา และใช้ได้ตลอดทั้งปี การใช้ชีวิตจึงใกล้ชิดธรรมชาติและพึ่งพาธรรมชาติเป็นหลัก เช่น บ้านเรือน ถูกสร้างขึ้นจากวัสดุธรรมชาติ เช่น ทำมาจากไม้ ดิน หลังคามุงด้วยหญ้าคา ไปดักน้ำในแม่น้ำ ลำธาร หนองน้ำเพื่อนำมาใช้อุปโภค บริโภค ในการประกอบอาหารก็เรียบง่าย ใช้พื้นที่หาได้ใน หมู่บ้านนั้นในการหุงหาอาหาร ชาวบ้านประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ การทำนา ทำไร่ จะเป็นการทำเพื่อยังชีพ ชาวบ้านจะเก็บผลผลิตไว้สำหรับรับประทานตลอดปี หากปีใดที่ได้ผลผลิต มาก ส่วนที่เหลือก็จะนำไปแลกเปลี่ยนในชุมชนหรือนำไปขาย นอกจากนี้ยังเลี้ยงสัตว์ เช่น วัว ควาย หมู ไก่ เป็ด ไข่บริเวณกันในครอบครัว ตอนกลางคืนทุกบ้านที่ใช้ตะเกียงไฟ ตะเกียงเจ้าพายุ การ แต่งกายเครื่องแต่งกายก็จะแต่งกายด้วยชุดประจำเผ่า การใช้ภาษาก็เป็นการสื่อสารด้วย ภาษาของแต่ละเผ่า ทำให้การสื่อสารกับคนต่างหมู่บ้านหรือคนไทยในพื้นที่อื่นจึงมีน้อย แต่ใน ขณะเดียวกันป่าเขาเหล่านี้ก็เป็นอุปสรรคด้านการคมนาคมที่เป็นไปอย่างยากลำบาก ถนนหนทางที่ ใช้คมนาคมเป็นดินโคลนยากลำบากต่อการเดินทาง มีฝุ่นในหน้าแล้ง และเป็นดินโคลนในหน้าฝน พาหนะที่ใช้ในการเดินทางจะใช้ช้าง ม้า วัว ควาย ลากจูง

การเปลี่ยนแปลงไปสู่ความทันสมัย

เมื่อทุกกลุ่มชาติพันธุ์เข้ามาอยู่ในบริบทของวัฒนธรรมไทย ทุกกลุ่มชาติพันธุ์ต่างมี ปฏิสัมพันธ์ต่อกันและประกอบกับรัฐบาลไทยต่างมุ่งเน้นให้กลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้กลายมาเป็นคน ไทยและเน้นพัฒนาประเทศทุกภูมิภาคเพื่อเกิดความทัดเทียมกันและเป็นเอกภาพ จึงกำหนด แผนพัฒนาเศรษฐกิจมากำหนดวิถีปฏิบัติ ซึ่งปกติแล้วจะถูกกำหนดขึ้นจากกฎเกณฑ์ที่ยอมรับกันทั้ง โดยเปิดเผยและโดยปริยายจากรัฐบาล มีลักษณะเชิงสัญลักษณ์เป็นสาธารณูปโภคต่าง ๆ ได้แก่ ระบบไฟฟ้า ระบบคมนาคม ระบบการศึกษา ระบบสาธารณสุข จึงเกิดการเปลี่ยนแปลงและ ปรับตัวทางวัฒนธรรมในทุกกลุ่มชาติพันธุ์ ทั้งปรับตัวเข้ากับวัฒนธรรมชุมชน และวัฒนธรรมหลัก ของประเทศไทย เช่น การนับถือศาสนา ประเพณีพิธีกรรม การศึกษา สุขภาพอนามัย ฯลฯ เพื่อการ ดำรงชีวิตร่วมกันอยู่ในสังคมอย่างสันติสุขกระบวนการปรับตัวอยู่ร่วมกันนี้ มีลักษณะเป็นการ เคลื่อนเปลี่ยน หรือเป็นพลวัตทางวัฒนธรรมซึ่งก่อให้เกิดผลลัพธ์เป็นวัฒนธรรมแบบสองด้านในแต่ ละกลุ่มชาติพันธุ์ กล่าวคือ ด้านหนึ่งเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมตนเองเข้าสู่วัฒนธรรมหลักของประเทศ และอีกด้านหนึ่งธำรงความเป็นวัฒนธรรมแบบประเพณีของชุมชน

เมื่อมีระบบสาธารณูปโภคพื้นฐานเข้ามา ตั้งแต่ระบบไฟฟ้า ทุกบ้านที่เคยใช้ตะเกียงไฟ ตะเกียงเจ้าพายุ ก็เปลี่ยนมาใช้ความสว่างจากหลอดไฟนีออน ระบบประปาทำให้ทุกบ้านมีน้ำใช้อย่างสะดวก มีน้ำประปาไว้ใช้ตลอดเวลาและ ไม่ต้องไปตักน้ำในแม่น้ำ ลำธาร หนองน้ำเพื่อนำมาใช้อุปโภค บริโภค การใช้พื้นที่ในการหุงหาอาหารลดลง สามารถเข้าไปในเมืองหาเตาแก๊สมาใช้กันเกือบทุกครัวเรือน การพัฒนานี้ได้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตในหมู่บ้านอย่างมากมาย

ระบบคมนาคมเป็นระบบสำคัญที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลง จากการวางแผนส่งเสริมการท่องเที่ยวของไทยจึงทำถนนลาดยางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญต่าง ๆ ทั่วประเทศ รวมทั้งคองอ่างขาง ประมาณปี พ.ศ. 2542 จึงมีการทำถนนลาดยางตัดผ่านหมู่บ้านอรุโณทัยซึ่งเป็นเส้นทางผ่านไปยังคองอ่างขาง ถนนเส้นนี้สามารถเชื่อมโยงเส้นทางจากเชียงใหม่ แม่ริม เชียงดาว อรุโณทัย ไชยปราการ ฟาง ด้วยลักษณะเฉพาะของถนนที่เป็นเส้นทางธรรมชาติข้างทางสวยงาม ไม่ลาดชันมากนัก นักท่องเที่ยวจึงมักนิยมใช้เส้นทางนี้ในการเดินทาง นอกจากนี้ความโดดเด่นทางวัฒนธรรมจึงยังคงอัตลักษณ์เฉพาะของหมู่บ้านทำให้นักท่องเที่ยวจำนวนมากแวะพักระหว่างทาง ทั้งที่มาแวะซื้อของ แวะรับประทานอาหาร โอกาสการหารายได้จากการค้าขายจึงง่ายกว่าการทำอาชีพเกษตรแบบเดิม คนในหมู่บ้านก็หันมาประกอบอาชีพค้าขายกันมากขึ้นจากร้านที่มีอยู่ประมาณ 20-30 ร้านในสมัยก่อน ก็เพิ่มปริมาณขึ้นเป็น 50 ร้านในปัจจุบัน ส่วนใหญ่จะเป็นร้านขายของชำ และร้านอาหาร นอกจากนี้เมื่อวันที่ 24 ตุลาคม พ.ศ. 2540 ได้มีการเปิดจุดผ่อนปรนช่องทางกัวผาวอกขึ้นเพื่อใช้ค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้ากับประเทศพม่าเนื่องจากที่ตั้งของจุดผ่อนปรนกัวผาวอกนี้ห่างจากจังหวัดเชียงใหม่เพียง 120 กิโลเมตร ทำให้มีระยะทางสั้นกว่าเดินทางจากจากอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ไม่ต่ำกว่า 200 กิโลเมตรและ และมีการคมนาคมที่สะดวก เมื่อมองทางประเทศพม่าก็ถือว่าเป็นถนนที่สำคัญเชื่อมไปถึงเมืองต่างๆ หลายเมือง เช่น เมืองหาง เมืองตอน เมืองสาด เมืองป๋น เมืองตองจี และเมืองมันทะเลย์ ซึ่งเป็นเมืองเศรษฐกิจการค้าใหญ่ทางเหนือของพม่า ดังจะเห็นได้ว่าถนนหนทางที่เชื่อมต่อระหว่างหมู่บ้านกับภายนอก ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงในด้านเศรษฐกิจอย่างเห็นได้ชัด อาชีพแต่เดิมเปลี่ยนจากการพึ่งพาธรรมชาติเกษตรกรรมเป็นการพึ่งพาการค้าตลาดทุนนิยม มีบุคคลภายนอกมากหน้าหลายตาเข้ามาค้าขายในหมู่บ้านอรุโณทัย ทั้งพ่อค้าเร่ที่มาขายของตามตลาดนัด พ่อค้าคนกลางที่มารับผลผลิตทางการเกษตร นอกจากนี้ยังมีร้านค้าอื่นๆ ที่ชาวเมืองเข้าไปเปิดกิจการ เช่น ร้านขายโทรศัพท์มือถือ ร้านเช่าวีซีดี ดีวีดี ร้านเสริมสวย วัดถุนิยมมีมากขึ้น เช่น พาหนะ ที่เปลี่ยนมาใช้รถจักรยาน รถจักรยานยนต์ รถยนต์ กันมากขึ้น ทำให้เศรษฐกิจในหมู่บ้านอรุโณทัยค่อนข้างจะเฟื่องฟู มีเม็ดเงินหมุนเวียนเป็นจำนวนมาก ปริมาณการค้าตั้งแต่เปิดด่านมีมูลค่ารวม 182.76 ล้านบาท ไทยได้ดุลการค้า 34.3 ล้านบาท (ข้อมูลจากสำนักงานพาณิชย์

จังหวัดเชียงใหม่) ทำให้เกิดการจ้างงานในพื้นที่เป็นจำนวนมาก เช่น งานรับจ้างแบกของ งานมอเตอร์ไซด์รับจ้างส่งคนไปขายแดน ลูกจ้างร้านอาหาร ลูกจ้างร้านขายของ เป็นต้น

แต่เมื่อปี พ.ศ. 2545 ได้มีคำสั่งปิดด่านเนื่องจากมีปัญหาเหตุการณ์ความไม่สงบในประเทศพม่า ภาวะเศรษฐกิจและการค้าของหมู่บ้านอรุโณทัยก็ซบเซาลงจากแต่ก่อน คนในหมู่บ้านจึงย้ายออกจากหมู่บ้านไปทำงานในเมืองกันมากขึ้น หรือบางคนที่มีโอกาสนี้จะไปหางานทำที่ต่างประเทศ เช่น ประเทศไต้หวัน มาเลเซีย

ระบบการศึกษา ระบบที่เน้นให้มีการใช้ภาษาไทยเป็นภาษาหลักของชาติ จึงเกิดการสร้างโรงเรียนและสอนภาษาไทยให้กับนักเรียน การเข้าชั้นเรียนก็เป็นการบีบบังคับให้นักเรียนต้องฝึกทักษะการใช้ภาษาไทย ทั้งการฟัง พูด อ่าน เขียน แบบเรียนที่ใช้ในการเรียนก็เป็นแบบเรียนของกระทรวงศึกษาธิการ ดังนั้นนักเรียนจะรับรู้ถึงความเป็นไทยไม่ต่างจากนักเรียนในเมือง และที่โรงเรียนยังปลูกฝังให้รักชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์ เช่น การเคารพธงชาติ สวดมนต์ ไหว้พระในตอนเช้าก่อนเข้าเรียน และการเคารพเพลงสรรเสริญพระบารมีในตอนเย็นก่อนเลิกเรียน เน้นเฉพาะวันสำคัญต่างๆ ของไทย เช่น วันสำคัญทางพุทธศาสนาต่างๆ วันเด็ก วันพ่อ วันแม่ โดยการทำเชิงสัญลักษณ์ทางพฤติกรรมโดยการจัดกิจกรรมต่างๆ ในวันสำคัญเหล่านี้ การขาดความต่อเนื่องจนถึงขั้นละเลยต่อวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมจึงไม่ใช่เรื่องแปลก ดังจะเห็นได้จากในคนที่อายุมากกว่า 40 ปีขึ้นไป จะไม่เรียนภาษาไทย พูดภาษาไทย เพราะเห็นว่าไม่มีความสำคัญ ไม่จำเป็นที่จะต้องเป็นไทยเพื่อให้ได้มาซึ่งบัตรประชาชน แต่ในเด็กรุ่นใหม่จะหัดพูดภาษาไทยกันมากขึ้น และต้องการจะเป็นคนไทยเพื่อที่ตนเองจะได้มีโอกาสในการเรียน มีโอกาสที่จะได้หางานทำที่ดีกว่า และสามารถออกไปภายนอกหมู่บ้าน เช่น ในเมืองเชียงใหม่ กรุงเทพฯ หรือตามจังหวัดต่างๆ ซึ่งจะมีช่องทางทำมาหากินที่ดีกว่าทำงานรับจ้าง หรือทำนา ทำสวน ทำไร่ในหมู่บ้าน รวมทั้งการเรียกร้องสิทธิต่างๆ ก็จะสามารถทำได้มากขึ้น

ในกรณีการออกจากหมู่บ้าน ปัจจุบันถือว่าเป็นสิ่งสำคัญ การมีบัตรประชาชนจึงเป็นเหมือนใบเบิกทางสู่การทำงานและมีชีวิตที่ดีกว่า คนที่มีบัตรประชาชนก็เข้าไปทำงานในเมือง มีทั้งเมืองเชียงใหม่ และกรุงเทพฯ บางคนก็สามารถเข้าไปศึกษาต่อ เมื่อไปอยู่ต่างพื้นที่โดยธรรมชาติของคนย่อมมีการปรับตัวและยอมรับวัฒนธรรมที่ตนคิดว่ามีอำนาจเหนือกว่า ทำให้รับวัฒนธรรมหลายๆ อย่างเข้ามา เช่น เสื้อผ้าตามสมัยนิยม เครื่องใช้ส่วนตัว เครื่องใช้ไฟฟ้า เครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆ โดยการนำเข้ามาถ่ายทอดมักเป็น ในช่วงเทศกาลไหว้พระจันทร์ เทศกาลตรุษจีน เทศกาลปีใหม่ ชาวบ้านที่ออกไปอยู่ต่างหมู่บ้านก็จะกลับมาบ้านเดิมในหมู่บ้าน เพื่อมาเข้าร่วม

พิธีกรรมต่างๆ มาเคารพบรรพบุรุษ ของฝากญาติพี่น้องที่นิยมก็ต้องเป็นสิ่งแปลกใหม่และเป็นสิ่ง
 ที่ตนเองเพิ่งไปปรับตัวหรือรับเข้ามา ในปัจจุบันทุกบ้านก็จะมีเครื่องอำนวยความสะดวกเหมือน
 บ้านที่อยู่ในเมือง เช่น โทรทัศน์ เครื่องเล่นวีซีดี ดีวีดี คอมพิวเตอร์ เครื่องซักผ้า โทรศัพทมือถือ และ
 โทรศัพท์ สื่อทางโทรทัศน์และอินเทอร์เน็ต เช่น คู่มือโทรทัศน์ ภาพยนตร์หรือหนัง เพลงทั้งไทย
 และต่างประเทศ ผ่านสื่อยังเป็นตัวผลักดันที่ทำให้คิดว่าอสังคัมภ์ที่พวกตนมีอยู่เป็นสิ่งที่แปลกแยก
 และล้าหลัง ก็ทำให้การปรับตัวมีมากขึ้น ที่เห็นได้ชัดเจนคือ เครื่องแต่งกาย ในอดีต ก็จะแต่งกาย
 ด้วยชุดประจำเผ่า แต่ในปัจจุบันแทบจะไม่มีใครแต่งกายด้วยชุดเหล่านี้ ทุกคนหันมาแต่งกายด้วยชุด
 ตามสมัยนิยม วัยรุ่นก็จะแต่งกายด้วยกางเกงยีนส์ เสื้อสายเดี่ยว เครื่องแต่งกายเหล่านี้ก็กลับเป็นสินค้า
 ที่หาซื้อได้ง่ายตามตลาดนัดในทุกวันศุกร์ ที่พ่อค้าจากในเมืองมาขายตอบสนองความต้องการในการ
 ปรับตัว ส่วนการแต่งกายชุดประจำเผ่ากลับเป็นสิ่งที่หาซื้อได้ยาก จะพบเห็นได้ก็ต่อเมื่อมีงาน
 เทศกาลหรือประเพณีที่สำคัญเท่านั้น

การเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบย่อยของวัฒนธรรม เช่น การเปลี่ยนแปลงในระบบ
 ครอบครัวเครือญาติ ระบบเศรษฐกิจ ระบบการเมืองการปกครอง การขัดเกลาทางสังคมและการ
 ศึกษา ระบบศาสนาและความเชื่อ ระบบการแพทย์และสาธารณสุข ระบบการสื่อสาร ย่อมส่งผล
 กระทบเป็นวงกว้างต่อระบบสังคมทั้งในระดับครอบครัวจนไปถึงระดับประเทศ และปฏิเสธไม่ได้
 ว่า ความทันสมัย (Modernization) เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่กำลังเกิดขึ้นในสังคมกำลัง
 พัฒนาหรือให้ชัดเจนลงไปคือที่หมู่บ้านอรุโณทัย กระบวนการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเกิดขึ้นเมื่อ
 สังคมหนึ่งรับเอาวัฒนธรรมทั้งทางวัตถุและวัฒนธรรมไม่ใช่วัตถุของสังคมที่มีอำนาจมากกว่า
 วัฒนธรรมที่เป็นวัตถุได้แก่เทคโนโลยีด้านต่าง ๆ เช่น ด้านการเกษตร ด้านการสื่อสาร ด้าน
 การแพทย์ ด้านการศึกษา และด้านอื่น ๆ ส่วนวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุของสังคมตะวันตก เช่น
 ค่านิยม อุดมการณ์ โลกทัศน์ เป็นต้น เมื่อนำมาใช้แล้วมักทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคม
 ดังกล่าว ทำให้มีผลกระทบต่อสถาบันสังคมทุกสถาบันและมีผลกระทบต่อชีวิตทุกด้านของสมาชิก
 ในสังคม

แต่ก่อนหมู่บ้านอยู่ห่างไกลและมีอิสระ มีการกำหนดวิถีชีวิตตัวเองได้พอสมควร วิธีการ
 เกษตรต่างๆ มีการปรับตัวสอดคล้องกับธรรมชาติ แต่เมื่อมีอิทธิพลภายนอกเข้ามา การจัดการต่างๆ
 เริ่มมีปัญหา เพราะเขาไม่ได้กำหนดเอง แต่กลับกลายเป็นกลไกตัวหนึ่งของตลาดและของรัฐ
 การเปลี่ยนแปลงในหมู่บ้านเกิดจากปัจจัยสองระดับความสัมพันธ์ที่ซ้อนทับกันอยู่ นั่นคือ ปัจจัยแรก
 เป็นผลจากความหลากหลายความสัมพันธ์กันระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ที่ดำรงอยู่ในหมู่บ้าน ปัจจัยที่
 สอง เป็นผลมาจากอุดมการณ์รัฐชาติและโครงการพัฒนาต่าง ๆ ของรัฐตลอดจนความใกล้ชิด

เกี่ยวกับพื้นที่ทางกายภาพกับตัวเมือง ทำให้กระแสการพัฒนาแบบใหม่หลังไหลเข้าสู่ชุมชนชนบท เช่น โครงการพัฒนาต่างๆของรัฐ การปกครองจากส่วนกลาง และอิทธิพลของระบบทุนนิยม

4.3 สภาวะฟัน ถอน อุด (DMFT และ DMFS) ของเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษา

4.3.1 ข้อมูลประชากรของเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนบ้านอรุโณทัย พบว่ามีเด็กนักเรียนทั้งหมด 639 คน นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 212 คน แบ่งเป็นเชื้อชาติ จีนฮ่อ 161 คน ไทยใหญ่ 25 คน อาข่า 12 คน ไทย 8 คน คะฉิ่น 2 คน ลาหู่ 1 คน ลีซอ 3 คน นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 208 คน แบ่งเป็นเชื้อชาติ จีนฮ่อ 161 คน ไทยใหญ่ 17 คน อาข่า 10 คน ไทย 16 คน ลาหู่ 3 คน ลีซอ 1 คน นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 219 คน แบ่งเป็นเชื้อชาติ จีนฮ่อ 166 คน ไทยใหญ่ 23 คน อาข่า 17 คน ไทย 4 คน คะฉิ่น 1 คน ลีซอ 5 คน มูเซอ 2 คน ว้า 1 คน แยกได้ดังตารางที่ 4.3

ตารางที่ 4.3 แสดงจำนวนเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาของโรงเรียนบ้านอรุโณทัย จำแนกตามเชื้อชาติ

ชั้นเรียน	จีนฮ่อ (คน)	ไทยใหญ่ (คน)	อาข่า (คน)	ไทย (คน)	คะฉิ่น (คน)	ลาหู่ (คน)	ลีซอ (คน)	มูเซอ (คน)	ว้า (คน)	รวม (คน)
ป.4	161	25	12	8	2	1	3	-	-	212
ป.5	161	17	10	16	-	3	1	-	-	208
ป.6	166	23	17	4	1	-	5	2	1	219
รวม	488	65	39	28	3	4	9	2	1	639

4.3.2 ผลการสำรวจสภาวะฟัน ถอน อุด (DMFT)

จากการสำรวจสภาวะฟัน ถอน อุด ของเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนบ้านอรุโณทัยจำนวน 639 คน พบเด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ฟันผุจำนวน 547 ซึ่ง ฟันที่ได้รับการถอนจำนวน 3 ซึ่ง ฟันที่ได้รับการอุด จำนวน 27 ซึ่ง สภาวะสภาวะฟัน ถอน อุดเฉลี่ย 2.72 ซึ่ง/คน เด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ฟันผุจำนวน 628 ซึ่ง ฟันที่ได้รับการถอน จำนวน 3 ซึ่ง ฟันที่ได้รับการอุด จำนวน 50 ซึ่ง สภาวะสภาวะฟัน ถอน อุดเฉลี่ย 3.27 ซึ่ง/คน เด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ฟันผุจำนวน 773 ซึ่ง ฟันที่ได้รับการถอน จำนวน 3 ซึ่ง ฟันที่ได้รับการอุด จำนวน 185 ซึ่ง สภาวะสภาวะฟัน ถอน อุดเฉลี่ย 4.39 ซึ่ง/คน และนักเรียนทั้งหมดมีค่าเฉลี่ยฟันผุ 2.17 ซึ่ง/คน ฟันถอน 0.01 ซึ่ง/คน ฟันอุด 0.41ซึ่ง/คน ค่าเฉลี่ยฟันผุ ถอน อุด 3.47 ซึ่ง/คน ดังตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 แสดงสภาวะผุ ถอน อุด (DMFT) ของเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนบ้านอรุโณทัย

	D (ซี่)	M (ซี่)	F (ซี่)	DMF (ซี่)	DMFT (ซี่/คน)
ป.4 212 คน	547	3	27	577	2.72
ป.5 208 คน	628	3	50	681	3.27
ป.6 219 คน	773	3	185	961	4.39
รวม 639 คน	1388	9	262	2219	10.38
ค่าเฉลี่ย (ซี่/คน)	2.17	0.01	0.41	3.47	3.47

4.3.3 ผลการสำรวจสภาวะผุ ถอน อุด (DMFS)

จากการสำรวจสภาวะผุ ถอน อุด ของเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนบ้านอรุโณทัยจำนวน 639 คน พบเด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ฟันผุจำนวน 815 ด้าน ฟันที่ได้รับการถอนจำนวน 15 ด้าน ฟันที่ได้รับการอุดจำนวน 34 ด้าน สภาวะสภาวะผุ ถอน อุดเฉลี่ย 4.08 ด้าน/คน เด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ฟันผุจำนวน 905 ด้าน ฟันที่ได้รับการถอนจำนวน 15 ด้าน ฟันที่ได้รับการอุดจำนวน 64 ด้าน สภาวะสภาวะผุ ถอน อุดเฉลี่ย 4.73 ด้าน/คน เด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ฟันผุจำนวน 1,108 ด้าน ฟันที่ได้รับการถอนจำนวน 15 ด้าน ฟันที่ได้รับการอุดจำนวน 262 ด้าน สภาวะสภาวะผุ ถอน อุดเฉลี่ย 6.32 ด้าน/คน นักเรียนทั้งหมดมีค่าเฉลี่ยฟันผุ 4.42 ด้าน/คน ฟันถอน 0.07 ด้าน/คน ฟันอุด 0.56 ด้าน/คน สภาวะผุ ถอน อุด เฉลี่ย 5.05 ด้าน/คน ดังตารางที่ 4.5

ตารางที่ 4.5 แสดงสภาวะผุ ถอน อุด (DMFS) ของเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนบ้านอรุโณทัย

	D (ด้าน)	M (ด้าน)	F (ด้าน)	DMF (ด้าน)	DMFS (ด้าน/คน)
ป.4 212 คน	815	15	34	864	4.08
ป.5 208 คน	905	15	64	984	4.73
ป.6 219 คน	1,108	15	262	1,385	6.32
รวม 639 คน	2,828	45	360	3,233	15.13
ค่าเฉลี่ย (ด้าน/คน)	4.42	0.07	0.56	5.05	5.05

จากข้อมูลสภาวะฟันผุ ถอน อุด (DMFT และ DMFS) ของเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนบ้านอรุโณทัย ต.เมืองนะ อ.เชียงดาว จ.เชียงใหม่ แสดงให้เห็นว่า สภาวะฟันผุ ถอน อุด (DMFT) เฉลี่ย 3.47 ซี่/คน ซึ่งอยู่ในระดับที่สูงเมื่อเทียบกับเป้าหมายของประเทศไทย (ไม่เกิน 1.5 ซี่/คน) และเทียบกับผลสำรวจเฉลี่ยของโรงเรียนอื่นๆ ในอำเภอเชียงดาว (3.03 ซี่/คน) และสภาวะฟันผุ ถอน อุด (DMFS) เฉลี่ย 5.05 ด้าน/คน จากข้อมูลพบฟันผุ ร้อยละ 83.78 ของฟันที่ผุ ถอน อุด ทั้งหมด และมีฟันที่ได้รับการอุดเพียงร้อยละ 15.83 ของฟันที่ผุทั้งหมด (ค่าเฉลี่ยฟันผุ ฟันถอน ฟันอุด 2.17, 0.01 และ 0.41 ซี่/คน) ข้อมูลเหล่านี้แสดงให้เห็นว่า เด็กนักเรียนเหล่านี้มีฟันผุเป็นจำนวนมาก และฟันที่ผุเหล่านี้ยังไม่ได้รับการรักษา จึงเป็นปัญหาทางทันตสุขภาพที่จำเป็นต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน

จากการสำรวจข้อมูลสภาวะฟันผุ ถอน อุด พบเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 พบฟันผุรุนแรง คือพบมากกว่า 6.6 ซี่/คน (ตามเกณฑ์ขององค์การอนามัยโลก) จำนวน 84 คน แบ่งเป็น เด็กชาวจีนฮ่อจำนวน 64 คน ชาวไทยใหญ่จำนวน 17 คน ชาวอาข่าจำนวน 3 คน และพบเด็กที่ฟันไม่ผุ จำนวน 94 คน แบ่งเป็นเด็กชาวจีนฮ่อจำนวน 62 คน ชาวไทยใหญ่จำนวน 8 คน และชาวอาข่าจำนวน 24 คน ผู้ศึกษาจึงนำข้อมูลนี้มาคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยแบ่งตามสัดส่วนร้อยละ 30 ของเด็กที่มีฟันผุรุนแรงและเด็กที่ฟันไม่ผุตามแต่ละเชื้อชาติ ได้เป็นกลุ่มตัวอย่างดังนี้ คือ กลุ่มตัวอย่างเด็กฟันผุรุนแรงชาวจีนฮ่อจำนวน 19 คน ชาวไทยใหญ่จำนวน 5 คน ชาวอาข่าจำนวน 1 คน และกลุ่มตัวอย่างเด็กฟันไม่ผุ ชาวจีนฮ่อจำนวน 19 คน ชาวไทยใหญ่จำนวน 2 คน ชาวอาข่า จำนวน 7 คน

4.4 ลักษณะทางประชากรและพฤติกรรมทันตสุขภาพของกลุ่มตัวอย่าง

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างเด็กฟันผุรุนแรง จำนวน 25 คน ประกอบด้วย เด็กชาวจีนฮ่อ 19 คน ชาวไทยใหญ่ 5 คน ชาวอาข่า 1 คน พร้อมทั้งผู้ปกครองของเด็กเหล่านี้จำนวน 25 คน ประกอบด้วย ผู้ปกครองชาวจีนฮ่อ 19 คน ชาวไทยใหญ่ 5 คน ชาวอาข่า 5 คน กลุ่มตัวอย่างเด็กฟันไม่ผุ จำนวน 28 คน ประกอบด้วย เด็กชาวจีนฮ่อ 19 คน ชาวไทยใหญ่ 2 คน ชาวอาข่า 7 คน พร้อมทั้งผู้ปกครองของเด็กเหล่านี้จำนวน 28 คน ประกอบด้วย ผู้ปกครองชาวจีนฮ่อ 19 คน ชาวไทยใหญ่ 2 คน ชาวอาข่า 7 คน ได้ข้อมูลดังนี้

4.4.1 อายุและเพศของกลุ่มตัวอย่างเด็ก ในจำนวนกลุ่มตัวอย่างเด็กที่มีฟันผุรุนแรง จำนวน 25 คน พบว่า เป็นเด็กชายจำนวน 5 คน เด็กหญิงจำนวน 20 คน อายุระหว่าง 11-15 ปี กลุ่มตัวอย่างเด็กที่ไม่มีฟันผุ จำนวน 28 คน พบเป็นเด็กชายจำนวน 9 คน เด็กหญิงจำนวน 19 คน อายุระหว่าง 11-16 ปี ดังตารางที่ 4.6 , 4.7

ตารางที่ 4.6 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่างเด็กฟันผุรุนแรง จำแนกตามอายุและเพศ

อายุ (ปี)	ชาย (คน)	หญิง (คน)	รวม (คน)
11	1	1	2
12	2	5	7
13	3	9	12
14	2	1	3
15	-	1	1
รวม	8	17	25

ตารางที่ 4.7 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่างเด็กฟันไม่ผุ จำแนกตามอายุและเพศ

อายุ (ปี)	ชาย (คน)	หญิง (คน)	รวม (คน)
11	3	7	10
12	2	3	5
13	1	3	4
14	3	4	7
15	-	1	1
16	-	1	1
รวม	9	19	28

4.4.2 ลักษณะโครงสร้างของครอบครัว จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างเด็กฟันผุรุนแรงทั้ง 25 คน พบว่าเป็นครอบครัวขยายจำนวน 5 ครอบครัว ครอบครัวเดี่ยวจำนวน 20 ครอบครัว กลุ่มตัวอย่างเด็กไม่มีฟันผุ พบว่าเป็นครอบครัวขยายจำนวน 4 ครอบครัว ครอบครัวเดี่ยวจำนวน 24 ครอบครัว สำหรับครอบครัวเดี่ยวนั้น ถึงแม้จะแยกครอบครัวออกไปจากครอบครัวของพ่อแม่ ญาติพี่น้อง แต่ก็มีความสัมพันธ์ มีการพึ่งพาอาศัยไปมาหาสู่กันในกลุ่มของญาติพี่น้องอยู่เสมอ

4.4.3 สถานภาพทางเศรษฐกิจและระดับการศึกษา อาชีพของผู้ปกครอง ในผู้ปกครองของกลุ่มตัวอย่างเด็กฟันผุรุนแรง ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้างร่วมกับทำการเกษตร (ร้อยละ 36) รองลงมาได้แก่อาชีพรับจ้าง (ร้อยละ 24) อาชีพทำการเกษตร (ร้อยละ 24) อาชีพค้าขาย (ร้อยละ 8) และอาชีพหมอนวด (ร้อยละ 4) และอาชีพครูสอนโรงเรียนจีน (ร้อยละ 4) ในกลุ่มผู้ปกครองของ

เด็กไม่มีฟันผุ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้างร่วมกับทำการเกษตร (ร้อยละ 17.86) อาชีพรับจ้าง (ร้อยละ 14.29) รองลงมาได้แก่อาชีพทำการเกษตร (ร้อยละ 35.71) อาชีพค้าขาย (ร้อยละ 25) และอาชีพครูสอนโรงเรียนจีน (ร้อยละ 3.57) อาชีพไกด์ (ร้อยละ 3.57) ดังตารางที่ 4.8 , 4.9

ตารางที่ 4.8 แสดงลักษณะการประกอบอาชีพและเชื้อชาติของผู้ปกครองของกลุ่มตัวอย่างเด็กฟันผุรุนแรง

เชื้อชาติ	อาชีพ												รวม	
	ทำการเกษตร		รับจ้าง		รับจ้างร่วมกับทำการเกษตร		ครูโรงเรียนจีน		ค้าขาย		หมอนวด		คน	ร้อยละ
	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ		
จีน	9	36	1	4	5	20	1	4	2	8	1	4	19	76
ไทยใหญ่	-	0	5	20	-	0	-	0	-	0	-	0	5	20
อาข่า	-	0	-	0	1	4	-	0	-	0	-	0	1	4
รวม	9	36	6	24	6	24	1	4	2	8	1	4	25	100

ตารางที่ 4.9 แสดงลักษณะการประกอบอาชีพและเชื้อชาติของผู้ปกครองของกลุ่มตัวอย่างเด็กฟันไม่ผุ

เชื้อชาติ	อาชีพ												รวม	
	ทำการเกษตร		รับจ้าง		รับจ้างร่วมกับทำการเกษตร		ครูโรงเรียนจีน		ค้าขาย		ไกด์		คน	ร้อยละ
	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ		
จีน	5	17.86	3	10.71	3	10.71	1	3.57	6	21.43	1	3.57	19	67.86
ไทยใหญ่	-	0	1	3.57	-	0	-	0	1	3.57	-	0	2	7.14
อาข่า	-	0	-	0	7	25	-	0	-	0	-	0	7	25
รวม	5	17.86	4	14.29	10	35.71	1	3.57	7	25	1	3.57	28	100

จากตารางจะเห็นได้ว่ากลุ่มผู้ปกครองของกลุ่มตัวอย่างเด็กทั้งที่ฟันผุรุนแรงและไม่มีฟันผุ จะประกอบอาชีพหลายอย่างขึ้นอยู่กับโอกาสและฤดูกาล ในช่วงฤดูกาลของการทำการเกษตร ในครอบครัวที่มีที่ดินเป็นของตนเองจะทำการเกษตรของครอบครัว ในครอบครัวที่ไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง จะรับจ้างทำการเกษตรให้แก่ผู้อื่น เมื่อหมดฤดูทำการเกษตรก็จะทำงานรับจ้าง เช่น งาน

ก่อสร้าง งานทำสวน เป็นต้น บางครอบครัวก็จะไปรับจ้างทำงานตามต่างจังหวัดหรือต่างประเทศ เช่น กรุงเทพบทมธานี ใต้หวัน มาเลเซีย ทั้งนี้เพื่อให้มีรายได้พอเพียงต่อค่าใช้จ่ายในการดำเนินชีวิตประจำวันของแต่ละครอบครัว

จากการสัมภาษณ์ครอบครัวกลุ่มตัวอย่างเด็กฟันผุนรุนแรงและเด็กฟันไม่ผุ เหล่านี้ส่วนใหญ่จะอพยพมาจากประเทศจีน และประเทศพม่า โดยระยะเวลาที่อพยพเข้ามาในประเทศไทยมีตั้งแต่ 5 ปี จนถึง 30 ปี ครอบครัวที่อพยพเข้ามาในระยะแรกจะสามารถจับจองที่ดินสำหรับทำการเกษตร และที่ดินสำหรับอยู่อาศัยเป็นของตนเอง ครอบครัวเหล่านี้จึงมีฐานะทางเศรษฐกิจค่อนข้างดี ครอบครัวที่อพยพเข้ามาในระยะหลังที่ดินที่จับจองจะมีจำนวนน้อยกว่า รวมถึงบางครอบครัวก็ไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง ต้องอาศัยอยู่ในที่ดินของญาติ หรือบางครอบครัวต้องเช่าบ้านอยู่ ครอบครัวเหล่านี้ฐานะทางเศรษฐกิจมักไม่ค่อยดี ซึ่งส่วนใหญ่ครอบครัวที่ไม่มีที่ดินสำหรับทำการเกษตรมักจะเป็นครอบครัวชาวไทยใหญ่ โดยจะต้องไปรับจ้างทำการเกษตรแก่ชาวจีนฮ่อซึ่งมีที่ดินเป็นของตนเอง ส่วนครอบครัวที่ประกอบอาชีพค้าขายและครอบครัวที่มีบุคคลในครอบครัวที่ไปทำงานต่างจังหวัดและต่างประเทศมักจะมีฐานะทางเศรษฐกิจค่อนข้างดี

ครอบครัวที่ฐานะทางเศรษฐกิจค่อนข้างดี โดยส่วนใหญ่จะเป็นครอบครัวชาวจีนฮ่อ มักจะตามใจบุตรหลานของตนเองโดยมักจะซื้อขนมให้บริโภคนับเป็นจำนวนมาก โดยขนมเหล่านี้เป็นขนมที่เสี่ยงต่อการเกิดฟันผุ ในบางครอบครัวก็จะให้เงินค่าขนมให้แก่บุตรหลานเป็นจำนวนมาก และให้เด็กได้ซื้อขนมบริโภคตามแต่ใจโดยไม่ได้จำกัดปริมาณ ความถี่

“ให้เงินลูกไปโรงเรียนไทยวันละ 20 บาท โรงเรียนจีนอีก 10 บาท ลูกซื้อขนมอะไรที่โรงเรียน เราก็ไม่รู้” (ผู้ปกครองเด็กหญิงภักทิยา)

“ซื้อขนมให้ลูกบ่อย เด็กมันอยากรกิน บางทีก็ให้เงินไปซื้อเอง ไม่ได้เลือกขนมให้ ซื้อตามที่เด็กอยากกิน” (ผู้ปกครองเด็กชายชุมพล)

ส่วนครอบครัวที่มีฐานะไม่ค่อยดี โดยส่วนใหญ่จะเป็นครอบครัวชาวไทยใหญ่ ผู้ปกครองก็จะต้องทำงานหารายได้มาจุนเจือครอบครัวโดยมักไม่ได้ดูแลเอาใจใส่บุตรหลานมากนัก มักจะปล่อยให้บุตรหลานรับผิดชอบตัวเอง ทั้งในแง่ของการบริโภค การทำความสะอาดช่องปาก ผู้ปกครองเหล่านี้ถึงแม้ว่าจะให้เงินค่าขนมแก่บุตรหลานไม่มาก แต่เด็กเหล่านี้ก็จะเลือกซื้อขนมที่สามารถซื้อได้ในราคาที่ถูกลงและได้ปริมาณมาก ซึ่งมักจะเป็นขนมจำพวกลูกอม ซึ่งเสี่ยงต่อการเกิดฟันผุ

“ไม่ค่อยได้อยู่ดูแลลูก เพราะต้องไปทำงานรับจ้าง ให้ลูกอยู่บ้านเองวันเสาร์ อาทิตย์ ลูกซื้อขนมอะไรกินก็ไม่รู้” (ผู้ปกครองเด็กหญิงเอเชียน)

“ได้เงินมาโรงเรียนวันละ 10 บาท เสาร์ อาทิตย์ ไม่ได้ ลูกอมเม็ดละบาท สองสามเม็ด และก็ซื้อขนมถุงละ 2 บาท” (เด็กหญิงขง)

4.4.4 ระดับการศึกษาของผู้ปกครองกลุ่มตัวอย่างเด็กฟันผุรุนแรงส่วนใหญ่จะไม่ได้รับการศึกษาจากโรงเรียนในประเทศไทย โดยจะจบชั้นประถมศึกษาจากประเทศพม่าหรือจีน (ร้อยละ 56) มีส่วนน้อยที่ได้รับการศึกษาจากโรงเรียนในประเทศไทย โดยมีผู้ปกครองที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 3 คน (ร้อยละ 12) ส่วนผู้ปกครองกลุ่มตัวอย่างเด็กฟันไม่ผุค่อนข้างจะมีการศึกษาที่สูงกว่าผู้ปกครองกลุ่มเด็กฟันผุรุนแรงโดยจบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 5 คน ร้อยละ (17.86) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 2 คน (ร้อยละ 7.14) ปริญญาตรีจำนวน 1 คน (ร้อยละ 3.57) และส่วนใหญ่จะไม่ได้รับการศึกษาจากโรงเรียนในประเทศไทย แต่จบชั้นประถมศึกษาจากประเทศพม่าหรือจีน (ร้อยละ 53.57) ดังตารางที่ 4.10

ตารางที่ 4.10 แสดงระดับการศึกษาและเชื้อชาติของผู้ปกครองกลุ่มตัวอย่างเด็กฟันผุรุนแรง

เชื้อชาติ	ระดับการศึกษา								รวม	
	ไม่ได้เรียน		ชั้นประถมศึกษาจากพม่า/จีน		ประถมศึกษาปีที่ 6		มัธยมศึกษาปีที่ 3			
	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ
จีนฮ่อ	6	24	11	44	2	8	-	0	19	76
ไทยใหญ่	2	8	3	12	-	0	-	0	5	20
อาข่า	-	0	-	0	1	4	-	0	1	4
รวม	8	32	14	56	3	12	-	0	25	100

ตารางที่ 4.11 แสดงระดับการศึกษาและเชื้อชาติของผู้ปกครองกลุ่มตัวอย่างเด็กฟันไม่ผุ

เชื้อชาติ	ระดับการศึกษา										รวม	
	ไม่ได้เรียน		ชั้นประถมศึกษา จาก พม่า/จีน		ประถมศึกษาปีที่ ที่ 6		มัธยมศึกษาปีที่ 3		ปริญญาตรี			
	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ
จีนฮ่อ	3	10.72	13	46.43	1	3.57	1	3.57	1	3.57	19	67.86
ไทยใหญ่	-	0	2	7.14	-	0	-	0	-	0	2	7.14
อาข่า	2	7.14	-	0	4	14.29	1	3.57	-	0	7	25
รวม	5	17.86	15	53.57	5	17.86	2	7.14	1	3.57	28	100

4.4.5 ความรู้ในเรื่องการดูแลสุขภาพช่องปาก จะพบว่าผู้ปกครองของกลุ่มตัวอย่างเด็กฟันไม่ผุ จะค่อนข้างมีความรู้ในเรื่องการดูแลสุขภาพช่องปากมากกว่า เมื่อเทียบกับผู้ปกครองของกลุ่มตัวอย่างเด็กฟันผุรุนแรง และผู้ปกครองของกลุ่มตัวอย่างเด็กฟันไม่ผุยังนำความรู้ที่มีถ่ายทอดให้แก่บุตรหลานด้วย

“ไม่ให้ลูกกินลูกอม น้ำอัดลม เคี้ยวฟันจะผุ” (ผู้ปกครองเด็กหญิงเจนจิรา)

“บอกลูกว่าอย่าทานขนมหวาน” (ผู้ปกครองเด็กหญิงอภิศรา)

“สอนลูกให้แปรงฟันวันละหลายๆ ครั้ง เพราะป้องกันฟันผุ” (ผู้ปกครองเด็กหญิงเจนจิรา)

“จะให้ลูกกินผักกับผลไม้หลายๆ เพราะมีประโยชน์ต่อฟัน” (ผู้ปกครองเด็กชายธีรพล)

“จะบอกลูกว่าอย่าทานขนมหวานให้มาก ฟันจะผุ” (ผู้ปกครองเด็กชายอาผิง)

4.4.6 พฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปากของกลุ่มตัวอย่างเด็ก ในกลุ่มตัวอย่างเด็กฟันผุรุนแรง ส่วนใหญ่เด็กแปรงฟันวันละ 2 ครั้ง (ร้อยละ 48) รองลงมาแปรงฟันวันละ 3 ครั้ง คือ เช้า กลางวัน ก่อนนอน (ร้อยละ 40) (ตาราง 4.12) ส่วนหนึ่งจะไม่ได้แปรงฟันหลังอาหารกลางวันที่บ้านที่โรงเรียน โดยมีเหตุผลจากการที่ไม่ได้อาแปรงสีฟันมาโรงเรียน

“ไม่แปรงฟันกลางวัน ไม่เอามา ซอบหาย” (เด็กหญิงภัททิยา)

“ไม่ได้เอาแปรงสีฟันมาแปรงที่โรงเรียน เอามาแล้วหาย ไม่อยากไปซื้อใหม่” (เด็กชายอาผิง)

“ไม่เอากระเป๋าโรงเรียน หนังสือเอาไว้ที่ห้อง ไม่เอาแปรงมา” (เด็กหญิงเต๋อฮู่)

“ไม่ได้เอากระเป๋า หนังสือเอาไว้ที่โรงเรียน ไม่ชอบถือกระเป๋า” (เด็กชาย สงกรานต์)

และอีกเหตุผลเนื่องจากการที่เด็กติดเล่นในตอนกลางวัน ทำให้ไม่สนใจที่จะแปรงฟัน

“กลางวันไม่ได้แปรง ชอบไปเล่นกลับมา แปรงไม่ทัน” (เด็กหญิงลักษณาร่า)

เด็กบางส่วนจะไม่ได้แปรงฟันก่อนนอน จะแปรงเฉพาะตอนเช้า กับตอนกลางวัน และมีเด็กส่วนน้อยที่แปรงฟันวันละ 1 ครั้ง เฉพาะตอนเช้า (ร้อยละ 12)

“ไม่แปรงตอนเย็น ต้องไปโรงเรียนจีน กลับมาก็มาดูหนังสือ ก็เลยไม่ได้แปรง” (เด็กหญิงชัชพร)

“กลับมาจากโรงเรียนจีน ก็คิกแล้ว ไม่ได้แปรงฟันก่อนนอน” (เด็กหญิงเสี่ยวเอ้อ)

ส่วนกลุ่มตัวอย่างเด็กไม่มีฟันจะพบว่ามีการแปรงฟันในแต่ละวันน้อยกว่ากลุ่มเด็กฟันผุรุนแรง โดยเกือบทุกคนจะแปรงฟันวันละ 3 ครั้ง เช้า กลางวัน ก่อนนอน (ร้อยละ 67.86) บางส่วนที่แปรงฟันวันละ 2 ครั้ง (ร้อยละ 21.43) และยังพบว่าเด็กบางคนแปรงฟันวันละ 4 ครั้ง คือ เช้า กลางวัน เย็น และก่อนนอน (ร้อยละ 7.14) (ตาราง 4.13) โดยให้เหตุผลว่า

“กินอาหารเสร็จแล้ว ฟันจะไม่สะอาด ก็เลยต้องแปรง” (เด็กหญิงเจนจิรา)

ตารางที่ 4.12 แสดงความถี่ของการแปรงฟันและเชื้อชาติของกลุ่มตัวอย่างเด็กฟันผุรุนแรง

เชื้อชาติ	ความถี่ในการแปรงฟัน								รวม	
	วันละ 1 ครั้ง		วันละ 2 ครั้ง		วันละ 3 ครั้ง		วันละ 4 ครั้ง			
	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ
จีนฮ่อ	3	12	8	32	8	32	-	0	19	76
ไทยใหญ่	-	0	3	12	2	8	-	0	5	20
อาข่า	-	0	1	4	-	0	-	0	1	4
รวม	3	12	12	48	10	40		0	25	100

ตารางที่ 4.13 แสดงความถี่ของการแปรงฟันและเชื้อชาติของกลุ่มตัวอย่างเด็กฟันไม่ผุ

เชื้อชาติ	ความถี่ในการแปรงฟัน								รวม	
	วันละ 1 ครั้ง		วันละ 2 ครั้ง		วันละ 3 ครั้ง		วันละ 4 ครั้ง			
	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ
จีนฮ่อ	1	3.57	4	14.29	12	42.86	2	7.14	19	67.86
ไทยใหญ่	-	0	-	0	2	7.14	-	0	2	7.14
อาข่า	-	0	2	7.14	5	17.86	-	0	7	25
รวม	1	3.57	6	21.43	19	67.86	2	7.14	28	100

4.4.7 อุปกรณ์ทำความสะอาดช่องปาก อุปกรณ์ทำความสะอาดช่องปากส่วนใหญ่ได้แก่ แปรงสีฟันและยาสีฟัน ทั้งในกลุ่มตัวอย่างเด็กฟันผุรุนแรงและเด็กฟันไม่ผุ และพบว่าเด็กบางคนในกลุ่มตัวอย่างเด็กไม่มีฟันผุจะใช้น้ำยาบ้วนปาก ทำความสะอาดช่องปากเพิ่มเติมโดยจะใช้หลังจากที่แปรงฟันเสร็จแล้ว

“ใช้น้ำยาบ้วนปากเพราะฟันจะได้สะอาดเพิ่มขึ้น” (เด็กหญิงสุจินดา)

“ใช้น้ำยาบ้วนปากจะได้ไม่มีกลิ่นปาก” (เด็กหญิงอำไพ)

การซื้อแปรงสีฟันและยาสีฟัน ส่วนใหญ่ผู้ปกครองจะเป็นคนซื้อให้ทั้งกลุ่มตัวอย่างเด็กฟันผุรุนแรงและเด็กฟันไม่ผุ โดยหาซื้อได้สะดวกจากร้านค้าในหมู่บ้าน ร้านค้าในตลาด และตลาดนัด สำหรับยี่ห้อของแปรงสีฟันและยาสีฟันก็จะหลากหลายตามยี่ห้อที่ขายทั่วไปตามท้องตลาด ส่วนน้อยที่ผู้ปกครองให้เด็กซื้อแปรงสีฟันด้วยตนเอง ส่วนความถี่ในการซื้อก็จะแตกต่างกันไป โดยมี

ความถี่ตั้งแต่ 1 เดือนถึง 3 เดือน ต่อแรงแสดงสีฟัน 1 อัน ส่วนน้ำยาบ้วนปากผู้ปกครองจะเป็นคนซื้อให้ โดยซื้อจากร้านค้าในตลาด

4.4.8 สิทธิการรักษา ครอบครัวของกลุ่มตัวอย่างเด็กฟันผุนรุนแรง โดยส่วนใหญ่จะไม่มีบัตรประชาชน ที่ตั้งนั้นจึงไม่มีหลักประกันสุขภาพ มีส่วนน้อยเพียง 4 ครอบครัวเท่านั้นที่มีบัตรประกันสุขภาพถ้วนหน้า (ตาราง 4.14) ครอบครัวที่ไม่มีหลักประกันสุขภาพเหล่านี้จึงต้องรับภาระค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลและค่ารักษาทางทันตกรรมที่ราคาค่อนข้างสูง ดังนั้นผู้ปกครองจึงไม่ได้พาบุตรหลานไปพบทันตบุคลากรเพื่อตรวจเฝ้าระวังโรค อีกทั้งครอบครัวเหล่านี้ยังมีปัญหาในเรื่องการสื่อสารด้วยภาษาไทย และปัญหาในการเดินทางออกนอกพื้นที่ การจะพาบุตรหลานไปรับการรักษาทางทันตกรรมจึงถือเป็นความยากลำบาก เมื่อบุตรหลานมีอาการปวดฟัน ผู้ปกครองส่วนใหญ่จะรักษาเบื้องต้นด้วยการซื้อยาแก้ปวดจากร้านขายยาให้รับประทานก่อน บางคนก็จะซื้อยาจากหมอเงินเพื่อบรรเทาอาการปวด จนกระทั่งปวดมากจนทนไม่ไหว จึงจะพาไปพบทันตบุคลากร ผู้ปกครองบางคนก็สถานะทางเศรษฐกิจค่อนข้างดี ไม่มีปัญหาในเรื่องค่าใช้จ่ายทางทันตกรรม ก็จะพาบุตรหลานไปพบทันตบุคลากรที่โรงพยาบาลหรือสถานีนอนมัย

ตารางที่ 4.14 แสดงสิทธิการรักษาและเชื้อชาติของกลุ่มตัวอย่างครอบครัวเด็กฟันผุนรุนแรง

เชื้อชาติ	มีบัตรประกันสุขภาพ(คน)	ร้อยละ	ไม่มีบัตรประกันสุขภาพ(คน)	ร้อยละ	รวม(คน)	ร้อยละ
จีนฮ่อ	3	12	16	64	19	76
ไทยใหญ่	-	0	5	20	5	20
อาข่า	1	4	-	0	1	4
รวม	4	16	21	84	25	100

ตารางที่ 4.15 แสดงสิทธิการรักษาและเชื้อชาติของกลุ่มตัวอย่างครอบครัวเด็กฟันไม่ผุ

เชื้อชาติ	มีบัตรประกันสุขภาพ(คน)	ร้อยละ	ไม่มีบัตรประกันสุขภาพ(คน)	ร้อยละ	รวม(คน)	ร้อยละ
จีนฮ่อ	5	17.86	14	50	19	67.86
ไทยใหญ่	-	0	2	7.14	2	7.14
อาข่า	7	25	-	0	7	25
รวม	12	42.86	16	57.14	28	100

4.4.9 การรับบริการทางทันตกรรม กลุ่มตัวอย่างเด็กที่ฟันผุนแรงส่วนใหญ่ไม่เคยไปพบทันตแพทย์ เพื่อตรวจฟัน และไม่เคยได้รับการรักษาทางทันตกรรม ส่วนน้อยที่ไปพบทันตแพทย์เนื่องจากปวดฟัน เลือดออกตามไรฟัน และได้รับการรักษาด้วยการถอนฟัน และอุดฟัน โดยสถานบริการที่ไปรับการรักษาได้แก่สถานอนามัยบ้านนาหวายและโรงพยาบาลเชิงดาว (ตาราง 4.16)

“ไม่เคยไปหาหมอฟัน ไม่เคยปวดฟัน” (เด็กหญิงลักษณะนารา)

“ถ้าปวดก็ไปซื้อยากินเอง ไม่ได้ไปหาหมอ” (เด็กหญิงเสี้ยวเหวิน)

ตารางที่ 4.16 แสดงการรับบริการทางทันตกรรมและเชื้อชาติของกลุ่มตัวอย่างเด็กฟันผุนแรง

เชื้อชาติ	ไม่เคยรับบริการทันตกรรม (คน)	ร้อยละ	เคยรับบริการทันตกรรม (คน)	ร้อยละ	รวม	ร้อยละ
จีนฮ่อ	8	56	11	20	19	76
ไทยใหญ่	3	12	2	8	5	20
อาข่า	1	4	-	0	1	4
รวม	18	72	7	28	25	100

ส่วนกลุ่มตัวอย่างเด็กที่ไม่มีฟันผุ ผู้ปกครองค่อนข้างจะใส่ใจพาเด็กเหล่านี้ไปตรวจฟันและรับบริการทางทันตกรรมที่สถานอนามัยบ้านนาหวายหรือโรงพยาบาลเชิงดาวมากกว่ากลุ่มเด็กฟันผุนแรง ส่วนเด็กบางคนสาเหตุที่ไปรับการรักษาทางทันตกรรมเนื่องจากมีอาการปวดฟัน จากอาการลักษณะจะเห็นได้ว่าเด็กกลุ่มฟันไม่ผุมีประสบการณ์ในการรักษาทางทันตกรรมมากกว่ากลุ่มเด็กฟันผุนแรง การรักษาทางทันตกรรมเหล่านี้ เช่น ถอนฟัน อุดฟัน ขูดหินปูน (ตาราง 4.17)

“แม่ให้ไปตรวจความีหินปูน ไปตรวจที่โรงพยาบาล” (เด็กหญิงสปีญญา)

“เคยไปตรวจฟันที่โรงพยาบาลเชิงดาว หมออุดฟันให้” (เด็กชายธีรพล)

“พ่อบอกว่าฟันผุ ให้ไปถอนฟัน” (เด็กชายเดชชาย)

“ฟันน้ำนมโยก ไม่กล้าถอนเอง เลยไปถอนที่อนามัย” (เด็กหญิงจันทร์จิรา)

ด้านความรู้ในเรื่องการดูแลสุขภาพช่องปาก ในกลุ่มตัวอย่างเด็กที่ฟันผุนแรง ส่วนใหญ่จะ
ไม่ได้รับความรู้ในเรื่องช่องปาก มีส่วนน้อยที่ได้รับความรู้จากครูในโรงเรียน

“ครูสอนให้แปรงฟัน” (เด็กหญิงเสี่ยวเหวิน)

“ครูที่โรงเรียน สอนว่าอย่ากินขนมกรุบกรอบ ฟันจะผุ” (เด็กหญิงฉันทพร)

ตารางที่ 4.17 แสดงการรับบริการทางทันตกรรมและเชื้อชาติของกลุ่มตัวอย่างเด็กฟันไม่ผุ

เชื้อชาติ	ไม่เคยรับบริการ ทันตกรรม (คน)	ร้อยละ	เคยรับบริการ ทันตกรรม (คน)	ร้อยละ	รวม	ร้อยละ
จีนฮ่อ	6	21.43	13	46.43	19	67.86
ไทยใหญ่	1	3.57	1	3.57	2	7.14
อาข่า	3	10.71	4	14.29	7	25
รวม	18	35.71	7	64.29	28	100

กลุ่มตัวอย่างเด็กฟันไม่ผุ เนื่องจากส่วนใหญ่เคยได้รับการบริการทางทันตกรรมจากสถานอนามัย
และโรงพยาบาล ดังนั้นจึงได้รับความรู้จากทันตบุคลากรในเรื่องการดูแลสุขภาพช่องปากมากกว่า
และเด็กบางส่วนยังได้รับความรู้จากผู้ปกครอง และผู้ปกครองบางคนเป็น อสม. ได้นำความรู้มา
ถ่ายทอดอีกด้วย

“ไปหาหมอที่โรงพยาบาล หมอเอาฟันปลอมมาสอนแปรงฟันให้ดู” (เด็กหญิงสปีญญา)

“หมอบอกว่าแปรงฟันเพื่อขจัดคราบแบคทีเรีย” (เด็กหญิงนิภา)

“แม่บอกว่าไม่ให้กินขนมหวาน ฟันจะผุ” (เด็กหญิงสุภารัตน์)

4.4.10 พฤติกรรมการบริโภคอาหาร กลุ่มตัวอย่างเด็กฟันผุนแรงมีพฤติกรรมการบริโภค
อาหารที่เสี่ยงต่อการเกิดฟันผุ เช่น ขนมกรุบกรอบ ลูกอม น้ำอัดลม มากกว่ากลุ่มตัวอย่างเด็กที่ไม่มี
ฟันผุ โดยเด็กบางคนจะรับประทานขนมกรุบกรอบ น้ำอัดลมและลูกอมทุกวัน ส่วนแหล่งที่ซื้อจะ

ซื้อจากร้านค้าใกล้บ้าน ร้านค้าในตลาด และ โรงเรียนจีน สาเหตุที่ซื้อเนื่องจาก ชอบกิน และหาซื้อได้ง่าย และบางคนก็ซื้อตามเพื่อน

“ซื้อขนมถุงทุกวัน เพราะชอบกิน” (เด็กหญิงอาฉิน)

“กินน้ำอัดลมทุกวันที่มาโรงเรียน” (เด็กหญิงวิมล)

“ชอบกินขนมหวาน กินขนมกรุบกรอบทุกวัน เพราะอร่อย” (เด็กชายชุมพล)

“เวลากระหายน้ำ ไม่มีน้ำเย็นให้กิน ก็เลยไปซื้อน้ำอัดลมร้านข้างบ้านมากิน” (เด็กหญิงฉันทพร)

“กินขนมหวาน น้ำอัดลมทุกวัน ซื้อจากโรงเรียนจีน” (เด็กหญิงสุธิดา)

“กินลูกอมทุกวัน เดินไปซื้อแถวหมู่บ้าน ก่อนมาเรียน” (เด็กชายธีรพล)

กลุ่มตัวอย่างเด็กฟันไม่ผุ จะรับประทานขนมที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดฟันผุน้อยกว่า โดยมีความถี่ในการกินขนมเหล่านี้น้อยกว่า บางคนจะรับประทานผลไม้แทนขนม บางคนจะชอบรับประทานไอติม ส้มตำ ไข่กรอกและลูกชิ้นทอดซึ่งเป็นอาหารที่ไม่ค่อยมีความเสี่ยงต่อการเกิดฟันผุ

“ชอบกิน ปีกไก่ ส้มตำ ไม่กินขนมกรุบกรอบ” (เด็กชายอาฝิง)

“ตอนกลางวันไม่กินขนม จะกินนม” (เด็กหญิงภัททิยา)

“กินไข่กรอก ไม่ซื้อขนมกรุบกรอบ” (เด็กหญิงเจนจิรา)

“ไม่ค่อยซื้อขนม ชอบกินผลไม้ แก้วมังกร ฝรั่ง แดง โม สับปะรด” (เด็กหญิงสุภารัตน์)

4.4.11 บทบาทของผู้ปกครองในการเลี้ยงดูเด็ก จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างผู้ปกครองของเด็กฟันผุนรุนแรงและเด็กฟันไม่ผุ พบว่าส่วนใหญ่บทบาทการเลี้ยงดูลูก จะเป็นหน้าที่รับผิดชอบของแม่เป็นหลัก โดยแม่จะเป็นผู้ทำอาหารภายในบ้าน โดยอาหารที่รับประทานในแต่ละครอบครัว

จะรับประทานตามกลุ่มชาติพันธุ์ของตนเอง เช่นในครอบครัวชาวจีนฮ่อ ก็จะนิยมทำอาหารจีน รับประทาน ครอบครัวชาวไทยใหญ่ อาหารที่รับประทานส่วนใหญ่จะเป็นอาหารไทยใหญ่ เป็นต้น แต่ในบางครั้งครอบครัวกลุ่มตัวอย่างเด็กพื้นผุเหล่านี้ก็จะทำอาหารไทย และอาหารสำเร็จรูป รับประทานเนื่องจากหาซื้อได้ง่ายและสะดวก

กลุ่มครอบครัวที่พื้นผุรุนแรง พบว่าผู้ปกครองส่วนใหญ่ไม่ได้เข้มงวดในเรื่องการ รับประทานขนมของเด็ก ปล่อยให้เด็กซื้อขนมได้ตามใจชอบ โดยไม่ได้จำกัดปริมาณ ความถี่ และ เวลา บางครอบครัวที่ฐานะทางเศรษฐกิจค่อนข้างดี จะค่อนข้างตามใจลูก โดยจะเป็นฝ่ายซื้อขนม ให้แก่ลูกทีละหลายๆ และขนมเหล่านี้ล้วนแต่เป็นขนมที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดฟันผุแทบทั้งสิ้น โดยเหตุผลที่ซื้อเพราะ ลูกชอบขนมเหล่านี้

“ซื้อขนมถุง น้ำอัดลม ลูกอมให้บ่อย ซื้อตามร้านค้า เพราะลูกชอบ” (ผู้ปกครองเด็กหญิงเสี้ยวเอ๋อ)

“เวลาไปตลาดนัดทุกวันศุกร์ ก็จะซื้อขนมถุง ลูกอมมาให้ลูกกิน” (ผู้ปกครองเด็กหญิงจิตรวรรณ)

“ซื้อขนมให้ลูกบ่อยมาก ซื้อขนมถุง ป๊อป น้ำอัดลม ลูกบอกว่าอร่อยก็เลยซื้อให้” (ผู้ปกครอง เด็กหญิงลักษณีนารา)

4.5 วิถีชีวิตที่สัมพันธ์กับสุขภาพช่องปาก

เนื่องจากหมู่บ้านอรุโณทัย ประชาชนส่วนใหญ่เป็นชาวจีนฮ่อ สถานศึกษาในหมู่บ้าน นอกจากจะมีโรงเรียนไทยคือ โรงเรียนบ้านอรุโณทัยซึ่งเป็นโรงเรียนประถมศึกษา และโรงเรียน อรุโณทัยวิทยาคมซึ่งเป็นโรงเรียนมัธยมศึกษา ดังนั้นเด็กส่วนใหญ่จะเข้าเรียนทั้งโรงเรียนจีนและ โรงเรียนไทย โดยจะเรียนในโรงเรียนไทยวันจันทร์ถึงวันศุกร์ ส่วนโรงเรียนจีนจะเรียนในวันจันทร์ ถึงศุกร์เวลา 17.30-20.00 น. และวันเสาร์เวลา 9.00-12.00 น. ส่วนมากเด็กในหมู่บ้านอรุโณทัยจึงใช้ ชีวิตค่อนข้างมากในโรงเรียน ทำให้เด็กมีการรับประทานขนมตลอดวัน ทั้งตอนกลางวันในโรงเรียน ไทย และตอนเย็นในโรงเรียนจีน รวมถึงวันเสาร์ด้วย ซึ่งจากการสัมภาษณ์เด็กนักเรียนมักจะซื้อ ขนมที่เสี่ยงต่อการฟันผุ เช่น ลูกอม ชอคโกแลต น้ำอัดลม ขนมกรุบกรอบ จากโรงเรียนจีนมากกว่า โรงเรียนไทย

การเข้าเรียนทั้งโรงเรียนไทยและโรงเรียนจีนทำให้เด็กเมื่อกลับมาถึงบ้าน ต้องรีบทำ การบ้านและรีบเข้านอน เด็กหลายๆ คนที่ไม่มีวินัยในเรื่องการทำความสะอาดช่องปาก จึงไม่เคยที่ จะแปรงฟันก่อนนอน จึงอาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดฟันผุได้

หมู่บ้านอรุโณทัยมีสถานะทางเศรษฐกิจค่อนข้างดีเมื่อเทียบกับหมู่บ้านอื่นๆ และหมู่บ้านข้างเคียงในอำเภอเชียงดาว จึงทำให้มีร้านค้าและร้านขายขนมค่อนข้างมาก ทำให้เด็กในหมู่บ้านสามารถเข้าถึงขนมได้ง่ายและสะดวก และตลอดเวลา จึงเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดฟันผุค่อนข้างมาก และเนื่องจากเด็กนักเรียนในหมู่บ้านเป็นชาวจีนฮ่อ นอกจากเงินค่าขนมที่ผู้ปกครองให้ในวันจันทร์ถึงศุกร์ทั้งเวลาไปโรงเรียนไทย ให้เพิ่มเติมเมื่อไปโรงเรียนจีนในตอนเย็น และวันเสาร์แล้ว เด็กชาวจีนฮ่อเหล่านี้ยังได้เงินเพิ่มเติมจำนวนมากจากการให้อั่งปอในเทศกาลตรุษจีนอีกด้วย ซึ่งเงินจำนวนนี้เป็นเงินจำนวนมาก ตั้งแต่หลักร้อยจนไปถึงหลักพัน ทำให้เด็กเหล่านี้มีเงินที่จะซื้อขนมได้ตลอดเวลา

4.6 กรณีศึกษา

จากการสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้คัดเลือกกรณีศึกษาดังนี้

ครอบครัวกลุ่มเด็กฟันผุรุนแรง

1) ครอบครัวของเด็กชายสายเมือง (DMFS=21)

ครอบครัวนี้เป็นครอบครัวชาวไทยใหญ่ นับถือศาสนาพุทธ สมาชิกในครอบครัวทั้งหมด 3 คน คือ แม่ ลูกชายอายุ 13 ปี ลูกสาวอายุ 11 ปี พ่อของเด็กเสียชีวิตแล้ว สมาชิกในครอบครัวอาศัยอยู่ในบ้านที่สภาพค่อนข้างใหม่ เป็นบ้านชั้นเดียวที่สร้างด้วยปูนซีเมนต์ ซึ่งต่างจากบ้านเรือนข้างเคียงที่ยังเป็นไม้ จากสภาพบ้านอาจจะทำให้ผู้พบเห็นคิดว่าสถานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวนี้ค่อนข้างดี แต่ในความเป็นจริงแล้ว สถานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวนี้ค่อนข้างยากจน

แม่ของสายเมืองชื่อนางนางเล่าว่า ตนเองเป็นชาวไทยใหญ่ อาศัยอยู่ที่เมืองกุ่มริง ประเทศพม่า พ่อแม่เสียชีวิตตั้งแต่ยังเด็ก ต่อมาพี่ชายก็เสียชีวิตโดยไม่ทราบสาเหตุ เนื่องจากบ้านยากจน อยู่ในป่าเขา เมื่อป่วยจึงไม่ได้ไปหาหมอเพื่อรักษา เมื่อพ่อแม่และพี่ชายเสียชีวิต ยายก็เป็นคนรับช่วงเลี้ยงต่อ ตอนเด็กไม่ได้เรียนหนังสือ เนื่องจากต้องช่วยยายปลูกงาเพื่อทำนํ้ามันงาขายเลี้ยงชีพ ต่อมา ยายก็เสียชีวิตลง เพื่อนบ้านที่อยู่บ้านข้างเคียงซึ่งมีลูกสาวอายุรุ่นราวคราวเดียวกัน และเป็นเพื่อนเล่นกับตนก็รับไปเลี้ยง

“เขาสงสารก็เลยพาไปอยู่ด้วย แต่ก็ต้องช่วยเขาทำงาน”

ต่อมาเมื่อโตเป็นสาวจึงได้แต่งงาน เนื่องจากอยากมีคนดูแลตอนเจ็บป่วย สามีตนเอง มีอาชีพทำไร่ทำสวน อายุมากกว่าเกือบ 20 ปี สามีเคยมีภรรยาแล้วแต่ภรรยาเสียชีวิต และมีลูก 2 คน หลังจาก

แต่งงานกับสามีได้ 2 ปี ก็มีลูกด้วยกัน 1 คน คือสายเมือง ต่อมาอีก 2 ปีก็มีลูกสาวหนึ่งคน นางนาง
เล่าว่าสถานะความเป็นอยู่ที่พม่าลำบากมาก

“อยู่พม่ามีทหารมาขอกิน เคี้ยวไปขอตัง เคี้ยวไปขอหมู เคี้ยวไปขอไก่ เคี้ยวไปขอข้าว อยู่ไม่ได้”

จากการประสบกับปัญหาทางด้านเศรษฐกิจและการมีชีวิตที่ลำบากยากแค้นในประเทศพม่าทำให้
ครอบครัวนี้จึงต้องอพยพโยกย้ายถิ่นเข้ามาในประเทศไทยเพื่อความเป็นอยู่ที่ดีกว่าเดิม โดยเข้ามา
ประเทศไทยจากการชักชวนของลูกชายและลูกสาวของสามีซึ่งอพยพมาประเทศไทยก่อนหน้านี้
หลังจากมาอยู่ประเทศไทยได้ไม่นาน สามีก็เสียชีวิตด้วยโรคชรา ครอบครัวนี้จึงเหลือแต่นางนาง ลูก
ชายและลูกสาวและนางนางก็ทำหน้าที่เป็นหัวหน้าครอบครัวตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ส่วนลูกชายและ
ลูกสาวสามีไม่ได้อาศัยอยู่ด้วยเนื่องจากไปทำงานก่อสร้างที่เชียงใหม่ แต่ก็ไม่ได้ขาดการติดต่อกัน
ยังคงมาเยี่ยมบ้างเป็นครั้งคราว

สำหรับบ้านที่อาศัยอยู่ในปัจจุบัน นางนางเล่าว่า บ้านหลังนี้สร้างเมื่อ 5 ปีที่ผ่านมา ลูกชาย
และลูกสาวสามีเป็นคนสร้างให้สามีอาศัย พอสามีเสียชีวิตก็เลยให้ตนเองอาศัยอยู่ต่อ ข้าวของ
เครื่องใช้ในบ้าน เช่น ตู้เย็น เตาแก๊ส ทีวี ลูกสาวและลูกชายก็เป็นคนออกเงินซื้อให้ ส่วนเงินก็ส่งมา
ให้ใช้เดือนละ 1,000-2,000 บาท เงินจำนวนนี้ตนเองก็นำมาส่งเสียลูกเรียนหนังสือ ในแต่ละเดือน
เนื่องจากตนเองไม่มีบัญชีธนาคาร ลูกสามีจึงต้องนำเงินเข้าบัญชีของป้าวัน ซึ่งเป็นคนที่รู้จักกัน
ตั้งแต่ออยู่ที่ประเทศพม่า แต่อพยพมาอยู่ที่ประเทศไทยก่อน ในแต่ละเดือนป้าวันก็จะเบิกเงินจาก
บัญชีมาให้

ปัจจุบันนางนางทำอาชีพรับจ้าง ทำสวน ทำไร่ ปลูกถั่ว ปลูกข้าวโพด รายได้วันละ 120
บาท ทำงานทุกวัน ไม่เว้นวันเสาร์ อาทิตย์ โดยนายจ้างเป็นชาวไทยใหญ่และชาวจีนฮ่อ

“รับจ้างได้วันละ ร้อยชวา ทำทุกวัน เสาร์ อาทิตย์ ก็ไป ถ้าไม่ไปทุกวันก็ไม่มีกิน ส่วนใหญ่ปลูก
ข้าวโพด ปลูกถั่วดิน เป็นให้ขุดก็ขุดไป ใครมาจ้างอะไรก็ไป”

เมื่อหมดฤดูกาลปลูกพืชไร่ การจ้างงานจะลดน้อยลงไปด้วย จึงทำให้ครอบครัวนี้ต้องใช้จ่ายอย่าง
ประหยัด นางนางบอกว่า เวลาทำกับข้าวก็เก็บผักที่ปลูกที่สวนเล็กๆ ข้างบ้านเอาไว้กินเอง เช่น
ถั่วฝักยาว ผักกาด บวบ แต่ถ้าเป็นเนื้อสัตว์ ก็จะซื้อตามตลาดหรือตลาดนัด บางครั้งก็ซื้อตามรถขาย
ผักที่เข้ามาขายในหมู่บ้าน เวลาทำกับข้าว มักจะทำกับข้าวไทยใหญ่ให้ลูกทาน เนื่องจากเป็นกับข้าว
ที่คุ้นเคย ทำมาตั้งแต่เด็ก และเป็นกับข้าวที่ทำง่าย มีแค่ผงชูรส เกลือ ถั่วเน่า น้ำมัน มะเขือส้ม ผัก

เขียว ก็สามารทำอาหารได้หนึ่งมือแล้ว เวลาทำกับข้าวถึงแม้จะมีเตาแก๊สแต่ก็ไม่ค่อยได้ใช้ เนื่องจากค่าแก๊สแพง ถึงละ 300 บาทเวลาฝนไม่ตกก็ทำกับข้าวนอกบ้านโดยใช้เตาถ่าน ฟืนกับถ่าน บางครั้งก็ไปเก็บเอาในป่า เพราะต้องประหยัด น้ำดื่มก็ต้องซื้อน้ำถังกิน โดยมีบริการส่งถึงบ้าน ถึงละ 15 บาท แต่ละเดือนใช้ประมาณ 2-3 ถัง ส่วนน้ำสำหรับอุปโภคอื่นๆ เช่น ชักผ้า อาบน้ำ จะใช้น้ำประปาที่ต่อมาจากภูเขา เสียค่าใช้จ่ายเดือนละ 40 บาท

“ ถ้าเตาแก๊สหมด ปวดหัวอีกแล้ว สามร้อย ถ้าฝนไม่ตกก็ใช้เตาถ่าน ถ้าฝนตกก็ได้ทำแก๊สกิน หนึ่งข้าวที่กินสามวัน หนึ่งข้าวก็หนึ่งเตาถ่าน ถ่านก็ยังต้องซื้อเหมือนกัน ”

ชีวิตประจำวันของครอบครัวนี้ ในตอนเช้าแม่ก็จะทำกับข้าวให้ลูกทานก่อนไปโรงเรียน แต่ในวันศุกร์จะไม่ทำกับข้าวเนื่องจากจะไปซื้ออาหารสำเร็จรูป ที่ตลาดนัดใกล้บ้าน บางวันลูกชายก็จะห่อข้าวไปโรงเรียนถ้าอาหารถูกปาก แต่ถ้าอาหารไม่ถูกปากจะห่อแต่ข้าวไปโรงเรียน เพราะที่โรงเรียนมีกับข้าวให้ฟรี บางวันลูกก็จะซื้อข้าวกลางวันที่โรงเรียน ลูกๆ จะได้ค่าขนมคนละ 10 บาท ส่วนวันเสาร์ อาทิตย์ จะไม่ให้ค่าขนม ทั้งลูกชายและลูกสาวเดินไปโรงเรียนทุกวัน ระยะทางจากบ้านถึงโรงเรียนไกลพอสมควรประมาณ 3-4 กิโลเมตร แต่จำเป็นต้องเดินเพราะที่บ้านไม่มีมอเตอร์ไซด์ หลังจากที่ลูกไปโรงเรียนแล้ว แม่ก็ไปทำงาน เมื่อถามสายเมืองถึงอาหารที่ชอบรับประทาน สายเมืองบอกว่า ชอบกินไก่ย่าง และชอบกินอาหารรสหวานและรสเผ็ด ส่วนขนมที่ชอบกินก็จะเป็น น้ำแดง ลูกอมโดยเฉพาะลูกอมจะกินเกือบทุกวัน วันละ 2-3 เม็ด เม็ดละ 2 บาท สาเหตุที่กินเพราะอร่อย ส่วนน้ำอัดลมก็กินบ้าง แต่ไม่บ่อย อาทิตย์ละ 2 วัน ส่วนใหญ่สายเมืองกับน้องจะใช้เงินกินขนมที่โรงเรียนจนหมด ไม่เหลือเงินกลับบ้าน สายเมืองบอกว่าชอบมาโรงเรียนมากกว่าอยู่บ้าน เพราะว่าเวลามาโรงเรียนนอกจากจะได้เจอกับเพื่อน ได้เล่นกับเพื่อนแล้ว ยังได้เงินมาซื้อขนมด้วย ส่วนวันเสาร์ อาทิตย์มักจะไปเที่ยวเล่นกับเพื่อนในป่า เพื่อนที่ไปด้วยกันก็จะเป็นเพื่อนกลุ่มเดียวกับที่โรงเรียน ไปตกปลาที่หนองน้ำ เมื่อได้ปลาก็จะเอามาขาย กินกัน บางครั้งก็ยืมนกบ้าง หรือถ้าไม่ไปเที่ยวก็จะเล่นเกมตลับที่บ้าน ดูทีวี ดูการ์ตูน ดูละครช่อง 7 แต่ต้องไปดูทีวีที่บ้านป่าวัน หรือไม่ก็ไปดูบ้านเพื่อน เนื่องจากทีวีที่บ้านเสีย สาเหตุจากไฟช็อตประมาณ 1 ปีที่ผ่านมา แม่ไม่ได้ซื้อใหม่ให้ เพราะไม่มีเงิน และถึงแม้จะไม่มีทีวี สายเมืองบอกว่าก็ไม่วู้สึกเหงา เพราะไม่ค่อยชอบดูเท่าไร ชอบไปเล่นในป่ามากกว่า

การใช้ชีวิตส่วนใหญ่ของครอบครัวนี้จะใช้ชีวิตอยู่ในหมู่บ้านอรุโณทัย ไม่เคยไปเที่ยวในตัวเมืองเชียงดาว จะได้ออกไปนอกหมู่บ้านก็ต่อเมื่อลูกสาวสามมีมารับลูกชายและลูกสาวไปเที่ยวในเมืองเชียงใหม่ เนื่องจากไม่มีบัตรประชาชนไทย นางนางบอกว่า เวลาผ่านด่านก็เอาบัตรประจำตัว

ผู้สูงอายุบ้านนาหวายให้ทหารที่ด่านคู ก็สามารถผ่านด่านไปได้ บัตรประจำตัวผู้สูงอายุนี้ลูกสาวสามีก็เป็นคนจัดการทำให้ เนื่องจากตนเอง อ่านและเขียนภาษาไทยไม่ได้ บอกอายุตัวเองก็ไม่ได้ เพราะเนื่องจากพ่อแม่เสียชีวิตตั้งแต่ยังเด็ก จึงไม่มีใครบอกอายุที่แน่นอนได้ ปัจจุบันถ้ามีใครมาถามอายุ ตนเองก็จะบอกไปว่าอายุ 45 ปี

ถึงแม้ว่าจะมีเชื้อชาติไทยใหญ่ แต่สายเมืองอ่านเขียนภาษาไทยใหญ่ไม่ได้ ที่พูดได้เพราะฟังมาตั้งแต่เด็ก ส่วนเครื่องแต่งกายนั้นสายเมืองบอกว่า เคยมีชุดไทยใหญ่ตอนเด็กๆ แต่ตอนนี้โตแล้วชุดนั้นจึงใส่ไม่ได้ แม่ก็เลยนำไปให้เด็กที่อยู่แถวๆ บ้านแล้ว หลังจากนั้นแม่ก็ไม่ได้ซื้อชุดไทยใหญ่ให้อีก ในวันศุกร์ที่โรงเรียนให้แต่งชุดประจำผ้า ก็เลยต้องใส่เสื้อม่อฮ่อมแทน ส่วนนางนางมีชุดไทยใหญ่ 2 ชุด เอาไว้ใส่เวลาไปทำบุญที่วัด จะใส่สองชุดสลับกัน แต่ถ้าอยู่บ้านจะนุ่งซิ่น ส่วนเวลาไปทำงานจะใส่กางเกงไปเพื่อความสะดวก

ด้านสุขภาพร่างกายนางนางไม่มีโรคประจำตัว แต่ตามองเห็นได้ข้างขวาข้างเดียว เป็นอย่างนี้มาตั้งแต่เด็ก เนื่องจากตอนเด็กๆ ล้มใส่ไม้ ไม้แทงตา แต่เนื่องจากอยู่ที่พม่าจึงไม่ได้ไปรักษาที่ไหน ก่อนหน้านี้ 2 ปี เคยเป็นเนื้องอก อยู่ๆก็เป็นลม หหมดสติไป เพื่อนบ้านก็เลยพาไปโรงพยาบาลมหาราชเลย โดยไม่ได้ไปรักษาที่โรงพยาบาลเชิงคาวหรือสถานีนอมน้ำมาก่อน ได้รับการรักษาจากโรงพยาบาลมหาราชด้วยการผ่าตัดและฉายแสง

เนื่องจากครอบครัวนี้เป็นคนต่างด้าว ดังนั้นจึงไม่มีหลักประกันสุขภาพ จึงมีความยากลำบากในการดูแลสุขภาพของตนเอง ถ้าไม่จำเป็นครอบครัวนี้ก็จะไม่ไปรับการรักษาที่โรงพยาบาล

“เวลาปวดหัวจะไม่เคยไปหาหมอ ถ้าปวดหัวมากคนก็ร้องไห้อย่างเดียว”

“เคยปวดฟันแต่ก็ไม่รู้จะทำยังไงจะกินยาก็ไม่มี ก็เลยเอาผงซุรสใส่ ใส่แล้วก็ไม่หาย ก็ไม่ได้ทำอะไรต่อพอไปสวนไปนาก็ลืมนไป”

ส่วนเรื่องค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลก็ถือเป็นภาระที่หนักสำหรับครอบครัวนี้อย่างมาก

“ตอนนี้เป็นเนื้องอกไปหาหมอที่สวนดอก บ่รู้สึกตัวอะไรซักอย่างเขาก็เลยเอาตัวใส่รถไปสวนดอก ค่ารักษาตอนแรกหมอขอสองแสน บอกหมอว่าไม่มีเงิน แต่ไปๆมาๆ จ่ายไป 5,000 ยืมพี่ยืมน้องเอา ค่าฉายแสงหมื่นบาท ก็บอกหมอว่าเจ้าบ่มีเงิน ลูกเจ้าก็ยังหน้อยอยู่สองคน หมอเป็นก็เลยลดให้”

ถึงแม้ว่าเด็กชายสายเมืองจะเคยปวดฟันแต่เนื่องจากปัญหาทางเศรษฐกิจ ทำให้นางนางไม่สามารถพาลูกไปถอนฟันที่โรงพยาบาลได้

“ลูกชายก็เคยปวดฟัน เคยขอจะ ไปถอนฟัน แต่ไม่มีเงิน ก็เลยไปซื้อยาที่ร้านมาให้ เป็นยาน้ำ มีสำลีอันเล็กๆ มาด้วย แต่ใส่ให้ลูก ลูกบ่นว่าเหม็น ทนไม่ไหว ก็ไม่รู้จะทำอย่างไรได้แต่เดินหนี ถ้าปิดเทอมจะให้ลูกชายไปเชียงใหม่ ให้พี่ชายกับพี่สาวออกเงินค่าถอนฟันให้”

ส่วนสาเหตุที่ลูกปวดฟันนางนางบอกว่า เกิดจากการที่ลูกกินขนมหวานมาก

“ถ้าเขาไม่กินเค็ม กินหวานเขาก็ไม่ปวด ถ้าเขากินหมะอม กินขนมอันหวาน เขาก็จะปวดฟัน ก็ห้ามเขากิน ห้ามกิน ไอติม สามอย่างเนี่ย ไม่ต้องกินเนื้อ ถ้ามันกินก็มันปวด ฮู้แล้ว ถ้ามันกินแป๊ปเดียว มันก็ปวดเลย กินน้ำเย็นก็ปวด”

และนอกจากนี้ยังมีความเชื่อเรื่องแมงกินฟันอยู่

“แมงมันมาเจาะกินฟัน ฟันก็เลยเป็นฮู”

ในด้านการทำความสะอาดร่างกายและช่องปาก สายเมืองบอกว่า อาบน้ำวันละ 1 ครั้งคือตอนเย็น ยกเว้นวันที่ไปเล่นน้ำกับเพื่อนที่หนองน้ำหรือลำน้ำเหมืองก็จะอาบ 2-3 ครั้ง ส่วนการแปรงฟันเมื่อก่อนจะแปรงฟัน 2 ครั้งคือตอนเช้า หลังจากอาบน้ำ แล้วก็แปรงตอนบ่ายที่โรงเรียน ก่อนเข้าแถว เข้าห้องเรียน ส่วนตอนเย็นไม่ได้แปรงฟัน แม้ก็ไม่ว่าอะไร

“ตอนเย็น ไปเล่นมา เหนื่อย ่วง ก็เลยหลับ ไม่ได้แปรงฟัน”

ตอนหลังแปรงฟันวันละครั้ง เพราะไม่ได้เอาแปรงสีฟันมาโรงเรียน เนื่องจากกระยะทางจากบ้านมาโรงเรียนไกล จึงไม่อยากจะกระเป๋ามาโรงเรียน

“ไม่อยากจะมา ไม่อยากจะเอากระเป๋าไปโรงเรียน มันหนัก เลยเอาหนังสือไว้ที่ห้องเรียน จะได้เดินมาโรงเรียนสบายๆ เลยไม่ได้เอาแปรงมาด้วย”

ส่วนนางนางแปรงฟันวันละ 2 ครั้ง เช้าและเย็น ทั้งสายเมืองและนางนางไม่รู้จักวิธีทำความสะอาดช่องปากด้วยวิธีอื่น การเปลี่ยนแปลงสีฟันของครอบครัวนี้ สายเมืองจะเปลี่ยนแปลงสีฟัน 1 เดือน 2 อัน โดยปกติแม่จะซื้อแปรงสีฟันให้ หรือบางครั้งก็จะไปซื้อเอง เวลาเลือกซื้อก็จะเลือกเอาอันสีน้ำเงิน เพราะชอบสีน้ำเงิน ส่วนนางนาง ใน 1 ปีจะเปลี่ยนแปลงสีฟัน 2 ครั้ง โดยซื้อแปรงสีฟันที่ตลาดแปรงสีฟันที่เลือกจะเลือกซื้ออันละ 10 บาท เมื่อถามว่ารู้จักอาหารที่มีโทษและประโยชน์ต่อฟันหรือไม่ ทั้งคู่ตอบว่าไม่รู้ และเมื่อถามว่าได้รับการสอนเกี่ยวกับการดูแลช่องปากหรือไม่ สายเมืองตอบว่า เคยได้รับคำสอนจากหมออนามัยที่มาสอนให้ที่โรงเรียนว่าให้แปรงฟันวันละ 2 ครั้ง เช้าและเย็น ส่วนนางนาง ไม่เคยได้รับการสอนเกี่ยวกับการดูแลช่องปากจากทันตบุคลากรหรือนุคลากรทางการแพทย์

สรุปประเด็นสำคัญที่ได้จากครอบครัวเด็กชายสายเมือง

จากการที่แม่เป็นคนต่างด้าว การศึกษาค่อนข้างน้อย และไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตัวเอง จึงทำให้ต้องทำงานด้วยอาชีพรับจ้างทางการเกษตรซึ่งขึ้นอยู่กับฤดูกาล รายได้ในแต่ละเดือนจึงไม่แน่นอน อีกทั้งเป็นครอบครัวที่มีแม่เป็นหัวหน้าครอบครัว และเลี้ยงลูกเพียงลำพัง แม่ต้องทำงานหารายได้มาจุนเจือครอบครัวแต่เพียงลำพังเพื่อให้รายได้เพียงพอกับรายจ่าย ทำให้เรื่องสุขภาพเมื่อเทียบกับเรื่องอื่นๆ โดยเฉพาะเรื่องปากต้องกลายเป็นเรื่องรอง ยิ่งเรื่องสุขภาพช่องปากด้วยแล้วกลายเป็นเรื่องที่ไม่สำคัญ จะเห็นได้ว่าแม่ไม่ค่อยได้มีเวลาสนใจดูแลสุขภาพช่องปากทั้งในแง่ของการทำความสะอาดช่องปากและในแง่ของพฤติกรรมกรับบริโภคขนมของลูกเท่าที่ควร ปล่อยให้ลูกได้ทานขนมตามใจ ซึ่งขนมส่วนใหญ่ที่ลูกรับประทานเป็นขนมที่เสี่ยงต่อการเกิดฟันผุแทบทั้งสิ้น

เนื่องจากเป็นคนต่างด้าว จึงทำให้ไม่มีหลักประกันสุขภาพ อีกทั้งยังมีปัญหาด้านเศรษฐกิจ เมื่อมีปัญหาทางด้านสุขภาพในครอบครัวทั้งทางด้านร่างกายและช่องปาก เช่นการปวดหัว หรือปวดฟัน ก็มักจะไม่ได้ไปรับการรักษาที่สถานีนามัย หรือโรงพยาบาลแต่จะใช้วิธีการบรรเทาอาการเจ็บปวดด้วยการอดทน หรือซื้อยากินเอง เนื่องจากไม่สามารถรับภาระค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลได้ โดยเฉพาะค่าใช้จ่ายทางทันตกรรมที่มีราคาค่อนข้างสูง

2) ครอบครัวเด็กชายจาซิง (DMFS=23)

ครอบครัวนี้เป็นครอบครัวชาวจีนฮ่อ และเป็นครอบครัวขยาย และเป็นครอบครัวขนาดใหญ่ อาศัยอยู่ในบ้านชั้นเดียว แต่ค่อนข้างมีพื้นที่กว้าง เป็นบ้านที่สร้างด้วยปูนซีเมนต์ มี 5 ห้องนอน 2 ห้องน้ำ สมาชิกในบ้านมีทั้งหมด 18 คน การที่สมาชิกในบ้านมีจำนวนค่อนข้างเยอะ

เนื่องจาก เมื่อลูกในครอบครัวแต่งงานแล้วจะไม่ได้แยกออกไปตั้งครอบครัวเอง ทุกคนยังอาศัยรวมกันอยู่ในบ้านของพ่อกับแม่ ครอบครัวนี้นับถือศาสนาพุทธแบบมหายาน

แม่ของเด็กชายจาซิงชื่อ นางเจิ้งหยิ่ง อายุ 32 ปี เล่าว่า สมาชิกในครอบครัว ประกอบด้วยตนเอง สามีน ลูกตนเอง 2 คน ชายสามีน แม่สามีน พ่อสามีน น้องชายสามีน 3 คน น้องสะใภ้ 1 คน ลูกน้องชายสามีนคนโต 2 คน ลูกของน้องชายสามีนคนรอง 2 คน ลูกพี่สาวสามีน 2 คน ลูกของน้องสาวสามีน 1 คน ตนเองมาอยู่เมืองไทยตอนอายุ 18 ปี เข้ามาเมืองไทยทางด่านกัวผาวอก เมื่อ พ.ศ. 2538 ตอนนั้นด่านยังไม่มีการเข้มงวดเรื่องการผ่านแดน มาเมืองไทยกับน้องชาย ส่วนพ่อกับแม่ไม่ได้มาด้วย ยังอยู่ที่ประเทศพม่า ตอนอยู่พม่าเรียนหนังสือถึงชั้น ป.6 เมื่อเรียนจบก็อยากหางานทำ พ่อดีพี่สาวมาตั้งรกรากอยู่ประเทศไทย โดยได้มาซื้อที่ไว้ที่ ม.4 ตำบลเมืองนะ ก็เลยชวนมาอยู่ด้วยกัน หลังจากนั้นก็เจอกับสามีนและแต่งงานกัน ก็เลยย้ายมาอยู่ที่บ้านสามีน ส่วนน้องสาวสามีน 2 คนไปทำงานที่กรุงเทพถึงแม่ตัวเองอยู่บ้านสามีนแต่ก็ยังไปมาหาสู่กันอย่างสม่ำเสมอกับพี่สาวและน้องชาย

ครอบครัวนี้จะเหมือนครอบครัวชาวจีนฮ่อทั่วไปที่จะใช้ภาษาจีนในการพูดคุยกันในครอบครัว เพราะผู้สูงอายุในครอบครัวจะพูดไทยไม่ได้ ส่วนคนรุ่นต่อมาเช่น พ่อแม่ของสามีนางเจิ้งหยิ่ง นางเจิ้งหยิ่งและสามีนสามารถพูดไทยได้เล็กน้อย ขณะที่น้องของสามีน ที่ได้เรียนหนังสือในโรงเรียนไทยก็จะพูดภาษาไทยได้ดี ส่วนเด็กเล็กๆ ที่ยังไม่ได้เรียนหนังสือก็จะพูดไทยไม่ได้

เนื่องจากครอบครัวนี้อพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทยเป็นเวลานานกว่า 10 ปี จึงทำให้สามารถจับจองที่ดินเป็นของตนเองได้ ในครอบครัวนี้จะมีที่ดินประมาณ 20 ไร่ การบริหารเงินในครอบครัวจะเป็นลักษณะแบบกงสี โดยรายได้ของครอบครัวจะมาจากการทำไร่ ข้าวโพด ถั่วเหลือง โดยมีรายได้เฉลี่ยต่อปีประมาณ 2-3 หมื่นบาท โดยนางเจิ้งหยิ่งและสามีนรวมถึงทุกคนในครอบครัวที่สามารถทำงานได้ก็จะไปช่วยกันทำไร่ สำหรับรายได้อีกส่วนหนึ่งจะมาจากน้องสาวสามีน 2 คน ซึ่งไปทำงานที่กรุงเทพส่งเงินมาให้เดือนละ 2-3 พันบาท สำหรับนางเจิ้งหยิ่งและสามีน เมื่อหมดฤดูกาลปลูกพืช ก็ไปรับจ้างทำงานเล็กๆ น้อยๆ แล้วแต่ละจะมีคนจ้าง เช่น รับจ้างก่อสร้าง ส่วนค่าใช้จ่ายภายในบ้านเช่น ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าอาหาร และค่าใช้จ่ายอื่นๆ ก็จะใช้เงินกงสีของครอบครัว สำหรับงานในบ้าน ไม่มีการแบ่งงานกันอย่างชัดเจน ถ้าใครว่างก็จะช่วยกันทำ นางเจิ้งหยิ่งบอกว่า ตนเองจะไม่ค่อยได้ทำงานบ้าน เนื่องจากต้องไปทำไร่ ส่วนมากจะเป็นน้องสะใภ้ทำงานบ้าน ทำกับข้าว เนื่องจากต้องอยู่บ้านเลี้ยงลูกที่ยังเล็ก

อาหารที่ครอบครัวนี้รับประทานส่วนใหญ่จะเป็นอาหารจีน โดยจะทำมื้อละ 2-3 อย่าง และจะทำทีละหลายๆ เนื่องจากมีสมาชิกในครอบครัวหลายคน เวลาทำอาหารก็จะใช้เตาแก๊ส ส่วนเตาถ่านที่มีอยู่ภายในบ้านจะเอาไว้ต้มน้ำร้อนเพื่อกินน้ำชาเท่านั้น สมาชิกในครอบครัวที่กินน้ำชาจะมี

ยาย พ่อ แม่ สามีนางเจิ้งหยิ่งเท่านั้น ส่วนสมาชิกคนอื่นจะไม่กินน้ำชา เมื่อถามถึงอาหารที่ชอบรับประทานนางเจิ้งหยิ่งบอกว่า ชอบอาหารรสหวาน เปรี้ยว และทานได้ทุกอย่าง

จากการสัมภาษณ์พบว่านางเจิ้งหยิ่งค่อนข้างจะตามใจลูก โดยสังเกตได้จาก การที่มักจะซื้อขนมที่ตลาดนัดให้ลูกกินบ่อย เหตุผลที่ซื้อเนื่องจากลูกชอบกิน ส่วนมากจะซื้อนมเปรี้ยว ขนมถุง กรอบกรอบให้ลูกกิน และจะซื้อทีละมากๆ เนื่องจากมีเด็กในบ้านหลายคน ส่วนน้ำอัดลมและลูกอมไม่ซื้อเพราะว่า รู้ว่าน้ำอัดลมและลูกอมทำให้ฟันผุ ขนมที่ซื้อเหล่านี้นางเจิ้งหยิ่งบอกว่าซื้อให้กินที่บ้าน แต่เมื่อไปโรงเรียนจะไม่ทราบว่าลูกซื้อขนมอะไรรับประทาน

ส่วนจาซิงบอกว่า ชอบกินอาหารทุกอย่าง อาหารที่อาสะไก่ทำให้ บางอย่างก็อร่อย บางอย่างก็ไม่กินเพราะเผ็ด ต้องทำใจเจี๊ว เนื้อทอดกินเอง ส่วนเวลาไปโรงเรียนจะห่อข้าวมาทาน แต่บางวัน ก็จะมาซื้อข้าวกล่องที่โรงอาหารที่แม่ค้านำมาขาย ส่วนขนมที่ชอบกินจะเป็นยี่ห้อตะวันตกมา น้ำอัดลม โดยเฉพาะน้ำอัดลม มักจะซื้ออาทิตย์ละ 3-4 ครั้ง ที่ซื้อกินเพราะมันเย็นดี

ในแต่ละวันเด็กชายจาซิงก็จะมีชีวิตประจำวันที่ไม่แตกต่างจากเด็กชาวจีนทั่วไป เพราะในวันจันทร์ถึงวันศุกร์ จะไปโรงเรียนไทย เลิกเรียนจากโรงเรียนไทย จะไปเรียนที่โรงเรียนจีน ตั้งแต่ประมาณ 17.30 น. ถึง 20.00 น. ที่โรงเรียนมีเพื่อนสนิทอยู่ 8 คน ส่วนใหญ่จะเป็นคนจีน มีไทยใหญ่ 1 คนก็คือ เด็กชายสายเมือง ที่สนิทกันเพราะเรียนอยู่ห้องเดียวกัน ส่วนใหญ่ที่โรงเรียนจะชอบเล่นกระโดดหนังยาง เล่นลูกแก้ว

เด็กชายจาซิงได้รับอิทธิพลของเทคโนโลยี เช่น อินเทอร์เน็ต เกมคอมพิวเตอร์รวมถึงเกมออนไลน์ต่างๆ เช่นเดียวกับเด็กหลายๆ คนในหมู่บ้าน โดยสังเกตได้จากการที่เก็บรวบรวมเงินค่าขนมที่ผู้ปกครองให้เพื่อไปเล่นเกมในร้านอินเทอร์เน็ต ในวันเสาร์ อาทิตย์

“ได้เงินค่าขนมไปโรงเรียนวันละ 20 บาท จะใช้ 10 บาท ส่วนอีก 10 บาท จะเก็บไว้ที่บ้าน เก็บไว้อาทิตย์ละ 40 50 บาท จะเอาไปเล่นเกมออกซิชั่นที่ร้านเกมวันเสาร์อาทิตย์”

จาซิงเล่าว่า ที่เริ่มเล่นเกมนี้เพราะว่าเคยเห็นเด็กโตเล่นก่อน จากนั้นดูแล้วอยากลองเล่น ก็เลยลองเล่นดู พอเล่นแล้วสนุกก็เลยชอบเล่น เวลาไปเล่นเกมที่ร้านคอมพิวเตอร์มักจะไปเล่นคนเดียว จะจีจักรยานไปเล่นที่ร้านเกมในหมู่บ้าน แม้รู้ว่าวันเสาร์ อาทิตย์ จาซิงไปเล่นเกมแต่ก็ไม่ว่าอะไร ในบางครั้งถ้าไม่ไปเล่นเกมที่ร้านอินเทอร์เน็ต ก็เล่นเกมอยู่ที่บ้าน โดยจะเล่นจากโทรศัพท์มือถือที่แม่ซื้อให้ ซึ่งส่วนมากจะไม่ได้โทรไปหาใครและไม่ได้เอาไปโรงเรียนเพราะที่โรงเรียนห้ามเอาไป

เด็กชายจาซิงจะคล้ายกับเด็กรุ่นใหม่ในหมู่บ้านอรุโณทัย ที่ส่วนใหญ่จะเริ่มดูทีวีไทยมากกว่าดูทีวีจีน ในขณะที่ผู้ปกครองยังดูทีวีจีนอยู่

“วันหยุดจะไม่ค่อยได้ดูการ์ตูน แต่จะชอบดูละครช่อง 7 เรื่องรักแท้แท้ได้ จะดูละครกับพี่สาว ส่วนแม่กับอาและยายจะดูละครจีน เพราะที่บ้านมีทีวี 2 เครื่อง ก็เลยไม่ต้องแย่งกันดู”

ด้านการทำความสะอาดร่างกาย อาซิงอาบน้ำวันละ 1 ครั้ง ตอนเย็น ทำความสะอาดฟันด้วยการแปรงฟันอย่างเดียว ไม่มีวิธีอื่นเพิ่มเติม แปรงฟันวันละ 2 ครั้ง ตอนเช้ากับตอนเย็น ไม่ได้แปรงฟันตอนกลางวันที่โรงเรียน เพราะไม่ได้เอาแปรงสีฟันมาจากบ้าน

“ชอบจำไม่ได้ ชอบไปเล่น ก็เลยไม่ได้เอาแปรงมา”

ส่วนนางเจียงหยังแปรงฟันวันละ 2-3 ครั้ง ตอนเช้า แปรงหลังกินข้าวกลางวันและตอนเย็น ไม่ได้ใช้วิธีอื่นทำความสะอาดฟันเพิ่มเติม ทั้งสองคนเปลี่ยนแปรงสีฟัน เดือนละ 2 ครั้ง นางเจียงหยังจะเป็นคนซื้อแปรงสีฟันให้ลูกและตนเอง โดยซื้อที่ร้านหรือตลาดนัด แต่บางครั้งก็จะให้เงินอาซิงไปซื้อเอง โดยอาซิงบอกว่าเวลาเลือกซื้อแปรงสีฟันจะเลือกอันที่ราคาแพงๆ เพราะคิดว่าอันแพงๆ ดี และจะเลือกซื้อแปรงสีฟันของเด็ก เมื่อถามถึงอาหารที่มีประโยชน์หรือมีโทษต่อฟัน ทั้งสองคนตอบว่าไม่รู้ สำหรับอาซิงไม่เคยได้รับการสอนเกี่ยวกับเรื่องสุขภาพช่องปาก แต่นางเจียงหยังบอกว่าเคยมีอสม.มาสอนให้แปรงฟัน สอนที่อนามัย ประมาณ 2 ปีมาแล้ว

จากที่สังเกตครอบครัวนี้มีฐานะค่อนข้างดี สังเกตจากเครื่องใช้ภายในบ้าน โดยจะมีทีวี 2 เครื่อง เครื่องซักผ้า รถมอเตอร์ไซด์ 4 คัน คอมพิวเตอร์ สมาชิกทุกคนในบ้านรวมถึงอาซิงจะมีโทรศัพท์มือถือทุกคน ยกเว้นก็แต่ยายกับหลานตัวเล็กๆ เท่านั้น

ในด้านสุขภาพ ครอบครัวนี้เวลาเจ็บป่วยก็จะไปสถานอนามัย แต่ต้องจ่ายค่ารักษาพยาบาลเอง เนื่องจากไม่มีบัตรทองเพราะไม่มีบัตรประชาชน มีแต่บัตรต่างด้าว แต่น้องชายกับน้องสะใภ้ ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลเนื่องจากเป็น อสม. แต่สามารถใช้สิทธิเฉพาะแต่ในเชิงดาวเท่านั้น

นางเจียงหยังบอกว่า เวลาปวดฟันก็จะไปหาหมอฟันที่สถานอนามัยนาหวาย บางครั้งก็ไปที่เชิงดาว เคยไปถอนฟัน อุดฟัน ส่วนฟันปลอมจะไปทำที่หมอมตามบ้านที่ตำบลแม่ณะ เพราะว่าแม่สามีกับพ่อสามีเคยไปทำตนเองจึงไปทำข้าง ฟันปลอมที่มีอยู่ทำมาแล้ว 5 ปี หมอคิดค่าใช้จ่ายซี่ละ 100 บาท ตนเองทำ 3 ซี่ ฟันปลอมถอดไม่ได้ เคยเปลี่ยนมา 2-3 ครั้ง ถ้าฟันปลอมเสียก็จะไปเปลี่ยนที่หมอมคนเดิม เหตุผลที่นางเจียงหยังไปทำฟันปลอมที่ตำบลแม่ณะ เพราะไม่รู้ว่าที่โรงพยาบาลทำฟันปลอมได้

“เห็นพ่อกับแม่ไปทำฟันปลอมที่แม่นะ ก็ใส่ได้ดี ก็เลยไปทำบ้าง เพราะไม่รู้จะไปทำที่ไหน”

นางเจิ้งหยิงยังบอกอีกว่าน้องชายของสามีก็เคยปวดฟัน ไปหาหมอที่โรงพยาบาลเชียงดาว ไม่อยากถอนฟัน หมอแนะนำให้รักษารากฟัน ก็เลยรักษารากฟัน หมดค่ารักษาไป 2,000 กว่าบาท ตอนนั้นรักษาเสร็จแล้ว ส่วนลูกชายไม่เคยพาไปหาหมอฟันเพราะลูกไม่ปวดฟัน

สรุปประเด็นสำคัญที่ได้จากครอบครัวเด็กชายจาซิง

จากการสัมภาษณ์พบว่า ครอบครัวนี้มีสถานะทางเศรษฐกิจค่อนข้างดีฐานะ เห็นได้จากการมีที่ดินเป็นของตนเอง และในครอบครัวยังมีเครื่องอำนวยความสะดวกทุกอย่างตามแต่ครอบครัวจะสามารถหาได้ เช่น โทรทัศน์ เครื่องซักผ้า คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์มือถือ รถจักรยานยนต์เป็นต้น การให้เงินลูกไปซื้อแปรงสีฟันที่มีราคาแพง และการซื้อโทรศัพท์มือถือเพื่อให้ลูกเอาไว้เล่นเกม นอกจากนี้ยังเลี้ยงลูกค่อนข้างตามใจ ในเรื่องการรับประทานขนม สังเกตได้จากการซื้อขนมให้ลูกกินจะซื้อขนมแบบที่ลูกชอบ และซื้อให้ลูกทีละหลายๆ ถึงแม้ว่าจะไม่ซื้อลูกอมหรือน้ำอัดลมให้ลูกก็ตาม แต่ส่วนใหญ่ขนมที่ซื้อจะเป็นขนมกรุบกรอบและนมเปรี้ยว ซึ่งแม้ว่าจะไม่ทราบว่าขนมเหล่านี้ก็เป็นขนมที่เสี่ยงต่อการเกิดฟันผุเช่นกัน ส่วนในเรื่องเกี่ยวกับสุขภาพช่องปาก แม่ยังขาดความตระหนักในเรื่องการดูแลสุขภาพช่องปาก ไม่ได้ให้ความสำคัญต่อการดูแลสุขภาพช่องปากในเชิงป้องกันโรคเท่าที่ควร มีทัศนคติที่ว่าถ้าเป็นโรคก่อนจึงค่อยไปรักษา เนื่องจากตนเองสามารถจ่ายค่ารักษาได้ถึงแม้ว่าค่ารักษานั้นจะมีราคาสูง เช่น การรักษารากฟัน หรือการใส่ฟันปลอม

3) ครอบครัวเด็กหญิงอรอนงค์ (DMFS=23)

ครอบครัวนี้เป็นครอบครัวชาวจีนฮ่อ อาศัยอยู่ในบ้านที่สร้างด้วยปูน ชั้นเดียว มี 2 ห้องนอน 1 ห้องน้ำ นับถือศาสนาคริสต์ สมาชิกในครอบครัวมีทั้งหมด 4 คน มีเด็กหญิงอรอนงค์ อายุ 13 ปี แม่ อายุ 43 ปี พ่อ อายุ 38 ปี และ พี่ชาย อายุ 21 ปี เชื้อชาติจีน ปัจจุบันมีคนอาศัยอยู่ในบ้านเพียงแค่ 2 คน คืออรอนงค์ และแม่ (นางจงเหม่ย) สามีไปทำงานรับจ้าง ก่อสร้างที่กรุงเทพฯ ลูกชายเมื่อเรียนจบชั้น ป.4 แล้วก็ไปทำงานเป็นพ่อครัวที่ร้านอาหารในกรุงเทพฯ รายได้ประมาณ 6,000 บาท ลูกชายส่งมาให้ใช้เดือนละ 4,000 บาท สามีส่งมาให้ 2,000 บาท รายได้เพียงพอกับค่าใช้จ่ายในครอบครัว

นางจงเหม่ยพูดภาษาไทยได้เพียงเล็กน้อยจึงเล่าผ่านล่ามให้ฟังว่าตนเองเกิดที่ประเทศพม่า มีพี่ชาย 2 คน น้องสาว 1 คน น้องชาย 1 คน ตอนเด็กเรียนหนังสือที่ประเทศพม่า แต่ไม่สามารถพูดภาษาพม่าได้ เรียนจบชั้นอะไรไม่สามารถบอกได้ เพราะการเรียนที่พม่าจะไม่เหมือนเรียนที่ประเทศ

ไทย จะเรียนไปตามที่กำหนดไว้ ไม่มีการแยกเป็นชั้นเรียน โดยโรงเรียนจะเปิดสอนวันจันทร์ถึง อาทิตย์ ตั้งแต่บ่ายสามโมงถึงสามทุ่ม ส่วนกลางวันต้องช่วยพ่อแม่ทำงานดูแลวัว ควาย ตนเองเรียนจบตอนอายุ 11 ปี หลังจากนั้นก็ไปทำงาน ค่าตอบแทน 1 ปีได้ประมาณ 50 บาทไทย ก็พอสำหรับค่าใช้จ่าย เงินที่เหลือก็จะส่งไปให้น้องเรียนหนังสือ ปัจจุบันพี่น้องทุกคนย้ายมาอยู่ที่ เมืองไทยหมดแล้ว ยกเว้นพี่ชายคนโตอยู่ที่พม่า เพราะต้องดูแลบ้าน

นางจงเหมยเล่าเรื่องของตนเองให้ฟังว่า แต่งงานตอนอายุ 30 ปี ก่อนจะแต่งงานได้ตามสามี มอยู่ที่เปียงหลวง หลังจากเข้ามาประเทศไทยแล้วจึงได้แต่งงานกันและอาศัยอยู่ที่เปียงหลวง โดยมี อาชีพรับจ้างเก็บลิ้นจี่ จนกระทั่งลูกสาวเข้าโรงเรียนอนุบาล แต่เนื่องจากระยะทางจากบ้านไป โรงเรียน ไกลมาก ทางไม่ค่อยดี เป็นถนนดินและลาดชัน ต้องเดินเท้าไปโรงเรียน ดันก็เลยพาลูกสาว มาเรียนอนุบาลต่อที่หนองอูก เนื่องจากมีญาติมาอยู่ก่อนบ้านที่อยู่ปัจจุบันก็เป็นของญาติ ญาติให้อยู่ โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย เนื่องจากญาติย้ายไปอยู่ในตัวเมืองเชียงใหม่กับลูก

ครอบครัวนี้ก็เหมือนครอบครัวส่วนใหญ่ที่ต้องออกจากหมู่บ้านไปหางานทำที่กรุงเทพฯ และฝากลูก หลาน ให้กับญาติเลี้ยง เพื่อให้มีรายได้ที่ดีกว่าและเพียงพอกับการใช้จ่ายในครอบครัว โดยครอบครัวนี้จะมีแม่ พ่อ และพี่ชายไปทำงานที่กรุงเทพฯ นางจงเหมยเล่าว่าตนเองไปทำงาน รับจ้างเลี้ยงลูก ก็เลยพูดภาษาไทยได้เล็กน้อย ตอนที่ไปทำงานที่กรุงเทพฯ ได้ฝากลูกสาวอายุ 9 ปี ให้แม่สามีช่วยดูแล แต่ก็ทำงานได้ไม่นาน ประมาณ 1 ปีก็กลับมาอยู่กับลูก

ปัจจุบันนางจงเหมยเป็นแม่บ้าน ในวันจันทร์ถึงศุกร์เมื่อลูกไปโรงเรียนจะต้องอยู่บ้านคนเดียว จึงมีวิธีแก้เหงาโดยการ ไปพูดคุยกับเพื่อนบ้านพร้อมทั้งกินน้ำชาไปด้วย หรือไม่ก็จะไปอยู่เป็นเพื่อนน้องสาวสามีซึ่งอยู่บ้านคนเดียวในตอนกลางวันเหมือนกัน

ส่วนอรอนงค์เล่าว่า ตอนที่อยู่โรงเรียนบ้านอรุโณทัย จะมีเพื่อนที่สนิทอยู่ 3 คน เป็นคนจีน ทั้งหมด ไม่ได้อยู่ห้องเดียวกัน แต่สนิทกันเพราะอยู่ละแวกบ้านเดียวกัน ในเวลาพักกลางวันชอบเล่น ไล่จับ เล่นหนังยาง ทุกวันอาทิตย์จะไปโบสถ์กับแม่ ส่วนวันเสาร์จะไปเรียนที่โรงเรียนจีน กลับจากโรงเรียนก็ไม่ได้ไปเล่นที่ไหน ส่วนใหญ่จะทำงานบ้าน ซักผ้า ล้างจาน ช่วยแม่ทำกับข้าว กับข้าวที่ตนเองทำเป็นจะเป็นกับข้าวไทย เช่นผัดกระเพรา ต้มซุป ทอดไข่ ผัดถั้วฝักยาวใส่หมู ทอดลูกชิ้น ส่วนแม่จะทำกับข้าวจีนบ้าง ไทยบ้างสลับกันไป แต่ส่วนตัวชอบกินกับข้าวไทยมากกว่า ส่วนน้ำชาไม่ชอบกิน ที่บ้านจะมีพ่อกินน้ำชาอยู่คนเดียว ส่วนแม่จะกินน้ำร้อน ตัวเองชอบกินน้ำเย็นมากกว่า แม่จะให้เงินไปโรงเรียนวันละ 10 บาท แต่ถ้าพ่อกลับมาพอจะให้ 100 บาท เงินที่พ่อให้ก็จะเอาไปซื้อขนม ส่วนที่เหลือจะเก็บเอาไว้ไปเล่นเน็ตที่ร้านอินเทอร์เน็ตในหมู่บ้าน ขนมที่ชอบจะเป็น โกลโก้ ชอคโกแลต ลูกอม น้ำอัดลม จะกินชอคโกแลตเกือบทุกวัน น้ำอัดลมกับลูกอมกินทุกวัน กินลูกอม

วันละ 2 เม็ด เม็ดละ 1 บาท ส่วนขนมลูกกินเป็นบางครั้ง จะกินขนมแบบที่ตนเองชอบ บางครั้งก็จะกินตามเพื่อน

“ลูกอมกินแบบที่มีสี อมจะมีสีในปาก ลื่นก็มีสี สีแดง สีเขียว สีฟ้า มันสนุกดี เพื่อนๆก็กินกัน”

“ถ้าไม่มีอะไรกินก็กินน้ำอัดลม”

ปัจจุบันอรอนงค์เรียนอยู่ชั้น ม.1 โรงเรียนอรุโณทัยวิทยาคม ตั้งใจว่าอยากเรียนจนจบปริญญาตรี โตขึ้นอยากเป็นหมอ บางครั้งก็อยากเป็นนักร้อง เนื่องจากชอบฟังเพลงและร้องเพลง แต่ไม่ค่อยร้องให้คนอื่นฟังเนื่องจากอาย ชอบร้องเวลาอยู่คนเดียว ไม่เคยร้องคาราโอเกะ เพราะที่บ้านไม่มีเครื่องเล่นซีดี ไม่มีวิทยุ มีแต่โทรทัศน์ เวลาอยากฟังเพลงจะไปซื้อซีดีเพลงที่ตลาดนัดหรือร้านค้าในหมู่บ้านมาฟัง ราคาแผ่นละ 100 บาท เวลาฟังก็จะโหลดเพลงลงโทรศัพท์มือถือแล้วค่อยฟังจากโทรศัพท์มือถือ และจะโหลดเพลงจากร้านอินเทอร์เน็ตในหมู่บ้าน เพลงที่ฟังมีทั้งเพลงจีนและเพลงไทย ส่วนมากจะฟังเพลงสตริง เพลงไทยชอบฟังเพลงของพันซ์ ส่วนเพลงจีนจะฟังเพลงของ โจวหยี้ฉิงและ โจวเจี๋ยหลง ทั้งสองคนเป็นนักร้องวัยรุ่นของไต้หวัน อรอนงค์บอกว่าถึงแม้ว่าไม่มีทีวีแต่ก็ไม่เหงา เพราะเวลาอยู่ว่างๆ ก็ทำงานบ้าน บางครั้งถ้าอยากดูทีวีก็ไปดูบ้านเพื่อนหรือไม่ก็ไปดูบ้านอา ชอบดูละครไทย บางครั้งก็ดูละครเกาหลีบ้าง โทรศัพท์มือถือแม่เพิ่งซื้อให้มาประมาณ 1 ปี เพราะแม่บอกว่าถ้ามีเรื่องอะไรที่โรงเรียนจะได้โทรกลับไปหาแม่ได้ เวลาที่บ้านมีเรื่องจะให้ลาโรงเรียนก็จะโทรมาหาได้ แต่ตนเองไม่ค่อยได้โทรไปไหน เอาไว้ฟังเพลงมากกว่า

อรอนงค์ชอบใส่เสื้อแขนยาว กางเกงยีนส์ขายาว ไม่ชอบใส่กางเกงขาสั้น เสื้อสายเดี่ยว เวลาซื้อเสื้อผ้าจะไปซื้อที่ตลาดนัด บางครั้งไปซื้อกับแม่ แต่บางครั้งก็ไปซื้อเอง เวลาซื้อจะเลือกซื้อเสื้อที่มีลายการ์ตูนต่างๆ ส่วนชุดจีนเคยมีตอนเด็กๆ ปัจจุบันใส่ไม่ได้แล้ว แม่ไม่ได้ซื้อให้ใหม่ก็เลยไม่ได้ใส่ ส่วนรองเท้าเงินไม่ชอบใส่ ชอบใส่รองเท้าแตะมากกว่า

ครอบครัวนี้เวลาเจ็บป่วยจะไปหาหมอที่สถานีนามัย ถ้าไม่หายก็จะไปโรงพยาบาลเชียงดาว สิทธิการรักษามีบัตรทองอยู่อำเภอ เวียงแหง ถ้าไปโรงพยาบาลเชียงดาว หรือสถานีนามัย อรุโณทัยก็ต้องจ่ายเงินเอง นางจงเหมยบอกว่าถ้าปวดฟันจะหาปากินก่อน ถ้าไม่หายก็ไปโรงพยาบาล เคยไปพบทันตแพทย์ที่โรงพยาบาลเชียงดาว 1 ครั้ง ตอนอายุ 50 ปี ไปเนื่องจากฟันหักได้รับการรักษาโดยการถอนฟัน

“ฟันหักมันเจ็บ ก็เลยไปหาหมอที่เชียงดาว ตอนแรกหมอจะให้รักษาไว้แต่ไม่มีเงินก็เลยถอน”

ส่วนอรอนงค์บอกว่า เคยไปหาหมอฟันที่คลินิกในตัวเมืองเชียงใหม่ เพราะแม่พาไป และเคยไปถอนฟันที่สถานีอนามัยอุดรทัยตอนที่ตนเองอยู่ป. 2 ตอนนั้นยังมีหมอฟันอยู่ เคี้ยวนี้ไม่มีหมอฟันอยู่แล้ว เลยไม่ได้ไป

ส่วนเรื่องการทำความสะอาดช่องปากและร่างกาย นางจงเหมยแปรงฟันวันละ 2 ครั้ง ใช้ยาสีฟันคอลเกต ซึ่อแปรงสีฟัน ประมาณ 3 เดือนต่อ 1 ครั้ง ส่วนอรอนงค์อาบน้ำวันละ 1 ครั้ง ตอนเย็น แปรงฟันวันละ 2-3 ครั้ง ตอนเช้า กลางวัน เย็น บางวันก็แปรงตอนกลางวัน บางวันก็ไม่ได้แปรง ตอนอยู่ชั้นประถมจะได้แปรงฟันตอนกลางวัน แต่พอขึ้นมัธยมย้ายโรงเรียนมาเรียนที่โรงเรียนอุดรทัยวิทยาคม จะไม่ได้แปรงฟันตอนกลางวัน อรอนงค์ให้เหตุผลว่า เพราะที่นี่ไม่มีใครแปรง ตนเองก็เลยไม่แปรง ส่วนแปรงสีฟันจะเปลี่ยนแปรงสีฟัน 1 เดือน 2-3 อัน แม่จะเป็นคนซื้อแปรงสีฟันให้ และทำความสะอาดฟันด้วยการแปรงฟันอย่างเดียว ไม่มีวิธีอื่นเพิ่มเติม

เมื่อถามถึงสาเหตุของฟันผุ อรอนงค์บอกว่าฟันผุเกิดจากลูกอม ถึงแม้ว่าจะรู้แต่ก็กินอยู่เนื่องจากชอบ และเคยได้ยินจากป้าที่เป็น อสม. ว่ากินขนมปังแล้วจะทำให้ฟันผุ และรู้ว่าอาหารที่มีประโยชน์ต่อฟันคือผัก ผลไม้ เมื่อถามว่าเคยได้รับคำแนะนำเกี่ยวกับสุขภาพช่องปากหรือไม่ นางจงเหมยตอบว่าไม่เคยได้รับคำแนะนำเกี่ยวกับเรื่องฟันเลย เนื่องจากฟังภาษาไทยไม่ค่อยได้ อ่านไม่ออก แต่มีความเชื่อในเรื่องฟันที่ว่า การที่ฟันโยกและหลุด เป็นไปตามวัย

“แก้ม่า ฟันก็หมดอายุตามด้วย”

สรุปประเด็นสำคัญที่ได้จากครอบครัวเด็กหญิงอรอนงค์

จากการสังเกต เด็กในครอบครัวนี้ค่อนข้างรับวัฒนธรรมสมัยใหม่เข้ามาในวิถีชีวิตค่อนข้างมาก สังเกตได้จากการไม่ใส่ชุดจีน แต่ชอบใส่ชุดตามสมัยนิยม การชอบกินน้ำเย็นมากกว่าชอบกินน้ำชาหรือน้ำร้อน การดูละครไทย ฟังเพลงไทย การชอบรับประทานอาหารไทย และยังรับเอาความทันสมัยเข้ามาอีกด้วย เช่น การมีโทรศัพท์ การโหลดเพลงฟังทางอินเทอร์เน็ต ทั้งหมดนี้เกิดจากกระแสโลกาภิวัตน์ ส่วนการเกิดฟันผุนั้น เนื่องจากเด็กชอบกินขนมที่เสี่ยงต่อการเกิดฟันผุสูง เช่น ลูกอม น้ำอัดลม ชอคโกแลต โดยเฉพาะการกินลูกอมจะได้ถูกรอบงาจากกลยุทธ์ทางการตลาดของบริษัทผู้ผลิต ที่ผลิตลูกอมที่สร้างแรงดึงดูดให้แก่ผู้บริโภค และได้รับอิทธิพลการบริโภคจากกลุ่มเพื่อนรอบข้างอีกด้วย จากพฤติกรรมการบริโภคที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดฟันผุสูง แต่พฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปากยังคงไม่ต่างไปจากอดีต คือมีเพียงการแปรงฟันอย่างเดียวเท่านั้น จึงส่งผลทำให้เด็กมีอัตราฟันผุที่สูง

4) ครอบครัวเด็กหญิงเชื้อหลิง (DMFS=24)

ครอบครัวนี้เป็นครอบครัวชาวจีนฮ่อ นับถือศาสนาคริสต์ อาศัยอยู่บ้านเช่าซึ่งเป็นบ้านไม้ชั้นเดียว ค่อนข้างเก่า อาศัยอยู่ทั้งหมด 6 คน มี พ่อ แม่ และลูกอีก 4 คน โดยมีลูกสาวคนโตคือ เด็กหญิงเชื้อหลิง อายุ 13 ปี รองลงมาเป็นลูกสาวอายุ 11 ปี และอายุ 8 ปี และมีลูกชายอายุ 5 ปี ครอบครัวนี้ พ่อ แม่ไม่สามารถฟังและพูดภาษาไทยได้เลย เพียงแต่สามารถเขียนชื่อเป็นภาษาไทยได้เท่านั้น มีเพียงลูกๆ เท่านั้นที่สามารถฟัง เขียนและพูดภาษาไทย

จากการสัมภาษณ์ผ่านล่าม พ่อ (นายเป่าเถียน) เล่าให้ฟังว่า ตนเองเป็นคนจีน มาจากมณฑลยูนนาน เพิ่งมาอยู่เมืองไทยเพียง 6 ปีเท่านั้น อยู่ที่ยูนนานตั้งแต่เกิดจนเรียนจบชั้น ม. 6 แล้วจึงอพยพมาอยู่ประเทศไทย ก่อนมาอยู่ประเทศไทยทำอาชีพ ทำกระดาษเงิน กระดาษทอง ม้ากระดาษ บ้านกระดาษ และกระดาษรูปต่างๆ ที่เอาไว้เผาไปพร้อมกับคนตาย ตอนเข้ามาประเทศไทยมีตนเอง ภรรยา ลูกสาว 3 คน และพ่อ เดินทางผ่านพม่ามาเข้าประเทศไทยทางบ้านลีนชัย อำเภอไชยปราการ ตอนนี้อยู่ที่บ้านลีนชัย โดยสอนหนังสืออยู่ที่โรงเรียนจีนที่นั่น เหตุผลที่อยากมาอยู่ที่เมืองไทย เพราะเคยได้ยินว่า เมืองไทยสบาย หางานได้ง่ายกว่า จึงชักชวนภรรยาและพ่อมา ส่วนแม่เสียชีวิตแล้ว ที่ตนเองมาอยู่ที่บ้านหนองอุกเพราะภรรยามีน้องสาวอยู่ที่นี้ น้องสาวภรรยาอยู่ก่อนหลายปีแล้ว ตนเองพูดภาษาไทยไม่ได้ แต่ก็ไม่มีปัญหาใดๆ เพราะคนในหมู่บ้านส่วนใหญ่เป็นคนจีน พูดภาษาจีนกันอยู่แล้ว ตอนนี้อยู่กำลังหัดเรียนภาษาไทยอยู่ โดยหัดจากครูด้วยกันที่โรงเรียน ที่หัดพูดเพราะจะได้เอาไว้สื่อสาร เวลาไปคุยกับคนไทยหรือคนเผ่าอื่นในหมู่บ้าน

ในชีวิตประจำวัน วันจันทร์ถึงศุกร์ นายเป่าเถียนจะว่างตั้งแต่ตอนเช้าถึงตอนเย็นก่อนไปสอนที่โรงเรียนจีน เวลาว่างจะซักผ้า ตรวจการบ้านนักเรียน เตรียมบทเรียนที่จะเอาไปสอนนักเรียน ตอนเย็นก็จะไปรับลูก ลูกทุกคนเรียนโรงเรียนจีน ที่โรงเรียนจีนจะมีสวัสดิการให้ลูกเรียนฟรี 1 คน โดยให้คนโตเรียนฟรี คนที่เหลือต้องจ่ายค่าเล่าเรียนเอง ค่าเล่าเรียนจะแตกต่างกันไปตามแต่ชั้นเรียนที่เรียน เช่น ชั้นป.4 เดือนละ 180 บาท ชั้นป. 2 เดือนละ 140 บาท ชั้นอนุบาล เดือนละ 140 บาท

เนื่องจากเป็นคนต่างด้าวที่เพิ่งอพยพเข้ามาอยู่ในหมู่บ้านได้ไม่นาน และไม่มีญาติอยู่ในหมู่บ้าน ทำให้ไม่มีที่ดินเหลือให้จับจอง จึงจำเป็นต้องเช่าบ้านอยู่ โดยเสียค่าเช่าเดือนละ 600 บาท รวมถึงมีข้อจำกัดในการเดินทาง ทำให้ส่วนใหญ่จะใช้ชีวิตอยู่ในหมู่บ้าน ไม่ค่อยได้ออกไปนอกหมู่บ้านและไม่สามารถผ่านด่านออกไปเชียงใหม่ แม้แต่สถานีอนามัยหาขายที่ห่างออกไปเพียง 15 กิโลเมตร ก็ไม่สามารถผ่านไปได้ เพราะไม่มีบัตรประชาชน หรือบัตรต่างด้าว

เด็กหญิงเชื้อหลิงปัจจุบันเรียนอยู่ชั้น ป.6 ในโรงเรียนมีเพื่อนสนิท 4 คน มีเพื่อนคนจีน 3 คน คนไทย 1 คน เวลาพูดคุยกันกับเพื่อนสนิทก็จะพูดคุยเป็นภาษาจีน ส่วนเพื่อนคนไทยพูด

ภาษาจีนได้เพราะเพื่อนคนไทยไปเรียนที่โรงเรียนจีนด้วย แต่ถ้าคุยกับเพื่อนต่างชาติพันธุ์ ก็จะคุยภาษาไทย เพื่อนสนิทเรียนอยู่ห้องเดียวกันหมด ตอนกลางวันมักจะเล่นกระโดดหนังยาง กับเล่นแบดมินตัน เชื้อหลิงบอกว่า ที่ชอบเล่นเพราะเคยดูการแข่งแบดมินตัน แล้วเห็นว่ามันสนุกก็เลยรวบรวมเงินกับเพื่อนสนิท ซื้อไม้แบดมินตัน สองอัน ลูกขนไก่ 5 ลูก เอามาฝากไว้ที่ห้องเกษตรให้คุณครูเก็บไว้ ส่วนวันอาทิตย์หลังจากไปโบสถ์ตอนเช้ากับพ่อแม่ ก็จะชวนเพื่อนๆ ไปเล่นขี้จักรยาน โดยจะนัดเจอกันที่โรงเรียน ทั้งกลุ่มจะมีจักรยานอยู่ 3 คัน ก็จะผลัดกันขี่ผลัดกันซ้อน ขี่ไปเรื่อยๆ จนถึงหนองน้ำกลางหมู่บ้านก็จะกลับ หรือไม่ก็ไปดูทีวีบ้านเพื่อน ไปช่วยกันทำการบ้าน ส่วนวันเสาร์ จะไปโรงเรียนจีนครึ่งวันเช้า ตอนบ่ายก็จะกลับมาซักผ้า แล้วก็จะไปดูทีวีบ้านเพื่อนที่อยู่ละแวกเดียวกัน รายการทีวีที่ชอบดู ถ้าเป็นวันเสาร์จะดูเจ็ดสีคอนเสิร์ต ถ้าเป็นวันอาทิตย์ จะดูละครจีนจากเคเบิลทีวี ไม่ได้ดูการ์ตูน

อาหารที่รับประทานในบ้าน ส่วนใหญ่จะเป็นอาหารจีน แต่ก็มีอาหารไทยบ้าง เชื้อหลิงบอกว่า ชอบอาหารจีนมากกว่าอาหารไทย เพราะรู้สึกคุ้นเคย กินมาตั้งแต่เด็ก ตัวเองทำอาหารไม่เป็น พ่อกับแม่ก็ไม่เคยสอน ส่วนใหญ่จะห่อข้าวไปโรงเรียน แม่จะเป็นคนทำกับข้าวให้ แต่ถ้าแม่ต้นสายพ่อก็จะทำแทน โดยจะทำกับข้าวไว้หลายๆ อย่าง ถ้าอยากเอาอาหารชนิดไหนไปกินที่โรงเรียนก็จะไปหยิบเอา น่องๆ ก็หยิบเอาเองเหมือนกัน ตัวเองมักจะหยิบไปใส่กรอกทอดไปกินที่โรงเรียน เพราะชอบกิน พ่อก็เลยซื้อมาให้บ่อยๆ นอกจากนั้นยังบอกว่า ชอบกินอาหารรสหวาน

เด็กหญิงเชื้อหลิงได้ค่าขนมวันละ 10 บาท ไปโรงเรียนจีนได้อีก 10 บาท ถ้าวันเสาร์ จะได้ 7 บาท แต่วันอาทิตย์จะไม่ได้เงินค่าขนม เงินที่ได้ก็จะเอาเงินไปฝากออมทรัพย์ วันละ 5 บาท แต่ไม่ได้ฝากทุกวัน ฝากเป็นบางวัน คุณครูจะมีสมุดออมทรัพย์ให้ ตอนนี้มีเงินในสมุดอยู่ 115 บาท ขนมที่ชอบกินจะเป็นประเภทขนมกรุบกรอบ ลูกอม โดยจะเลือกซื้อลูกอมที่มีรสเปรี้ยว 2 เม็ด 1 บาท กินน้ำอัดลมอาทิตย์ละ 3 วัน จะซื้อที่ร้านใกล้ๆ บ้าน โดยร้านจะห่างจากบ้านไป 2 หลัง

“มันไม่มีอะไรซื้อก็จะซื้อลูกอม”

“ร้านใกล้บ้านจะขาย ลูกอม ไอติม น้ำอัดลม ขนมถุง หนูไม่ยอมลงไปซื้อไกล ก็เลยซื้อ”

เนื่องจากมีข้อจำกัดในด้านการสื่อสารที่ไม่สามารถพูดและฟังภาษาไทยได้ อีกทั้งไม่มีหลักประกันสุขภาพ ทำให้เมื่อเวลาเจ็บป่วย ครอบครัวนี้จะไปซื้อยาที่ร้านขายยาในตลาด บางครั้งก็ไปคลินิกของหมอจีน ไม่ไปโรงพยาบาลเชิงดาวเพราะไม่มีบัตรทอง

“เวลาป่วย ไปซื้อยาที่ร้านขายยาในตลาด ไม่ไปโรงพยาบาลเชิงดาวเพราะไม่มีบัตร ไปไม่ได้
เมื่อก่อนไปได้แต่ตอนนี้บัตรหมดอายุแล้ว”

แต่เคยไปที่โรงพยาบาลฝาง เพราะทางที่ไปไม่ค่อยมีด่านตรวจ ในเรื่องทันตสุขภาพนายเป่าเถียนไม่
เคยปวดฟัน ไม่เคยอุดฟัน ไม่เคยขูดหินปูน แต่ภรรยาและลูกเคยปวดฟัน จึงไปหาหมอจันทน์ที่คลินิก
แถวโรงเรียนจีน หมอก็ให้ยาเม็ดมากิน ไม่ได้ไปหาหมอฟันที่สถานีนามัยหรือโรงพยาบาล

“ปีที่ผ่านมามีฟันเจ็บ แม่พาหนูไปหาหมอกิน หายปวด แล้วก็ไม่ได้ทำอะไรต่อ”

เรื่องการทำความสะอาดร่างกายและช่องปาก เชื้อหลัง อาบน้ำวันละ 2 ครั้ง เช้าและ เย็น วัน
เสาร์ อาทิตย์ อาบน้ำตอนบ่ายเพราะร้อน แต่ในฤดูหนาวจะไม่อาบน้ำตอนเช้าเนื่องจากอากาศหนาวที่
บ้านไม่มีเครื่องทำน้ำอุ่น แปร่งฟันวันละ 2 ครั้ง ตอนเช้ากับตอนบ่าย ตอนบ่ายแปร่งที่โรงเรียน
ไม่ได้แปร่งฟันก่อนนอน โดยให้เหตุผลว่า

“กลับบ้านล้างจาน รับประทานอาหารแล้วก็รีบไปโรงเรียนจีน เรียนถึงแปดโมง กลับมาก็มาทำการบ้านแล้ว
ก็ลืมแปร่ง”

ส่วนนายเป่าเถียน แปร่งฟันวันละ 3 ครั้ง เช้า บ่าย เย็น เคยใช้น้ำยาบ้วนปาก ปัจจุบันไม่ใช่แล้ว
เปลี่ยนแปร่งสีฟัน 1 เดือน 1 อัน โดยซื้อแปร่งสีฟันจากร้านขายของ มีวิธีเลือกซื้อโดยถ้าเป็นเด็กก็
ซื้อของเด็ก ถ้าเป็นผู้ใหญ่ก็ซื้อของผู้ใหญ่ จะซื้ออันที่ใหญ่ๆ ส่วนเชื้อหลังเปลี่ยนแปร่งสีฟัน 1 เดือน
2 อัน โดยแม่จะเป็นคนซื้อแปร่งสีฟันให้

เมื่อถามเชื้อหลังถึงอาหารที่มีประโยชน์หรือโทษต่อฟัน เชื้อหลังตอบว่าไม่รู้ เนื่องจากไม่มี
ใครมาสอน

สรุปประเด็นสำคัญที่ได้จากครอบครัวเด็กหญิงเชื้อหลัง

ครอบครัวนี้เมื่อเกิดการเจ็บป่วย จะไม่ไปรักษาที่สถานีนามัยหรือโรงพยาบาล เนื่องจากมี
ปัญหาในการสื่อสาร อีกทั้งพ่อกับแม่ไม่มีบัตรประชาชนหรือบัตรอื่นๆ ที่ทางราชการออกให้ ไม่
สามารถออกนอกพื้นที่หมู่บ้านได้ แม้แต่การพาลูกไปหาหมอฟันที่สถานีนามัยนาหาวยซึ่งห่าง
ออกไปเพียง 15 กิโลเมตร ก็ไม่สามารถไปได้เช่นกัน อีกทั้งพ่อยังไม่ได้ควบคุมดูแลการบริโภคขนม

ของลูก ปล่อยให้ลูกเลือกซื้อขนมกินเองได้ตามใจชอบ และมีร้านขนมอยู่ใกล้บ้านทำให้ลูกสามารถซื้อขนมที่เสี่ยงต่อการเกิดฟันผุได้อย่างสะดวกสบายและตลอดเวลา

ครอบครัวกลุ่มเด็กฟันไม่ผุ

1) ครอบครัวเด็กหญิงสัตยุฑย

ครอบครัวนี้เป็นครอบครัวชาวไทยใหญ่ นับถือศาสนาพุทธ พ่อ แม่และลูกชายคนโตยังไม่ได้สัญชาติไทยลูก แต่ลูกสาวรอจนถึงอายุ 15 ปีก่อนจึงจะโอนสัญชาติได้ ถึงแม้จะเป็นชาวไทยใหญ่แต่ก็สามารถพูดไทยได้ค่อนข้างชัดเจน แม่ค่อนข้างมีมนุษยสัมพันธ์ดี ส่วนสัตยุฑยก็เป็นเด็กฉลาด พูดจาฉะฉาน กล้าพูด กล้าคุย ทำให้ไม่ลำบากในการสื่อสาร

สมาชิกในครอบครัวมีทั้งหมด 4 คน คือ พ่อ แม่ ลูกชาย 1 คน อายุ 23 ปี ลูกสาว 1 คน อายุ 11 ปี ปัจจุบันลูกชายไปทำงานที่โรงงานทำกล่องกระดาษในจังหวัดปทุมธานี ลูกชายแต่งงานแล้ว ภรรยาเป็นคนสันป่าตอง มีหลาน 2 คน หลานอยู่กับ ตา ยายที่สันป่าตอง นานๆ ครั้งจึงจะไปเยี่ยม ส่วนลูกชายจะกลับมาเยี่ยมบ้านปีละหนึ่งครั้ง โดยจะกลับมาในวันปีใหม่

แม่ชื่อนางสุ่ยอิง อายุ 43 ปี เล่าประวัติของตนเองให้ฟังว่า เกิดที่เมืองกุนธิ ประเทศพม่า พ่อมีอาชีพเป็นสว่า รับเหมาสร้างบ้าน แม่อาชีพ ทำไร่ ทำสวน และเปิดร้านขายก๋วยเตี๋ยว เรียนหนังสือที่ประเทศพม่า จนถึงชั้น ม.4 เมื่อจบก็ช่วยงานที่บ้าน รายได้ของครอบครัวดีพอสมควร สามารถอยู่ได้โดยไม่ลำบาก แต่ที่ต้องอพยพมาอยู่ที่ประเทศไทยเนื่องจากเพื่อนชวนมา อีกเหตุผลหนึ่งก็เพราะก่อนหน้านี้อพของสามีเข้ามาอยู่ประเทศไทย สามีอยากมาอยู่ใกล้ๆ พ่อก็เลยชวนมา

“เพื่อนๆ แนะนำมา เป็นมาทำงานเขาก็ให้มาทำห้อง ทำประเทศไทยแล้วมันมันดี เงินดี”

การเดินทางจากพม่าเข้ามาประเทศไทยนั้น นางสุ่ยอิงเล่าว่า จะเดินมาและพักบ้านญาติมาเรื่อยๆ จนมาถึงเมืองไทยทางอำเภอฝาง ตอนที่เข้ามาประเทศไทย ก็เดินเข้ามาเฉยๆ ไม่มีใครจับ เนื่องจากตอนนั้นไม่มีการเข้มงวดในการผ่านข้ามแดน หลังจากนั้นก็ทำงานอยู่ที่ฝาง 8 ปี และคลอดลูกสาวที่นั่น ตอนเด็กก็ให้ลูกสาวเรียนอนุบาลที่อำเภอฝาง อาชีพทำสวนมะม่วง สวนลำไย ส่วนที่พักอาศัยก็อาศัยอยู่ในสวนนั้นเลย ปัจจุบันสวนที่เลขทำงานกลายเป็นสวนส้มไปหมดแล้ว ต่อจากนั้นก็ย้ายมาทำงานที่สันป่าตอง อพยพครอบครัวมาอยู่ด้วยกัน ลูกสาวและลูกชายก็เลยต้องย้ายมาเรียนที่โรงเรียนสันป่าตอง มาทำสวนกุหลาบอยู่ 2-3 ปีได้เงินเดือน เดือนละ 2,500 บาท แล้วก็มาอยู่หนองอุกเนื่องจากมี แม่สามีและญาติมาอยู่ที่นี้ ครั้งแรกที่มาหนองอุกจะอาศัยอยู่ที่หมู่ 5 ย้าย

บ้านอีกหลายครั้งจนมาอยู่บ้านที่อยู่ในปัจจุบันนี้ บ้านและที่ดินเป็นของญาติซึ่งไปทำงานที่เชียงใหม่ ญาติก็เลยให้มาอยู่โดยไม่ต้องเช่า

นางσύอิงเล่าว่า ปัจจุบันทำอาชีพเปิดร้านขายของชำและร้านหมูกระทะ เนื่องจากตนและสามีเคยเป็นลูกจ้างร้านอาหารใกล้ๆ โรงพยาบาลเชิงดาว ทำอยู่ 2 ปี ร้านก็ปิดกิจการ ตนและสามีจึงตัดสินใจมาเปิดร้านเอง โดยร้านนี้เปิดมาประมาณ 2 ปีกว่า เปิดร้านตั้งแต่ 9 โมงเช้าจนถึง 3 ทุ่ม ลูกค้าจะเยอะตอนกลางวันและตอนเย็น คนที่มากินส่วนมากจะเป็นคนภายนอกหมู่บ้านเช่น คุณครูที่โรงเรียน นายก อบต. บางครั้งก็เป็นคนในหมู่บ้าน นอกจากขายหมูกระทะแล้วยังขายอาหารตามสั่งและรับทำข้าวกล่องด้วย ในแต่ละเดือนรายได้ดีพอสมควร ได้กำไรวันละ 200-300 บาท และจ้างคนงานไว้ 1 คน สำหรับล้างถ้วย ชาม โดยให้ค่าจ้างเดือนละ 2,500 บาท เพราะเนื่องจากถ้วยชามที่จะต้องล้างมีเยอะ ทำเองไม่ไหว

ส่วนอาหารที่ทำรับประทานในครอบครัว ส่วนใหญ่จะทำอาหารไทยใหญ่ อาหารไทยก็ทำบ้างอาหารไทยใหญ่ที่ทำ เช่นแกงผักเขียว น้ำพริกถั่วเน่า โดยจะเก็บผักที่ปลูกในบ้านกิน เป็นผักปลอดสารพิษ ผักที่ปลูก อาทิ บวบ ฟัก ผักกาดโดยจะปลูกที่สวนหลังบ้าน อาหารไทยใหญ่ส่วนใหญ่ถ้าเป็นแกงจะใส่ถั่วเน่า ถั่วว่างก็จะทำถั่วเน่าเอง โดยเอาถั่วมาต้ม ทำเป็นแผ่น แล้วก็เอาไปตากแดด แต่ถ้าไม่ว่างทำก็จะซื้อที่ตลาด ส่วนสัญญาตัยชอบกินอาหารไทยมากกว่าอาหารไทยใหญ่ อาหารที่ชอบจะเป็นต้มแซ่บ ต้มจืด โดยให้เหตุผลว่าไม่ชอบกินกับข้าวไทยใหญ่เพราะมีผักเยอะ

สัญญาตัยเป็นเด็กเรียนเก่ง เคยสอบได้ที่ 1 ตอนอยู่ชั้น ป.4 ครั้งนั้นแม่ให้รางวัลด้วยการซื้อเค้กมาให้จากเชิงดาว และเป็นเด็กที่กล้าแสดงออกเนื่องจากเคยเข้าร่วมกิจกรรมวันแม่ของโรงเรียน โดยร้องเพลงก่าน้ำนมบนเวที ปัจจุบันอยู่ชั้นป.5 ในโรงเรียนมีเพื่อนสนิทอยู่ 4-5 คน อยู่ห้องเดียวกันหนึ่งคน ส่วนที่เหลืออยู่ต่างห้องกัน แต่เป็นสนิทกันเนื่องจากบ้านอยู่ละแวกเดียวกัน เพื่อนทั้งหมดเป็นชาวไทยใหญ่ และจะพูดคุยกันด้วยภาษาไทยใหญ่ แต่บางครั้งจะพูดภาษาไทย สัญญาตัยให้เหตุผลว่าเพราะอยู่โรงเรียนไทยต้องพูดภาษาไทยด้วย จะได้พูดคล่อง เมื่ออยู่ที่บ้านจะพูดภาษาไทยใหญ่กับครอบครัว เคยเข้าเรียนโรงเรียนจีนอยู่สี่ปี ตั้งแต่อนุบาลจนถึงป. 3 แต่ตอนนี้ไม่เรียนแล้ว เนื่องจากภาษาจีนเรียนยาก เคยโดนครูตีเพราะสอบไม่ได้ สัญญาตัยเล่าว่า ครูที่โรงเรียนจีนจะดุกว่าครูที่โรงเรียนไทย ครูจะลงโทษด้วยการตีถ้าตอบผิด รวมถึงการมาสาย และคุยกันในห้องเรียนก็จะโดนลงโทษด้วยการตีเช่นกัน

ในเวลาตอนเย็นเมื่อกลับมาจากโรงเรียนสัญญาตัยจะไปเล่นจี้จี้กรยานกับเพื่อนแถวบ้าน บางวันก็เล่นปีนต้นไม้หลังบ้าน บางครั้งก็เฝ้าหน้าร้าน ช่วยแม่กับพ่อขายของ ช่วยเสิร์ฟอาหารล้างจาน ส่วนวันเสาร์ อาทิตย์ จะช่วยงานที่ร้าน หรือถ้าไม่มีงานก็จะไปเล่น ถ้าไม่ได้ไปเล่นกับเพื่อนก็จะดูทีวีอยู่ที่บ้าน ฟังเพลง เล่นเกมจากโทรศัพท์มือถือ สัญญาตัยชอบเล่นเกมจากโทรศัพท์มือถือของพ่อกับ

แม่จนแบตเตอร์หมดบ่อยๆ จนแม่ต้องซื้อโทรศัพท์มือถือเครื่องใหม่ แล้วยกโทรศัพท์มือถือเครื่องเก่าให้สัญญาทัยเอาไว้เล่นเกม โทรศัพท์ที่มีจะไม่ค่อยได้ใช้โทรมากนัก ส่วนมากแม่จะยืมไปโทรมากกว่า โดยแม่จะเติมเงินให้ครั้งละ 50 บาท

สัญญาทัยได้เงินค่าขนมไปโรงเรียนวันละ 15 บาท ในแต่ละวันจะซื้อข้าวกิน 10 บาทที่เหลือก็จะซื้อขนม ส่วนวันเสาร์ อาทิตย์ แม่ไม่ได้ให้เงิน แต่สามารถไปหยิบเอาเองได้จากกล่องเงินภายในร้าน สัญญาทัยบอกว่าถ้าจะหยิบเงินก็จะหยิบเพียงแค่ 5 บาท ขนมที่ชอบกินจะชอบกินไอติมมากที่สุด โดยจะซื้อทุกวัน ไม่เว้นวันเสาร์และอาทิตย์ โดยวันจันทร์ถึงศุกร์จะซื้อที่โรงเรียน ส่วนวันเสาร์และอาทิตย์จะเดินไปซื้อร้านที่อยู่ข้างบ้าน แต่กินวันละแท่งเพราะ แม่ห้ามกินเยอะ

“เวลาไปโรงเรียนเข้าแถวมันร้อน ก็เลยกินไอติม อยู่บ้านเล่นเหนื่อยๆ ก็กิน”

นางσύอิงให้เหตุผลว่าลูกกินไอติมไปด้วย เล่นกระโดดหนังยางตากแดดไปด้วย เดี่ยวร้อนเดี๋ยวเย็น กลัวจะเป็นหวัด ส่วนขนมถุง ลูกอมสัญญาทัยไม่กิน เพราะไม่ชอบ ถ้าจะซื้อขนมถุง ก็จะซื้อแต่ยี่ห้อปูไทย ชอบกินผลไม้ มะม่วง ฝรั่ง ส้มตำ มากกว่า นางσύอิงเสริมว่าตนเองจะไม่ซื้อขนมให้ลูกกิน เพราะลูกไม่ค่อยกินขนม ให้ลูกเลือกกินเอง แต่ปกติก็ไม่เห็นลูกกินขนมหวาน ส่วนเรื่องอาหารกลางวันเวลาไปโรงเรียนจะไม่ห่อข้าวไป จะซื้อข้าวกลางวันที่โรงอาหารของโรงเรียน ยกเว้นวันศุกร์จึงจะกินอาหารที่โรงเรียนแจก เพราะวันศุกร์ทางโรงเรียนจะทำอาหารประเภทเส้น สัญญาทัยชอบกินก๋วยเตี๋ยว เวลาไปตลาดนัดกับแม่ก็จะไปซื้อก๋วยเตี๋ยวบ่อยครั้ง

การทำความสะอาดร่างกายและช่องปาก สัญญาทัยอาบน้ำวันละ 1 ครั้ง ตอนเย็น แปรงฟันวันละ 2 ครั้ง เช้า กลางวัน ตอนเย็นไม่ได้แปรง เพราะคิดว่าไม่แปรงก็ได้

“ไม่อยากแปรงตอนเย็น อาบน้ำเสร็จ บ้วนปาก ไม่แปรงก็ได้เพราะตอนกลางวันไม่ค่อยกินอาหาร เยอะเหมือนตอนเช้าตอนกลางวัน บ้วนปากก็พอ”

นอกจากแปรงฟันแล้ว ยังใช้ด้ายทำความสะอาดฟันเวลาเนื้อติดฟัน แต่จะใช้เฉพาะที่บ้านเท่านั้น

“ถ้ากินข้าวกับเนื้อ เนื้อจะติดฟันก็เอาด้ายมาขัดฟัน อยู่โรงเรียนไม่ทำเพราะมันไม่มีด้าย แปรงฟันก่อนแล้วใช้ด้าย เนื้อก็ออก แปรงฟันมันไม่ค่อยหมด ใช้ที่มีเนื้อติดอย่างเดียว ไม่ใช้ที่อื่น”

ส่วนนางσύอิงอาบน้ำ 3 ครั้ง เช้า กลางวัน เย็น แปรงฟันวันละ 2 ครั้ง เช้า เย็น ไม่ใช้วิธีอื่นทำความสะอาดช่องปากเพิ่มเติม ถ้าเศษอาหารติดฟัน ก็ใช้ไม้จิ้มฟันแคะ

สำหรับแปรงสีฟันสัตูทัยจะเลือกแปรงที่ขนแปรงปานกลาง และจะเปลี่ยนแปรงสีฟันเมื่อเวลาขนแปรงเสีย โดยจะซื้อจากร้านค้าแต่บางครั้งก็หยิบเอาจากที่บ้าน เพราะที่บ้านขายแปรงสีฟันโดยขายแปรงสีฟันยี่ห้อคอลเกต ยาสีฟันยี่ห้อคอลเกตกับโกลด์ซิด

สำหรับความรู้เรื่องสุขภาพช่องปาก สัตูทัยได้รับความรู้เรื่องช่องปากจากพี่ที่อยู่ปทุมธานี โดยพี่สอนให้แปรงฟันทุกซี่ให้สะอาด และรู้ว่าเมื่อกินลูกอมแล้วฟันจะผุ กินผัก ผลไม้ฟันจะไม่ผุ ส่วนนางσύอิง ไม่เคยได้รับความรู้เกี่ยวกับช่องปาก แต่รู้ว่าฟันผุเกิดจากกินลูกอม ขนมหวานและมีความเชื่อว่าฟันผุเกิดจากการติดต่อกับแม่มาสู่ลูก จากการที่แม่เลี้ยงข้าวให้ลูกกินตอนเด็ก

“แต่ก่อน ย่า แม่เป็นเลี้ยงข้าวที่อกัน มันเลยติดแมงมา ก็เลยเป็นแมง แต่สัตูทัยบ่ได้กินข้าวหมก ได้กินข้าวเม็ดอย่างเดียว ข้าวหมกก็คือข้าวที่เคี้ยวๆ หมกที่อ่เด็ก แมงก็เลยติดฟันมา ลูกเขาตั้งบ่ยะยังอื่น”

ในเรื่องสุขภาพ นางσύอิงกับสามีไม่มีโรคประจำตัวใดๆ เวลาเจ็บป่วยจะไปหาหมอที่สถานีอนามัยxorุโธทัย และโรงพยาบาลเชียงดาว บางครั้งก็ไปซื้อยาที่ร้านขายยา สัตูทัยเคยป่วยเป็นมาลาเรีย 1 ครั้ง ไปรับการรักษาที่โรงพยาบาลเชียงดาว นอนพักรักษาตัวอยู่ประมาณ 3 วัน ค่ารักษาประมาณ 2,000 บาท เนื่องจากครอบครัวไม่มีบัตรทอง จึงต้องจ่ายเงินค่ารักษาเอง ส่วนเรื่องโรคในช่องปาก นางσύอิงไม่เคยปวดฟัน ไม่เคยอุดฟัน ขูดหินปูน และถอนฟัน แต่ฟันเคยหลุดเองและมีฟันหักอยู่ในช่องปาก และไม่เคยพาลูกไปหาหมอฟัน เพราะลูกไม่เคยปวดฟัน

สรุปประเด็นสำคัญที่ได้จากครอบครัวเด็กหญิงสัตูทัย

เด็กในครอบครัวนี้ถึงแม้ว่าจะสามารถเข้าถึงขนมได้ง่ายกว่าเด็กคนอื่นๆ มากเนื่องจากที่บ้านเป็นร้านขายขนมและยังมีร้านขนมอยู่ติดกันกับบ้าน แต่เนื่องจากมีพฤติกรรมบริโภคที่ดีไม่บริโภคขนมที่เสี่ยงต่อการเกิดฟันผุ แต่เลือกบริโภคขนมที่ไม่เสี่ยงต่อการเกิดฟันผุ เช่น กินไอติมไม่กินขนมกรุบกรอบ น้ำอัดลม และลูกอม มักจะกินผักและผลไม้บ่อยๆ ซึ่งมีเป็นอาหารที่มีประโยชน์ต่อฟัน อีกทั้งมีพฤติกรรมดูแลช่องปากที่ดี ทำให้ไม่มีความเสี่ยงในการเกิดโรคฟันผุ ครอบครัวนี้ถึงแม้จะไม่ได้รับการให้ความรู้เรื่องสุขภาพช่องปากจากทันตบุคลากรและบุคลากรทางการแพทย์อย่างเป็นทางการ แต่แม่ก็มีความรู้เรื่องสุขภาพช่องปากจากการมีประสบการณ์ในอดีต ทำให้มีการถ่ายทอดความรู้มาสู่ลูก ส่วนลูกก็มีการเรียนรู้ในการดูแลสุขภาพช่องปากได้ด้วยตนเอง สังเกตได้จาก การใช้ด้ายทำความสะอาดซอกฟัน บุคคลในครอบครัวเช่น แม่และพี่ชายสนใจในเรื่องการดูแลสุขภาพช่องปาก

2) ครอบครัวเด็กหญิงสาธิตา

ครอบครัวนี้เป็นครอบครัวเชื้อชาติอาข่า สัญชาติไทย นับถือศาสนาคริสต์ อาศัยอยู่ในบ้านใหม่สามัคคี (หมู่ 14) ซึ่งเป็นหมู่บ้านใกล้เคียงกับหมู่บ้านอรุโณทัยและเป็นหมู่บ้านอาข่า ลักษณะบ้านเรือนที่อาศัย เป็นบ้านปูนชั้นเดียว มีครัวและห้องน้ำแยกออกมาจากตัวบ้าน มีสมาชิกทั้งหมด 8 คน คือ พ่อ แม่ เด็กหญิงสาธิตา อายุ 11 ปี น้องสาวอายุ 10 ปี น้องสาวอายุ 7 ปี และน้องชายอายุ 5 ปี ปู่และย่า พ่อชื่อ นายสมศักดิ์ อายุ 32 ปี

นายสมศักดิ์ เล่าว่า ตนเองมีพี่น้อง 3 คน มีน้องสาว 1 คน พี่ชาย 1 คน เกิดที่อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย พ่อกับแม่เสียชีวิตตั้งแต่ตนเองอายุประมาณ 2 ปี ต่อจากนั้นก็มาอยู่กับน้ำ น้ำรับเป็นลูกบุญธรรม และก็พามาอยู่ที่อรุโณทัยกับน้องสาว แต่พี่ชายพลัดพรากจากกันไป เพิ่งจะมาเจอกับพี่ชายตอนอายุ 20 ปี เจอกันเพราะไปเที่ยวเทศกาลกินวอ ที่เชียงรายถึง ตอนนี้พี่ชายแต่งงานมีครอบครัวอยู่ที่ดอยวาวี แต่ก็ยังติดต่อกันอยู่เสมอ ตนเองเรียนจบชั้น ป.6 ที่โรงเรียนอรุโณทัย สาเหตุที่ไม่เรียนต่อเพราะที่บ้านฐานะยากจน พ่อแม่ไม่มีเงินส่งเสีย ก็เลยออกมาทำสวน ทำไร่ มีที่ของตัวเองประมาณ 15 ไร่ เช่าคนจีนอีกประมาณ 10 ไร่ เช่าไร่ละประมาณ สองพันกว่าบาท พี่ชายปลูกจะเป็น ถั่ว ข้าวโพด ข้าว ปลูกต้นมะม่วงแก้วประมาณ 100 กว่าต้น เวลาขายพี่ชายผลก็จะมีพ่อค้าคนกลางมารับซื้อถึงในหมู่บ้าน เวลาหมดฤดูปลูกพี่ชาย ก็จะไปรับจ้างรายวัน รับจ้างไปตากมะม่วง ใส่น้ำยมะม่วง หรืองานอื่นๆ ตามแต่จะมีคนมาจ้าง รายได้วันละ 120 บาท ถ้าเป็นงานหนัก จะได้วันละ 150 บาท รายได้ไม่ค่อยพอเพียงกับรายจ่าย ยังเป็นหนี้สินกองทุนหมู่บ้านอยู่เนื่องจากเศรษฐกิจไม่ค่อยดี ราคาพืชผลตกต่ำ

บทบาทในชุมชน นายสมศักดิ์เป็นคณะกรรมการของหมู่บ้าน เป็นคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ทำหน้าที่ตรวจสอบบัญชีของกองทุนรวมทั้งเป็น อสม. โดยจะเข้าร่วมงานกิจกรรมของหมู่บ้านอย่างสม่ำเสมอ

สาธิตาปัจจุบันเรียนอยู่ชั้น ป.5 มีเพื่อนสนิททั้งหมด 7 คน ผู้หญิง 6 คน ผู้ชาย 1 คน อยู่ห้องเดียวกันสองคน ส่วนที่เหลือไม่ได้อยู่ห้องเดียวกัน สนิทกันเพราะบ้านอยู่ละแวกเดียวกัน ส่วนใหญ่อยู่โรงเรียนจะใช้ภาษาอาข่ากับเพื่อน บางครั้งก็จะใช้ภาษาจีนกับเพื่อนคนจีนบ้าง เพราะพ่อให้เข้าเรียนโรงเรียนจีน ตอนนี้เรียนโรงเรียนจีนชั้นอนุบาล 2 เหตุที่ไปเรียนเพราะพ่ออยากให้รู้ภาษาจีน อยู่โรงเรียนตอนกลางวันชอบเล่นกระโดดหนังยาง เล่นกับเพื่อนและเล่นวิ่งไล่จับ การเดินทางไปโรงเรียนจะไปโดยพ่อจะขับมอเตอร์ไซด์พร้อมน้องๆ ครอบครัวจะสื่อสารกันด้วยภาษาอาข่า สาธิตาให้เหตุผลว่า เพราะปู่กับย่า พูดภาษาไทยไม่ได้ พูดได้แต่ภาษาอาข่า ส่วนการแต่งกายสาธิตาจะใส่ชุดอาข่าเฉพาะวันศุกร์ที่ทางโรงเรียนกำหนดเท่านั้น โดยจะใส่เสื้อประจำเผ่ากับกระโปรง

นักเรียน แต่ไม่ได้ใส่ไปทุกสัปดาห์ ไม่ชอบใส่ เพราะหนัก จะใส่ชุดอาข่าทั้งหมดต่อเมื่อมีงานเทศกาล เช่นงานคริสตมาส งานปีใหม่

สาธิตาได้ค่าขนมไปโรงเรียนวันละ 5 บาท จะใช้หมดไม่เหลือกลับบ้าน โดยจะซื้อขนมที่สหกรณ์ของโรงเรียน บางครั้งก็ซื้อที่โรงอาหาร มักจะซื้อไอติม ส้มตำ ขนมถุง ถุงละ 2 บาท ไม่รู้ยี่ห้อแต่ถุงจะเป็นรูปกิ้ง ตอนกลางวันจะห่อเฉพาะข้าวไปโรงเรียน ส่วนกับข้าวจะกินอาหารกลางวัน ที่ทางโรงเรียนจัดให้ อาหารที่บ้านยายจะเป็นคนทำ ส่วนใหญ่จะเป็นอาหารอาข่า ซึ่งจะเป็นอาหารประเภทต้ม และน้ำพริกซึ่งมักจะทานกับผัก ถ้าไม่ชอบกินก็จะกินแตงกวาหรือผลไม้แทน ตอนเย็นเมื่อไปเรียนโรงเรียนจีน ก็จะได้เงินค่าขนมอีก 5 บาท ขนมที่ซื้อจะซื้อไอติม ส่วนลูกอม อมยิ้ม ไม่ค่อยซื้อกิน เพราะพ่อห้ามกิน

“ลูกอม อมยิ้ม กินไม่บ่อย บางครั้งก็ซื้อกิน บางครั้งก็ไม่ซื้อกิน พ่อไม่ให้กิน เดียวฟันผุ”

เสาร์ อาทิตย์ จะชอบดูการ์ตูนช่องหก เพราะมีตลอดยี่สิบสี่ชั่วโมง ส่วนตอนกลางคืนจะดูทีวีไทย แต่ดูได้ในเวลาที่จำกัด บางวันก็ต้องทำการบ้านก็เลยไม่ได้ดู พ่อจะเป็นคนสอนการบ้านให้

“ดูทีวีไทยช่องเจ็ด ช่องสาม ช่องห้า ดูไม่ทุกวัน ดูตอนกลับจากโรงเรียนจีน แต่ดูได้ไม่นาน ไม่งั้นแม่จะด่า แม่ให้นอนเก้าโมง”

วันเสาร์ จะซักผ้า แล้วก็ไปเล่นกับเพื่อน ส่วนวันอาทิตย์จะไปโบสถ์กับพ่อแม่ทุกวันอาทิตย์

การทำความสะอาดร่างกายและช่องปาก สาธิตาอาบน้ำวันละ 1 ครั้ง ตอนเย็น แปรงฟันวันละ 3 ครั้ง เข้า กลางวัน เย็น ไม่มีวิธีทำความสะอาดฟันเพิ่มเติม นายสมศักดิ์ แปรงฟันวันละ 3 ครั้ง เข้า เย็น ก่อนนอน

“แปรงฟันตอนเช้า กินข้าวเย็นก็แปรง ก่อนนอนแปรงอีกครั้ง”

สาธิตาเปลี่ยนแปลงสีฟันเดือนละ 1 อัน โดยพ่อจะเป็นคนซื้อแปรงสีฟันให้

นายสมศักดิ์ไม่มีโรคประจำตัว แต่เคยไปผ่าตัดไส้ติ่งที่โรงพยาบาล พักรักษาตัวอยู่ประมาณ 1 คืน ไม่เสียค่ารักษาพยาบาลเนื่องจากตนเองมีบัตรทอง ส่วนครอบครัวเวลาเจ็บป่วยจะไปหาหมอที่สถานีอนามัยอูร์ ไท่ทัยเนื่องจากทุกคนในครอบครัวมีบัตรทองทั้งหมด ส่วนเรื่องสุขภาพช่องปาก

นายสมศักดิ์บอกว่าไม่เคยปวดฟันแต่เคยไปตรวจฟันที่สถานีนอนามัยนาหวาย หมอบอกว่าฟันผุ ให้ไปอุดฟัน แต่ตอนนี้ยังไม่ได้อุด เนื่องจากไม่มีเวลา ส่วนลูกเคยพาไปหาหมอฟันสองคน โดยพาสาธิตาไปถอนฟันที่โรงพยาบาลเชิงดาวและพาลูกสาวคนที่ 2 ไปหาหมอฟันที่สถานีนอนามัยนาหวายเนื่องจากลูกปวดฟัน ได้รับการรักษาโดยการถอนฟัน

สาธิตาเคยได้รับคำแนะนำเกี่ยวกับการดูแลช่องปากจากหมอฟันที่โรงพยาบาลเชิงดาวโดยได้รับคำแนะนำว่าไม่ให้กินขนมเยอะ ให้แปรงฟันบ่อยๆ ส่วนนายสมศักดิ์เคยได้รับความรู้เรื่องสุขภาพช่องปากจากการอบรม อสม. ที่โรงพยาบาลเชิงดาว และอบรม อปพ. ที่เทศบาล จึงนำความรู้ที่ได้จากการอบรมมาสอนลูกให้แปรงฟัน และยังซื้อแปรงสีฟัน ยาสีฟันให้ลูกไปแปรงที่โรงเรียนด้วย

“สอนลูก ตื่นเช้าก็ให้แปรง ก่อนนอนก็ให้แปรง กลางวันเราก็ไม่อยู่ ก็ซื้อยาสีฟัน แปรงสีฟัน ให้ไปโรงเรียน”

ส่วนขนมกรุบกรอบนายสมศักดิ์บอกว่าซื้อให้ลูกกินบ้าง ตามแต่ลูกชอบ แต่ลูกอมไม่ค่อยซื้อให้ ส่วนที่โรงเรียนไม่ทราบว่าลูกซื้อกินอะไร

“ซื้อขนม แล้วแต่เด็ก เด็กชอบกินอะไรก็ให้ อยู่โรงเรียนเด็กซื้อกินอย่างไร ก็ไม่รู้ ลูกอมอยู่ที่บ้านพยายามจะไม่ให้กิน”

สรุปประเด็นสำคัญที่ได้จากครอบครัวเด็กหญิงสาธิตา

ครอบครัวนี้พ่อได้รับความรู้การดูแลสุขภาพช่องปากจากการเป็นอสม. โดยได้รับความรู้บ่อยครั้ง และมีความสนใจในการดูแลสุขภาพช่องปากของลูก รู้จักที่จะสอนลูกแปรงฟันและรู้จักสอนให้ลูกเลือกบริโภคขนมที่ไม่เสี่ยงต่อการเกิดฟันผุ อีกทั้งทุกคนในครอบครัวมีหลักประกันสุขภาพ ถึงแม้ว่าฐานะจะค่อนข้างยากจน แต่เมื่อคนในครอบครัวเจ็บป่วยหรือมีปัญหาช่องปากจึงไม่เป็นการลำบากที่จะไปสถานีนอนามัยหรือโรงพยาบาลเพราะไม่ต้องคำนึงถึงค่าใช้จ่ายในส่วนนี้

3) ครอบครัวเด็กชายเดชชาย

เป็นครอบครัวชาวจีนฮ่อ อาศัยอยู่ในบ้านลักษณะตึกแถว 2 ชั้น ชั้นล่างเปิดเป็นร้านขายของชำ นับถือศาสนาคริสต์ สมาชิกในครอบครัวทั้งหมดมี 4 คน ประกอบด้วย พ่อ แม่ (นางอรสา) ลูกชาย (เดชชาย) อายุ 11 ปี ลูกสาวอายุ 7 ปี อาชีพค้าขาย

นางอรสาเล่าว่า ตนเองเกิดที่ประเทศไทย มีสัญชาติไทย เชื้อชาติจีน พ่อกับแม่อพยพมาจาก ประเทศจีน ปัจจุบันเสียชีวิตแล้วทั้งสองคน พ่อเล่าให้นางอรสาฟังว่าอพยพมากับทหารกองพล 93 ตอนแรกอยู่ที่คอยแม่สลองก่อน จากนั้นพ่อกับแม่ก็มาอยู่ที่หนองอูก ตนเองเรียนโรงเรียนที่หนองอูกจนถึง ป.6 แล้วไปต่อมัธยมที่เชียงรายและพักอยู่กับญาติที่นั่น เนื่องจากสมัยก่อนที่หนองอูกยังไม่มีโรงเรียนมัธยม เรียนจนจบชั้นม.6 ที่เชียงราย จากนั้นได้ทุนไปเรียนต่อมหาวิทยาลัยที่ไต้หวัน ตอนนั้นทางไต้หวันจะให้ทุนแก่นักเรียนที่เรียนเก่ง 10 คนแรก ไม่ต้องเสียค่าเล่าเรียนและค่าใช้จ่ายใดๆ แต่มีเงื่อนไขคือต้องเรียนให้เก่ง ถ้าเรียนไม่ไหว อยากรเรียนต่อก็ต้องออกค่าใช้จ่ายเอง เพื่อนบางคนก็ต้องทำงานไปด้วยเรียนไปด้วย เรียนจนจบมหาวิทยาลัยก็ทำงานที่ไต้หวัน 1 ปีถึงกลับมาเมืองไทย ตอนนีไต้หวันไม่ให้ทุนเยอะเหมือนแต่ก่อน ให้ปีละประมาณ 1-3 คนเท่านั้น พักหลังจะนิยมไปเรียนต่อที่จีนมากกว่า

นางอรสาแต่งงานกับคนไทย ดังนั้นลูกก็จะได้สัญชาติไทย สามีพื้นเพเป็นคนเชียงราย หลังจากกลับมาจากไต้หวัน จึงได้แต่งงานและทำงานอยู่ที่เชียงรายประมาณ 2-3 ปี หลังจากนั้นจึงย้ายมาอยู่ที่อุไรโพน้อยเนื่องจาก อยากรมาเปิดร้านขายของชำ ประจวบกับทางครอบครัวมีที่ดินอยู่

นางอรสาเล่าว่า ชีวิตประจำวันจะเปิดร้านตอน 6 โมง ปิดร้านตอน 2 ทุ่ม ตนเองจะเป็นคนทำอาหารให้ลูกๆ กับสามี จะทำกับข้าวจีน ไทยสลับกัน จะทำพวกผัดผัก ต้มจืด ของทอดต่างๆ ข้าวของที่ขายในร้านจะมีรถมาส่งถึงที่ร้าน แต่บางครั้งก็ไปซื้อในเมืองเชียงใหม่มบ้าง

ส่วนเด็กชายเดชชายเป็นนักกีฬาฟุตบอลของโรงเรียนมาประมาณ 1 ปีกิจกรรมที่ชอบทำเวลาอยู่โรงเรียนคือ เตะบอล เดชชายเล่าถึงชีวิตประจำวันว่า ตอนเช้าจะมาถึงโรงเรียน 7 โมง แม่หรือพ่อจะขี่มอเตอร์ไซด์มาส่ง มาถึงโรงเรียนก็จะเตะบอลก่อน หลังจากนั้นก็เข้าเรียน ตอนกลางวันหลังกินข้าวก็จะมาเตะบอลเล่นกับเพื่อน แต่บางวันก็เล่นกระโดดหนังยาง ตอนเย็นก็ต้องซ้อมบอลก่อนกลับบ้าน หลังจากนั้นก็ไปโรงเรียนจีน ทำการบ้าน เข้านอนตอนประมาณ 3 ทุ่ม วันเสาร์จะไปโรงเรียนจีน กลับมาก็มาซักผ้า แต่ไม่ได้ซักมือเพราะที่บ้านมีเครื่องซักผ้า วันอาทิตย์ดูการ์ตูนตอนเช้า ไปอริยฐานที่โบสถ์ถึงตอนเที่ยง จากนั้นเล่นกระโดดหนังยางกับเพื่อนแถวบ้าน หรือขี่จักรยานเล่นกัน มีเพื่อนสนิทประมาณ 3-4 คน เป็นคนจีน 3 คน อาข่า 1 คน เวลาพูดคุยกับเพื่อนในกลุ่มจะพูดภาษาจีนเป็นส่วนใหญ่ เพื่อนอาข่าสามารถฟังภาษาจีนเข้าใจเนื่องจากเรียนที่โรงเรียนจีนด้วย แต่บางครั้งก็ฟังไม่เข้าใจ เลยต้องพูดภาษาไทยบ้าง เพื่อนสนิทไม่ได้เรียนอยู่ห้องเดียวกัน แต่สนิทกันเพราะเป็นนักกีฬาฟุตบอลเหมือนกัน อยู่ที่โรงเรียนไม่ค่อยกินขนมกรุบกรอบเพราะต้องต่อคิวยาว

“ไม่ค่อยซื้อขนมถุง เพราะคิวยาว เคี้ยวจะได้เล่นบอลน้อย”

แต่จะชอบกินไอติม น้ำผลไม้ที่ขายในโรงอาหาร เช่น น้ำลำไย น้ำฝรั่งเพราะเล่นบอลแล้วเหนื่อย และร้อน กินขนมถุงวันละ 2-3 ถุง ส่วนมากจะเอาขนมที่บ้านไปกินที่โรงเรียนกิน เพราะเพื่อนๆ ที่โรงเรียนกินขนมกัน อาหารที่ชอบกินจะเป็นผัดผัก ผักทอดโดยจะกินเกือบทุกวัน แม่ให้เงินค่าขนม 20 บาท ข้าวกลางวันมาซื้อที่โรงเรียน

การทำมาความสะอาดร่างกายและช่องปาก เดชชายอาบน้ำวันละ 2-3 ครั้ง แปรงฟันวันละ 3 ครั้ง เช้า เทียง เย็น ไม่ได้ใช้อุปกรณ์ทำความสะอาดฟันเพิ่มเติม แปรงสีฟันไม่ได้ซื้อเพราะที่บ้านขายเปลี่ยนแปรง 2 เดือนครั้ง เลือกใช้แปรงสีฟันเด็ก ส่วนนางอรสาอาบน้ำวันละ 2 ครั้ง แปรงฟันวันละ 3 ครั้ง เช้า กลางวัน เย็น แปรงสีฟันจะเปลี่ยนถ้ำขนบาน เลือกเอาแบบที่ขนแข็งปานกลาง

นางอรสาเคยไปพบหมอฟันที่โรงพยาบาลเชิงดาว ตอนไปฝากท้อง ได้รับการรักษาโดย ชูดหินปูนและอุดฟัน ได้รับคำแนะนำให้ไปชูดหินปูนปีละ 1 ครั้ง แต่ตนเองก็ไม่ได้ไปชูดทุกปี เวลาารู้สึกว่ามีกลิ่นปากจึงจะไปชูดหินปูน ประมาณ 2-3 ปีต่อครั้ง

“ถ้ารู้สึกเริ่มมีกลิ่นปากก็จะไปชูดหินปูน”

เวลาไปหาหมอฟันก็จะพาลูกไปด้วย ลูกเคยถอนฟัน และอุดฟัน เวลาไปทำฟัน ไม่ได้เสียค่าใช้จ่าย เนื่องจากตนเองและครอบครัวทุกคนมีบัตรทอง

“ไม่ค่อยมีเวลาไปหาหมอฟัน เพราะต้องอยู่ชายของ ถ้าจะไปก็ไปพร้อมกันหมดเลยทั้งครอบครัว จะไม่ได้เสียเวลา”

นางอรสารู้ว่าฟันผุมีสาเหตุมาจากขนมหวาน ลูกอม อมยิ้ม และรู้ว่าอาหารที่มีประโยชน์ต่อฟันคือ ผัก ผลไม้ นางอรสาบอกว่าตนเองก็พยายามเตือนให้ลูกๆ แปรงฟันตอนเช้า ก่อนไปโรงเรียน และก่อนนอนทุกคืน และจะไม่ให้กินลูกอมเพราะว่าลูกอม ทำให้เกิดฟันผุ ลูกชายฟันจะไม่ค่อยผุ แต่ลูกสาวจะฟันผุ เพราะลูกสาวจะชอบกินขนมมากกว่าพี่

เวลาเจ็บป่วยนางอรสาจะไปที่สถานีนอนามัย บางครั้งก็ซื้อยากินเอง บางครั้งก็ไปโรงพยาบาลเชิงดาว แต่ไม่เคยป่วยร้ายแรง แคंपวดหัว ปวดท้อง เท่านั้น

สรุปประเด็นสำคัญที่ได้จากครอบครัวเด็กชายเดชชาย

เป็นครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจค่อนข้างดี แม้มีระดับการศึกษาสูง และค่อนข้างสนใจในเรื่องสุขภาพช่องปากของตนเองและลูก ถึงแม้จะเป็นอีกครอบครัวที่ลูกสามารถเข้าถึงขนมได้

ง่ายกว่าเด็กคนอื่น ๆ แต่ลูกก็ไม่ได้บริโภคขนมที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดฟันผุมากนัก อาจจะเป็นเพราะมีกิจกรรมอื่นที่น่าสนใจมากกว่า เช่นการเล่นกับเพื่อน การซ้อมฟุตบอล อีกทั้งทุกคนในครอบครัวมีหลักประกันสุขภาพ จึงไม่มีปัญหาในเรื่องค่าใช้จ่ายเวลาที่จะมารับการรักษาทางทันตกรรม

จากข้อมูลของกรณีศึกษาทั้ง 7 ครอบครัว พบว่ามีประเด็นที่น่าสนใจสรุปได้ดังต่อไปนี้
 หมู่บ้านอรุโณทัยจะเป็นหมู่บ้านที่รวมกลุ่มคนหลายเชื้อชาติ เช่น จีนฮ่อ ไทยใหญ่ ไทย นอกจากนั้นในหมู่บ้านใกล้เคียงยังมี เชื้อชาติ อาข่า ลาหู่ คะฉิ่น มูเซอ ลีซอ อีกด้วย ลักษณะครอบครัวที่พบมักจะเป็นครอบครัวเดี่ยวเกือบทั้งหมด ยกเว้นครอบครัวของเด็กชายจาซิงซึ่งเป็นครอบครัวขยาย แต่ถึงแม้จะเป็นครอบครัวเดี่ยวแต่ก็ยังติดต่อกันไปมาหาสู่กับเครือญาติอยู่เสมอ การอพยพเข้ามาในหมู่บ้านอรุโณทัย บางครอบครัวก็จะอพยพมาอยู่ในหมู่บ้านอรุโณทัยตั้งแต่เริ่มแรก แต่บางครอบครัวจะอพยพมาอยู่ในหมู่บ้านอื่นก่อน เช่น บ้านเปียงหลวง บ้านสินชัย เป็นต้น ส่วนสาเหตุที่อพยพเข้ามาส่วนใหญ่เนื่องจากมีญาติซึ่งอพยพมาก่อนชักชวนเข้ามา แต่ละครอบครัวมักจะประกอบอาชีพต่างๆ กันไป เช่น ค้าขาย การเกษตร รับจ้าง แต่จะสังเกตได้ว่า ครอบครัวที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เมื่อหมดฤดูเก็บเกี่ยวจะประกอบอาชีพเสริมด้วยการรับจ้าง ทั้งนี้เพื่อให้มีรายได้พอเพียงต่อค่าใช้จ่ายในการดำเนินชีวิตประจำวันของแต่ละครอบครัว บางครอบครัวจะมีสมาชิกในครอบครัวที่ไปทำงานต่างจังหวัด เช่น กรุงเทพฯ ปทุมธานี ทั้งนี้เหตุผลเนื่องจากการมีรายได้ที่ดีกว่าการทำงานในหมู่บ้าน

ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวก็จะต่างกันไปในครอบครัวที่อพยพเข้ามาในระยะแรกจะสามารถจับจองที่ดินเป็นของตนเองทั้งที่ดินในการสร้างบ้านเรือน และที่ดินสำหรับทำการเกษตร ครอบครัวเหล่านี้ค่อนข้างจะมีฐานะค่อนข้างดี ส่วนครอบครัวที่อพยพเข้ามาในระยะหลังจะไม่มีโอกาสจับจองที่ดินเป็นของตนเอง จึงต้องอาศัยอยู่ที่บ้านของญาติซึ่งปัจจุบันญาติเหล่านั้นย้ายออกไปทำงานอยู่นอกหมู่บ้าน และเนื่องจากไม่มีที่ดินสำหรับทำการเกษตร จึงต้องรับจ้างทำการเกษตรให้แก่ผู้ที่เป็นเจ้าของที่ดิน ซึ่งโดยปกติมักจะเป็นชาวจีนฮ่อ ครอบครัวเหล่านี้ฐานะทางเศรษฐกิจมักจะไม่ค่อยดี

ระดับการศึกษา ครอบครัวส่วนใหญ่จะมีการศึกษาอยู่ในระดับต่ำ ยกเว้นครอบครัวของเด็กชายเดชชายที่แม่จบการศึกษาในระดับปริญญาตรี

เนื่องจากครอบครัวส่วนใหญ่เป็นคนต่างด้าว ไม่มีบัตรประชาชน ดังนั้นจึงไม่มีหลักประกันสุขภาพ และมีข้อจำกัดในการเดินทางออกนอกพื้นที่

ในกลุ่มครอบครัวที่มีฟันผุนรุนแรง พบว่าผู้ปกครองไม่ได้เข้มงวดเรื่องการดูแลสุขภาพช่องปากของเด็ก ปล่อยให้เด็กรับผิดชอบดูแลตัวเองทั้งในแง่ของการบริโภคขนม ปล่อยให้เด็กได้ซื้อขนมได้ตามใจชอบ โดยไม่ได้จำกัดปริมาณ ความถี่ และเวลา และไม่ได้เข้มงวดให้เด็กทำความสะอาดช่องปาก ทุกครอบครัวได้รับผลกระทบจากกระแสโลกาภิวัตน์ และบริโภคนิยมเหมือนกัน ทั้งนี้แต่ละครอบครัวจะมีการปรับตัวที่แตกต่างกัน ครอบครัวที่ฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดี เวลาลูกมีอาการปวดฟันก็จะเลือกที่จะซื้อยาจากร้านขายยามากิน โดยไม่ได้ไปรักษาในสถานบริการทางการแพทย์ เนื่องจากแบกรับภาระจากค่ารักษาพยาบาลไม่ไหว ส่วนครอบครัวที่ฐานะทางเศรษฐกิจค่อนข้างดี เลือกที่จะจ่ายค่าบริการทางทันตกรรมที่ราคาแพงเพื่อที่จะเก็บรักษาฟันที่ผุนั้นเอาไว้

ในกลุ่มครอบครัวที่ฟันไม่ผุ พ่อแม่ได้รับความรู้เรื่องสุขภาพช่องปาก ผ่านหลายช่องทาง ทั้งจากทันตบุคลากรที่สถานีนอนามัยหรือ โรงพยาบาล การเป็นอาสาสมัคร. จากประสบการณ์ในอดีต และเด็กได้รับความรู้เรื่องสุขภาพช่องปากจากทันตบุคลากรที่สถานีนอนามัยหรือโรงพยาบาล การเรียนรู้ด้วยตนเอง และได้รับความรู้จากผู้ปกครองหรือบุคคลรอบข้าง ผู้ปกครองบางรายถึงแม้จะไม่ได้เรียนหนังสือและมีความรู้ น้อย แต่ก็มีความสนใจในการดูแลสุขภาพช่องปาก ผู้ปกครองบางรายค่อนข้างจะเข้มงวดเรื่องการบริโภคขนมที่เสี่ยงต่อการเกิดฟันผุ โดยเฉพาะลูกอม และเข้มงวดในเรื่องการทำความสะอาดช่องปากของเด็ก และถึงแม้ว่าครอบครัวเหล่านี้อยู่ในสิ่งแวดล้อมและบริบททางสังคมวัฒนธรรมที่คล้ายกันกับครอบครัวเด็กที่มีฟันผุนรุนแรง แต่เนื่องจากว่าเด็กค่อนข้างมีพฤติกรรมทางทันตสุขภาพที่ดี จึงทำให้ไม่เกิดฟันผุ